

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA

Miletičova 19, P.O. Box 29, 820 18 Bratislava 218

**Výročná správa o činnosti
Ústavu pamäti národa
za rok 2016**

Bratislava 2017

Obsah

1. ÚVOD

1.1. Identifikácia organizácie a kontaktné údaje

1.2. Vedenie a orgány ÚPN

2. HLAVNÉ ÚLOHY, PÔSOBNOSŤ A ČINNOSŤ ORGÁNOV A ZLOŽIEK

2.1. Hlavné úlohy ÚPN

2.2. Organizačná štruktúra ÚPN

2.3. Pôsobnosť a činnosť riadiacich orgánov

2.4. Pôsobnosť a činnosť organizačných zložiek

3. PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

4. FINANČNÉ ZABEZPEČENIE A SPRÁVA MAJETKU

5. PRÁVNA AGENDA

6. BEZPEČNOSŤ A OCHRANA ZDRAVIA PRI PRÁCI

7. OCHRANA ÚDAJOV

8. SPOLUPRÁCA S DOMÁCIIMI INŠTITÚCIAMI A ORGANIZÁCIAMI

9. ZAHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA

10. ÚPN A MASMÉDIÁ

11. PLNENIE KONKRÉTNÝCH ÚLOH, ČINNOSŤ A AKTIVITY V ROKU 2016

11.1. **Sprístupňovanie dokumentov a poskytovanie informácií štátnym orgánom**

11.2. **Agenda účastníkov a veteránov protikomunistického odboja**

11.3. **Archívna činnosť, tvorba a správa evidencií a databáz**

11.3.1. Činnosť Archívu ÚPN

11.3.2. Spisová agenda Archívu ÚPN - spolupráca so štátnymi inštitúciami

11.3.3. Oddelenie písomností ŠtB a iných bezpečnostných zložiek

11.3.4. Oddelenie bádateľne a knižnice

11.3.5. Odborná, konzultačná a prednášková činnosť

11.3.6. Evidencie a databázy

11.4. **Vedecký výskum a dokumentácia obdobia neslobody**

11.4.1. Vedeckovýskumné okruhy

11.4.2. Projekty dokumentácie

11.4.3. Publikované výstupy

11.4.4. Organizácia vedeckých a odborných konferencií, kolokvií a seminárov

11.4.5. Účasť na vedeckých konferenciách a seminároch

11.5. **Edičná činnosť a audiovizuálna tvorba**

11.5.1. Tlač publikácií

11.5.2. Časopis Pamäť národa

11.5.3. Produkcia, projekcie a distribúcia dokumentárnych filmov

11.5.4. Zaznamenávanie výpovedí svedkov obdobia neslobody

11.6. **Verejné aktivity, osвета a vzdelávanie**

11.6.1. Osvetové a vzdelávacie projekty

11.6.2. Podujatia pri príležitosti výročí

11.6.3. Výstavy

11.6.4. Festivaly

11.6.5. Diskusné podujatia

11.6.6. Exkurzie

11.6.7. Vzdelávacie a prednáškové aktivity

11.7. **Informatizácia a digitalizácia**

11.7.1. Digitálny archív ÚPN

11.7.2. Digitalizácia archívnych dokumentov

11.7.3. Správa informačného systému ÚPN

11.7.4. Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach

12. CHRONOLOGICKÝ PREHĽAD NAJDÔLEŽITEJŠÍCH UDALOSTÍ ROKA 2016

13. ZÁVER

1. ÚVOD

Výročná správa o činnosti Ústavu pamäti národa (ÚPN) za rok 2016 hodnotí uplynulé obdobie z hľadiska plnenia poslania a účelu, pre ktoré bol zákonom zriadený. Prináša prehľad o stave, o plnených úlohách a realizovaných aktivitách, ako aj o podmienkach a úrovni zabezpečenia personálneho, finančného, materiálneho a organizačného. Dokumentuje dosiahnuté výsledky v jednotlivých oblastiach odborného pôsobenia. O Výročnej správe o činnosti ÚPN za rok 2016 a o Ročnej účtovnej závierke ÚPN za rok 2016 rokovala Správna rada (SpR) v dňoch 3. a 21. apríla 2017. Správna rada tieto materiály prerokovala v Dozornej rade 21. apríla 2017.

1.1. Identifikácia organizácie a kontaktné údaje

Názov organizácie: **Ústav pamäti národa (ďalej len „ÚPN“)**

Sídlo organizácie: **Bratislava**

Forma hospodárenia: **verejnoprávna ustanovizeň so samostatnou právnou subjektivitou**

Štatutárny zástupca: **PaedDr. ThDr. Ondrej Krajňák, PhD.**

Kontaktné údaje: **ÚPN, Miletičova 19, 820 18 Bratislava 218**

Telefón: 02 / 593 00 311 (spojovateľka)

Fax: 02 / 555 71 771

Email: info@upn.gov.sk

Archív ÚPN, Miletičova 7, 821 08 Bratislava

Telefón: 02 / 555 71 764

Email: badatelna@upn.gov.sk

1.2. Vedenie a orgány ÚPN

Správna rada: **PaedDr. ThDr. Ondrej Krajňák, PhD. (predseda Správnej rady ÚPN)**, zvolený v NR SR 13. 2. 2013,

Mgr. et Mgr. Andrea Kluknavská, LL.M. (podpredsedníčka Správnej rady ÚPN), menovaná vládou SR 14. 6. 2012,

PhDr. Igor Baka, PhD., zvolený v NR SR 18. 9. 2012,

doc. PhDr. PaedDr. Karol Janas, PhD., zvolený v NR SR 18. 9. 2012,

Mgr. Ivan A. Petranský, PhD., menovaný prezidentom SR 3. 4. 2013,

Doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD., zvolený v NR SR 18. 3. 2015,

PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., menovaný prezidentom SR 17. 8. 2015,

Anton Malacký, pôsobil do februára 2016;

Ing. arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD., zvolený NR SR 16. 6. 2016,
PhDr. Peter Zelenák, CSc., menovaný vládou SR od 29. 9. 2016.

Dozorná rada:

JUDr. Juraj Hamul'ák, PhD. (predseda Dozornej rady ÚPN),
menovaný ministrom spravodlivosti SR 16. 4. 2015, za predsedu
rady zvolený 14. 5. 2015;

PhDr. László Bukovszky, zvolený v NR SR 18. 3. 2015;

Terézia Holecová, zvolená v NR SR 18. 3. 2015.

Výbor:

**Mgr. et Mgr. Andrea Kluknavská, PhD., LL.M. (predsedníčka
Výboru ÚPN)**

Mgr. Ing. Lubomír Ďurina

Ing. arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD. (do 31. 5. 2016)

Mgr. Peter Jašek, PhD. (od 5. 9. 2016)

Mgr. Jerguš Sivoš, PhD.

2. HLAVNÉ ÚLOHY, PÔSOBNOSŤ A ČINNOSŤ ORGÁNOV A ZLOŽIEK

ÚPN je verejnoprávna ustanovizeň zriadená zákonom č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení ÚPN a o doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ÚPN“).

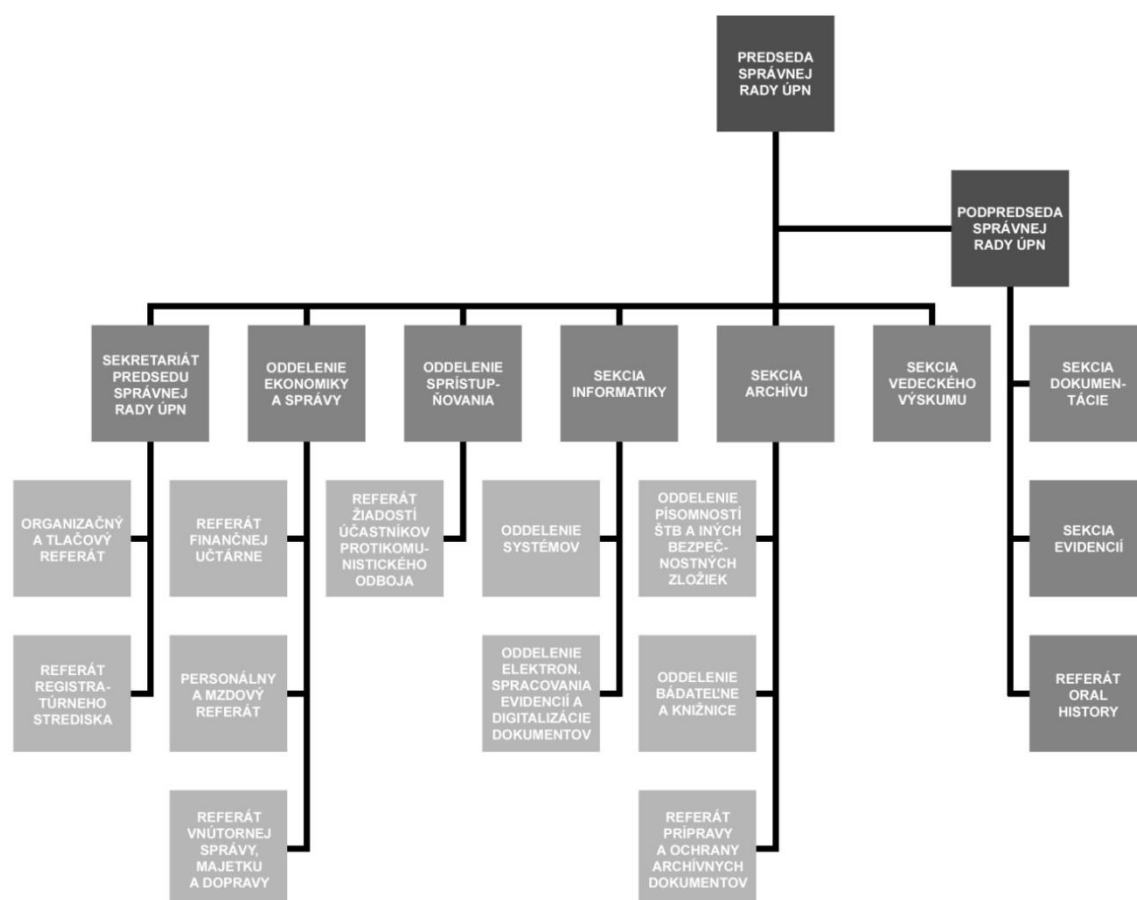
2.1. Hlavné úlohy ÚPN

sú najmä:

- a) vykonávať úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, hlavne analyzovať príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, účasť domácich a zahraničných osôb na nich;
- b) sprístupňovať prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní;
- c) zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania a ich činnosti;
- d) dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov podľa § 1; spolupracovať pritom s Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky;
- e) poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci;
- f) systematicky zhromažďovať a odborne dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na dobu neslobody;
- g) spolupracovať s obdobnými inštitúciami v Slovenskej republike aj mimo nej, hlavne s archívmi, múzeami, knižnicami, pamätníkmi odboja, pamätníkmi koncentračných a pracovných táborov, poskytovať im informácie, bádateľské možnosti a metodickú pomoc a propagovať ich činnosť;
- h) poskytovať verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňovať a sprístupňovať informácie a iné doklady o dobe neslobody 1939 - 1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydávať a šíriť publikácie, usporadúvať výstavy, semináre, odborné konferencie, diskusné fóra;
- i) propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie pred režimami podobnými nacizmu a komunizmu;
- j) rozhodovať o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja;
- k) rozhodovať o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja, veterána protikomunistického odboja in memoriam a vydávať preukaz veterána protikomunistického odboja a preukaz veterána protikomunistického odboja in memoriam a v spolupráci s orgánmi miestnej samosprávy poskytovať podklady k priznaniu zľavneného cestovného pre účastníkov protikomunistického odboja a ich blízkych príbuzných.

2.2. Organizačná štruktúra

V roku 2016 nedošlo v ÚPN k zmenám v organizačnej štruktúre. Bola zložená zo sekretariátu predsedu SpR, oddelenia ekonomiky a správy, oddelenia sprístupňovania, sekcie informatiky, sekcie archívu, sekcie vedeckého výskumu, sekcie dokumentácie, sekcie evidencií a samostatného referátu Oral history. Na plnenie špecifických úloh ústavu sa základné organizačné zložky vo svojej štruktúre členili na oddelenia a odborné referáty.

2.3. Pôsobnosť a činnosť riadiacich orgánov

Riadiacimi orgánmi ústavu sú Správna rada, Výbor a Dozorná rada. Štatutárnym zástupcom ústavu je predseda Správnej rady. V zložení Správnej rady ÚPN nastali v roku 2016 personálne zmeny. Ing. arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD., bol zvolený NR SR 16. 6. 2016, a PhDr. Peter Zelenák, CSc., bol menovaný vládou SR od 29. 9. 2016.

Správna rada na svojich zasadnutiach prerokovávala rozhodnutia pre fungovanie ústavu. Prerokovala ročnú účtovnú závierku a výročnú správu o činnosti ÚPN za rok 2015 a návrh rozpočtu na rok 2017.

24. novembra 2016 SpR ÚPN prijala na svojom rokovaní uznesenie, ktorým zmenila Stanovy ÚPN medziiným aj doplnením vety: „**Požiadavkou vykonávania funkcie vedúceho oddelenia je vymenovanie do tejto funkcie Správnou radou. Pracovný pomer s týmto zamestnancom sa zakladá písomnou pracovnou zmluvou až po jeho vymenovaní.**“ Znenie takýchto stanov je na základe analýzy dvoch nezávislých advokátskych kancelárií v rozpore s platnými právnymi normami a je v súčasnosti ešte od roku 2014 predmetom súdneho sporu, keďže vyžadovalo vymenovanie riaditeľov sekcií ÚPN jeho Správnou radou. Navrhovaná zmena z 24. novembra 2016 iba zvyšuje možnosť pracovnoprávných sporov, keďže bráni štatutárovi ÚPN v zmysle zákonníka práce menovať podľa vlastného uváženia nielen riaditeľov sekcií, ale aj vedúcich oddelení a tým ďalej zvyšuje možnosť vzniku pracovnoprávných sporov.

Dozorná rada je najvyšším kontrolným orgánom ÚPN. V jej zložení v roku 2016 nedošlo k žiadnym personálnym zmenám.

Dozorná rada kontrolovala činnosť a hospodárenie ústavu, jeho Správnej rady a Výboru. Na svojich zasadnutiach prerokovávala informácie poskytované predstaviteľmi a pracovníkmi ÚPN o činnosti ústavu a jeho jednotlivých zložiek. Správna rada v Dozornej rade v zmysle zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa prerokovala ročnú účtovnú závierku, výročnú správu o činnosti ÚPN za rok 2015 a návrh rozpočtu na rok 2017.

Výbor ÚPN má za úlohu zabezpečovať činnosť ústavu podľa zákona o pamäti národa a podľa pokynov Správnej rady. V roku 2016 ukončil činnosť vo výbore Ing. Arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD., a novým členom sa stal Mgr. Peter Jašek, PhD. V roku 2016 Výbor nepredložil Správnej rade žiadne projekty.

Všetci členovia riadiacich orgánov ÚPN spĺňali podmienku bezúhonnosti podľa § 11 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa.

Výbor Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „NR SR“) pre ľudské práva a národnostné menšiny plnil voči ÚPN úlohy gestorského výboru. Dňa 17. mája 2016 prerokoval Výročnú správu o činnosti ÚPN za rok 2015 predloženú v súlade so zákonom č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa do NR SR a zobral na vedomie Ročnú účtovnú závierku ÚPN za rok 2015. Výročná správa o činnosti ÚPN za rok 2015 bola prerokovaná v pléne NR SR 18. 5. 2016.

Dňa 28. 11. 2016 bol vo výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny prerokovaný Návrh rozpočtu ÚPN na rok 2017 a vláda SR ho na svojom rokovaní 7. 12. 2016 vzala na vedomie. Schválená bola dotácia zo štátneho rozpočtu vo výške 1.597.400 €.

Predseda SpR ÚPN dňa 10. októbra 2016 adresoval predsedovi Dozornej rady ÚPN výzvu, aby mu predložil zistené nedostatky v ÚPN, ktoré mali byť dôvodom zvolania schôdze gestorského výboru dňa 12. októbra. Predseda Dozornej rady ÚPN na túto výzvu nereagoval. Dňa 12. októbra 2016 členovia Dozornej rady ÚPN predniesli gestorskému výboru NR SR *Upozornenie na zistené nedostatky v činnosti a riadení ÚPN predsedom ÚPN O. Krajňákom*. Tento materiál zároveň predložili na rokovanie výboru aj písomnou formou s dátumom 5. október 2016. Výbor prijal uznesenie, v ktorom medziiným odporučil Dozornej rade Ústavu pamäti národa bezodkladne požiadať Najvyšší kontrolný úrad SR o kontrolu hospodárenia a účelnosti používania finančných prostriedkov v Ústave pamäti národa a vyzval Správnu radu Ústavu pamäti národa v lehote do 30 dní zaujať stanovisko k situácii v Ústave pamäti národa a písomne informovať Výbor NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny o zaujatom stanovisku.

Správna rada sa na svojom rokovaní 7. novembra zaoberala spomenutým Upozornením a následne prítomní členovia Správnej rady ÚPN na základe svojho uznesenia informovali parlamentný výbor, že sa stotožňujú so stanoviskom Dozornej rady ÚPN. Súčasne predseda SpR ÚPN Ondrej Krajňák na základe vypracovaných podkladov odborných zamestnancov ÚPN predložil členom parlamentného výboru stanovisko štatutára inštitúcie, o ktorom je presvedčený, že na základe faktov a argumentov údajné pochybenia vyvrátil. Materiál obsahoval 32 strán a bolo k nemu priložených viac ako 40 príloh dokazujúcich jednotlivé tvrdenia.

Výbor NR SR sa na svojom rokovaní 28. novembra zaoberal obidvomi predloženými stanoviskami. Po diskusii prijal uznesenie, v ktorom zobral na vedomie stanovisko k Upozorneniu tak predsedu SpR ÚPN, ako aj členov SpR ÚPN.

2.4. Pôsobnosť organizačných zložiek

a) Sekretariát predsedu Správnej rady

Zabezpečuje koordináciu úloh pre vnútorný a vonkajší chod ústavu, riadenie činnosti ústavu, prípravu podkladov na rokovania predsedu, prípravu materiálov od organizačných zložiek, pracovné cesty, posudzovanie a spracovávanie materiálov, písomností a podkladov predkladaných na rozhodnutie, agendu súdnych sporov, právne zastupovanie, vypracovávanie a posudzovanie zmlúv a právnych stanovísk, agendu zahraničnej spolupráce, grantov, mediálnu agendu a agendu registratúry.

b) Oddelenie ekonomiky a správy

Realizuje komplexné finančné a materiálové zabezpečenie ústavu a zamestnancov, vypracovávanie smerníc, zásad a interných pokynov z oblasti ekonomiky a účtovníctva, kontrolu účtovných dokladov, spracovávanie, prípravu, realizáciu rozpočtu a rozpis rozpočtových prostriedkov, vedenie účtovníctva a výkazníctva príjmov a výdajov, zúčtovanie finančných prostriedkov, finančné zabezpečenie pracovných ciest, styk s peňažnými ústavami, evidenciu faktúr a ich úhrady, evidenciu pohľadávok a ich vymáhanie, výkon pokladničnej služby, nákup pohonných hmôt a prevádzku motorových vozidiel, účtovnú agendu a správu majetku štátu, inventarizáciu majetku, obstarávanie tovarov a služieb, verejných prác a výkonov, agendu pracovnoprávnych vzťahov, dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, platov a miezd zamestnancov ústavu, agendu odmien členov orgánov ústavu.

c) Oddelenie sprístupňovania

Zabezpečuje agendu žiadostí o sprístupnenie dokumentov bývalých bezpečnostných zložiek, a agendu žiadostí o priznanie štatútu účastníka alebo veterána protikomunistického odboja.

d) Sekcia informatiky

Zabezpečuje elektronický archívny informačný systém, podporné technické služby pre činnosť organizačných zložiek, prevádzku elektronických systémov, ochranu elektronických dát, software, hardware, odborné poradenstvo používateľom programových systémov, vzdelávanie a školenie používateľov a údržbu počítačových zariadení a programového vybavenia a prevod písomných archívnych dokumentov do elektronickej formy.

e) Sekcia archívu

Zabezpečuje činnosť Archívu ÚPN, ktorý je zaradený do skupiny verejných archívov právnických osôb zriadených zákonom (Z. z. 395/2002, § 4, ods. 2d). Je odborným pracoviskom ÚPN, ktorý preberá, eviduje, spracúva, ochraňuje a sprístupňuje archívne dokumenty v súlade so Zákomom o Pamäti národa. Sekcia archívu vedie evidenciu žiadostí Ministerstva vnútra SR, Ministerstva obrany SR a Slovenskej informačnej služby, vedie evidenciu dokumentov, vylúčených výborom NR SR zo sprístupnenia, zabezpečuje ochranu archívnych dokumentov pred stratou, odcudzením, poškodením, zničením alebo zneužitím a zabezpečuje ich konzerváciu.

f) Sekcia dokumentácie

Vyhľadáva, skúma, spracúva a vyhodnocuje informácie, doklady, dokumenty a iné písomnosti a výpovede dokumentujúce zločiny nacizmu a komunizmu a vyvodzuje osobnú zodpovednosť páchatel'ov v úlohách zaradených do projektov, ako aj podáva podnety orgánom činným v trestnom konaní v spolupráci s príslušnými útvarmi ministerstva vnútra a Generálnej prokuratúry.

g) Sekcia vedeckého výskumu

Uskutočňuje vedecký výskum obdobia neslobody 1939 – 1989, spolupracuje s vedeckými inštitúciami a vysokými školami, usporadúva vedecké konferencie, semináre, školenia a výstavy, výsledky vedeckého výskumu prezentuje formou monografií, kolektívnych

publikácií, vedeckých a odborných štúdií, publikovaním v časopise Pamäť národa, pripravuje publikácie alebo dokumentačné a evidenčné pomôcky ústavu.

h) Sekcia evidencií

Zabezpečuje spracovanie a analýzu údajov a evidenčných záznamov Štátnej bezpečnosti a bezpečnostných zložiek z obdobia rokov 1939 – 1989, tvorbu a systematické spracovávanie údajov o práci Štátnej bezpečnosti a bezpečnostných zložiek, ich riadiacej a organizačnej štruktúre, politickom riadení, ako aj analýzu a spracovanie údajov o občanoch, ktorí znášali negatívne dôsledky činnosti bezpečnostných zložiek a rekonštruuje údaje v údajových bázach.

i) Referát Oral history

Zabezpečuje výrobu filmových záznamov osobných svedectiev pamätníkov doby neslobody, ich spracovanie a archiváciu, výrobu krátkych televíznych formátov, formátov na web, spracovanie databázy nasnímaného materiálu, výrobu dokumentárnych filmov, videoformátov, filmové prehliadky a osvetovú a pedagogickú činnosť na základných a stredných školách.

3. PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

V roku 2016 činnosť ÚPN zabezpečovalo šesťdesiatpäť zamestnancov. Z nich tri zamestnankyne čerpali rodičovskú dovolenku. Do pracovného pomeru boli prijatí zamestnanci: Ing. Peter Juščák, Mgr. Katarína Szabová, Mgr. et Mgr. Ján Endrődi, ThDr. Silvia Ďurechová, PhD., Mag. Phil. Eduard Novák a Ing. Mgr. Pavol Kossey. Pracovný pomer skončili: Mgr. Katarína Szabová, Ing. arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD., ThDr. Tibor Ujlacký, PhD. Martin Lacko, PhD., a Mgr. art. Marian Turza, MBA.

Z dočasného vedenia sekcie dokumentácie bol odvolaný Ing. Marián Gula a nahradil ho Mgr. et Mgr. Ján Endrődi. Z dôvodu ukončenia pracovného pomeru ThDr. Tibora Ujlackého, PhD., ho na pozícii riaditeľa sekretariátu nahradil Ing. Mgr. Pavol Kossey.

V roku 2016 si zamestnanci ÚPN individuálne zvyšovali svoje vzdelanie rôznymi formami štúdiá. Prevažujúcou formou bolo absolvovanie odborných kurzov a školení. V súvislosti s realizáciou úloh v oblasti správy registratúry ÚPN sa zamestnanci poverení za jednotlivé organizačné zložky zúčastnili školenia k vedeniu a správe registratúry. Novoprijatí zamestnanci sa v rámci adaptačného procesu oboznámili s BOZP, s predpismi o ochrane osobných údajov a so základnými internými normami ÚPN a podľa pôsobnosti a odbornej činnosti sa zúčastňovali aj na školeniach v oblastiach personalistiky, ekonomiky a rozpočtu, správy majetku štátu, vedenia účtovníctva a iných.

Z hľadiska plnenia zákonných úloh je ÚPN dlhodobo personálne poddimenzovaný. Na Slovensku, ako aj v mnohých iných krajinách pociťujeme enormný nárast pravicového ako aj ľavicového extrémizmu, a to najmä v radoch mladej generácie. Nezanedbateľná časť populácie odmieta príklon k tradičným hodnotám, na ktorých spočívajú demokratické režimy. Táto situácia kladie nové a zvýšené nároky aj na ÚPN a jeho aktívne pôsobenie v spoločnosti.

Vo vyššie menovanom kontexte je úloha pamäťových inštitúcií nezastupiteľná. ÚPN reaguje na tento vývoj sústredenou pozornosťou - najmä referát Oral history a Sekcia vedeckého výskumu - na výchovno-vzdelávacie aktivity zamerané predovšetkým na študentov základných a stredných škôl.

Preto za zmienku stojí aj inšpiratívne porovnanie v kontexte pamäťových inštitúcií niektorých susedných krajín. Celý ÚPN mal v roku 2016 spolu s pracovníkmi Archívu ÚPN 65 zamestnancov. Práve toľko zamestnancov pracuje iba na oddelení vedeckého výskumu v Ústave pro studium totalitních režimů v ČR. ÚSTR má spolu vyše 300 zamestnancov, pričom asi polovica z nich je zamestnaná v archíve. V Poľsku pôsobí Inštitút národnej pamäti, v ktorom spolu aj s regionálnymi pobočkami pracuje približne 3.000 zamestnancov. Takéto porovnania nevyznievajú pre ÚPN priaznivo. Nepriamo tiež poukazujú na to, že väčšina kolektívu zamestnancov ÚPN pracuje naozaj s veľkým nasadením.

4. FINANČNÉ ZABEZPEČENIE A SPRÁVA MAJETKU

Ekonomická situácia ÚPN sa v roku 2016 odvíjala od výšky pridelenej dotácie z Ministerstva financií Slovenskej republiky.

Vládny návrh štátneho rozpočtu na rok 2016 bol schválený v Národnej rade Slovenskej republiky 20. 11. 2015. V kapitole Všeobecná pokladničná správa boli rozpočtované prostriedky na financovanie činnosti Ústavu pamäti národa na rok 2016 v sume 1.546.930,- €. Pridelený limit dotácie bol určený na bežné výdavky v sume 1.546.930,- €. V dotácii boli zahrnuté prostriedky na financovanie aktivít Európskej siete Pamäť a solidarita v roku 2016 v sume 50.000 €. Ministerstvo financií SR odsúhlasilo požiadavku ÚPN na preklasifikovanie bežných výdavkov v sume 10.000,- € z poskytnutého transferu na rok 2016 na kapitálové výdavky.

Pridelené finančné prostriedky na obdobie roka 2016 boli čerpané na zabezpečenie plnenia úloh vyplývajúcich zo zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa v členení podľa rozpočtovej klasifikácie na bežné a kapitálové výdavky spolu vo výške 1.541.728,10 €, mzdové prostriedky vo výške 720.216,26 €, odvody do poisťovních fondov vo výške 302.602,98 €, tovary a služby v celkovej výške 504.007,75 € z toho 150.785,00 € na odmeny členom Správnej a Dozornej rady ÚPN. Boli vyplatené transfery zamestnancom v sume 10.101,97 €, z toho odstupné 5.800,- € a nemocenské dávky 4.301,97 €. V roku 2016 boli čerpané kapitálové výdavky vo výške 4.858,14 €.

Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu určené na bežné výdavky na rok 2016 boli vyčerpané takmer na 100%, zostatok transferu bol 1,04 €. Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu určené na kapitálové výdavky boli vyčerpané na 48,58 %, zostatok prostriedkov určených na financovanie kapitálových výdavkov v sume 5.141,86 € budú v zmysle § 8 ods. 4 zákona č. 523/2004 Z. z. čerpané v roku 2017 alebo 2018.

VÝDAVKY SPOLU		1.541.787,10
BEŽNÉ VÝDAVKY (600)		1.536.928,96
1)	Limit miezd, platov a OVV (610)	720.216,26
2)	Poistné a príspevok... (620)	302.602,98
3)	Tovary a ďalšie služby (630)	504.007,75
	Z toho:	
4)	Cestovné výdavky (631)	7.253,18
5)	Energie, voda, odpad, poštovné, telekomunikácie (632)	34.139,49
6)	Materiál a služby (633)	22.795,47
7)	Dopravné (634)	19.195,36
8)	Rutinná a štandardná údržba (635)	16.223,03
9)	Nájomné za prenájom (636)	82.641,65
10)	Ostatné tovary a služby (637)	321.759,57
11)	Bežné transfery (640)	10.101,97
II. KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY (700)		4.858,14

Granty

Okrem transferu zo štátneho rozpočtu ÚPN získal finančné prostriedky formou grantu od Medzinárodného Vyšehradského fondu v sume 13.000,00 €. Obdobie čerpania fondu bolo stanovené do mája roku 2017, účelové určenie na spolufinancovanie Festivalu slobody 2016.

Grant Medzinárodný Vyšehradský fond (ďalej IVF)		
IVF - rozpočet grantu		13.000,00
- poskytnutý grant v r.2016		10.400,00
Dočasné pokrytie výdavkov z Grantu IVF z prostriedkov príjmového účtu		2.600,00

Výdavky z grantu IVF v roku 2016 celkom		12.372,02
v tom		
Č. r. p.	Účel použitia	
636	Prenájom prevádzkových strojov, prístrojov, zariadení, techniky	2.924,00
637	Všeobecné služby	9.448,02

Príjmy od ostatných subjektov

Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) a Slovenská akadémia viet (SAV) sa podieľali spolu s ÚPN na realizácii Konferencie Černobyľ 1986 - minulosť, dôsledky, východiská. Finančne sa podieľali na výdavkoch spojených s tlačou zborníka z konferencie, SHMÚ vo výške 2.950,00 € a SAV vo výške 1.500,00 €. Prostriedky boli na určený účel vyčerpané v plnom rozsahu.

Na projekte Hi-Story Lessons Teaching&Learning about 20th century sa podieľal aj poľský Inštitút pamienki narodowej (IPN), ktorý poskytol finančný príspevok na výdavky spojené s prípravou odborných textov určených do interaktívnej webovej stránky v sume 1.700,00 €. Prostriedky boli na určený účel vyčerpané v plnom rozsahu.

Majetok

Majetok ústavu k 1. 1. 2016 mal účtovnú hodnotu 1.093.392,13 €, oprávky v čiastke 1.041.581,08 € znížili reálnu hodnotu majetku na 51.811,05 €.

V roku 2016 bol prírastok majetku v sume 9.932,59 € a úbytok – vyradenie majetku v hodnote 17.783,71 €.

Účtovná hodnota majetku k 31.12.2016 bola v celkovej hodnote 1.084.605,01 €, znížená o oprávky v čiastke 1.048.137,10 €. ÚPN evidoval k 31. 12. 2016 majetok v reálnej hodnote 36.467,91 €.

5. PRÁVNÁ AGENDA

V priebehu roka 2016 bol ÚPN účastníkom konania v 16 súdnych sporoch, 2 z nich boli začaté práve v roku 2016. Z celkového počtu sporov sa 9 týkalo ochrany osobnosti. V jednom z nich bol uplatnený nárok na náhradu škody vo výške 871 182,79 EUR a v 2 ďalších konaniach nárok na úhradu nemajetkovej ujmy vo výške 350 000 EUR a 3 320 EUR. ÚPN bol účastníkom 4 pracovnoprávných sporov a 2 spory sa týkali interných záležitostí. ÚPN bol zároveň sťažovateľom v 2 konaniach vedených na Ústavnom súde SR, ktoré boli v priebehu roka 2015 spojené do jedného. V tomto konaní Ústavný súd skonštatoval porušenie práv ÚPN a priznal mu finančné zadosťučinenie vo výške 6 000 EUR a náhradu trov konania. V roku 2016 bol právoplatne skončený 1 spor, ktorý sa týkal oprávnenosti evidencie v zväzkoch ŠtB. Žalobca po aktívnej obrane ÚPN pristúpil k vzatiu svojej žaloby späť.

Od nástupu nového vedenia ÚPN, s výnimkou sporu s Andrejom Babišom, ÚPN právoplatne neprehral žiaden súdny spor. Naopak, 9 konaní bolo ukončených v prospech ÚPN, keď buď v spore vyhral, žalobca vzal späť žalobu, alebo došlo k priaznivej mimosúdnej dohode. Aktívna obrana ÚPN na súdoch tak prináša svoje ovocie. ÚPN čelí sérii súdnych žalôb za to, že v rokoch 2003 a 2004 zverejnil archívne dokumenty bývalej ŠtB, v ktorých sú evidovaní tajní spolupracovníci bývalej ŠtB a iné záujmové osoby. Z tohto dôvodu čelí aj mimoriadne vysokým nárokom na finančné odškodnenie vo výške viac ako 1,2 milióna EUR. ÚPN zverejnil archívne dokumenty bývalej ŠtB na základe povinnosti uloženej zákonom o pamäti národa. V právnom štáte je neprípustné, aby bol ktokoľvek sankcionovaný a postihovaný za to, že si plní svoje zákonné povinnosti. Navyše ÚPN nie je právnym nástupcom ŠtB, ani pôvodcom archívnych dokumentov, a preto nemôže niesť zodpovednosť za činnosť bývalej ŠtB. Zákonitým poslaním ÚPN je dokumentovať a odkrývať pravdu o našej minulosti a hájiť česť ľudí, ktorým neslobodný režim roky ubližoval. ÚPN preto privítal rozhodnutie Okresného súdu Bratislava I, v ktorom súd v decembri 2014 jednoznačne uviedol, že „podľa ustálenej judikatúry zákon poskytuje ochranu iba proti takému zásahu do práv chránených § 11 Občianskeho zákonníka (pozn.: ochrana osobnosti), ktorý je neoprávnený, teda ktorý je v rozpore s objektívnym právom. O neoprávnenom zásahu nie je možné hovoriť v prípade, keď zásah zákon dovoľuje, ako aj v prípade, keď dochádza k plneniu povinnosti uloženej zákonom“.

Za úspech možno považovať aj rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave z roku 2016, ktorý sa stotožnil s právnou argumentáciou ÚPN a zrušil a vrátil nepriaznivé prvostupňové rozhodnutie. Toto rozhodnutie považujeme za prelomové, nakoľko aj ostatné súdy by mali nasledovať právny názor odvolacieho súdu. V prospech ÚPN bolo v rovnakom roku vydané aj ďalšie rozhodnutie Okresného súdu Bratislava I, ktoré však z dôvodu podania odvolania nie je ešte právoplatné. V súvislosti s vedenými súdnymi spormi ÚPN je potrebné oceniť významný príspevok Sekcie dokumentácie, ktorá pred súdmi vysvetľuje činnosť a praktiky bývalej ŠtB.

V súdnych sporoch ÚPN aj v roku 2016 zastupovala advokátska kancelária SEMANČÍN POLÁČEK, s.r.o., ktorá pre ÚPN vykonávala aj ďalšie právne služby a právne poradenstvo. Dňa 31. októbra sa advokátska kancelária rozdelila, pričom jej právnym nástupcom je advokátska kancelária POLÁČEK & PARTNERS, s. r. o.

6. BEZPEČNOSTĚ A OCHRANA ZDRAVIA PRI PRÁCI

V agende referátu BOZP a funkcii zástupcu zamestnancov pre BOZP sa v roku 2016 vyskytli menšie nedostatky, ktoré boli po ich zistení bezodkladne odstránené. Bolo vykonaných 12 priebežných kontrol BOZP na pracoviskách ústavu a priebežne boli vykonané vstupné inštruktáže 7 nových zamestnancov. V októbri a v novembri vykonal na ÚPN Inšpektorát práce kontrolu a zistil nedostatočné zabezpečenie bezpečnostnotechnickej služby a chýbajúce pravidelné preškolenie všetkých pracovníkov v oblasti BOZP. Tieto nedostatky boli bezodkladne odstránené. Od decembra bola uzavretá zmluva s externým certifikovaným bezpečnostným technikom, ktorý zabezpečuje oblasť BOZP, PPO a PZS. V decembri bolo vykonané aj periodické preškolenie všetkých pracovníkov ÚPN v oblasti BOZP a PZS.

V roku 2016 ÚPN prijal 3 vnútorné podnety v oblasti BOZP. Žiaden z nich nebol riešený ako mimoriadna udalosť.

Priebežne podľa potreby boli poučení noví pracovníci ÚPN o BOZP, PPO, PZS.

V septembri bol vykonaný cvičný požiarne poplach spojený s evakuáciou zamestnancov z administratívnych priestorov.

7. OCHRANA ÚDAJOV

V roku 2016 ÚPN neprijal, nevydal, nevytvoril ani nespracovával žiadne utajované skutočnosti.

V roku 2016 ÚPN systematicky spracovával osobné údaje (podľa zákona NR SR č. 122/2013 Z. z.). Účel spracovávanía bol určený najmä zákonom NR SR č. 553/2002 Z. z. ÚPN splnil všetky úlohy určené zákonom 122/2013 Z. z. a má určenú zodpovednú osobu podľa tohto zákona.

Na účely sprístupnenia zamestnanci ÚPN na základe 60 žiadostí oprávnených osôb začiernili osobné údaje 73 zväzkov a podzväzkov bývalej ŠtB v celkovom počte 6 590 strán dokumentov. ÚPN prijal a spracoval 6 stanovísk a návrhov na zverejnenie podľa § 23 zákona NR SR č. 553/2002 Z. z.

V roku 2016 ústav systematicky spracovával dokumenty podľa zákona NR SR 395/2002 Z. z. a urobil 17 posudkov na 128 zväzkov a podzväzkov 1. správy ŠtB v celkovom počte 14 039 strán dokumentov. Pracovníci archívu pre interných aj externých bádateľov posúdili a začiernili v zmysle zákona 137 zväzkov, čo je spolu 9 950 strán. Pre potreby predsedu Správnej rady pracovníci archívu ÚPN spracovali 118 súhrnných správ o možnostiach sprístupnenia.

V roku 2016 bolo posúdených spolu 89 zmlúv medzi ÚPN a jeho partnermi.

8. SPOLUPRÁCA S DOMÁCIMI INŠTITÚCIAMI A ORGANIZÁCIAMI

ÚPN aj v roku 2016 rozvíjal spoluprácu s viacerými inštitúciami a organizáciami. O mnohých z nich sa hovorí v chronologickom prehľade v kapitole 12, preto tu spomenieme iba niektoré.

Pokračovala efektívna spolupráca so slovenským zastúpením Nadácie Konrada Adenauera, okrem iného na konferencii *Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945-1989*. Spoločne s Konfederáciou politických väzňov Slovenska ÚPN pripomenulo pre verejnosť mnohé výročia dôležité z hľadiska pamäti národa. Vo februári spoločne osadili v Nimnici pamätnú tabuľu mladým rehoľníkom a bohoslovcom, ktorí v roku 1950 vykonávali po ich násilnom vyvezení z kláštorov nútené práce na stavbe Priehrady mládeže. V júni si v Želiezovciach pietnou spomienkou spoločne uctili ženy, ktoré si v tamojšom ústave na výkon trestu odsedeli nespravodlivo udelené tresty, a na Devíne aj za prítomnosti prezidenta SR Andreja Kisku odhalili bustu Antonovi Srhoľcovi. S Politickými väzňami – zväzom protikomunistického odboja si položením venca slávnostne pripamätalo November '89. Medzi ďalšie spolupracujúce inštitúcie patria aj: Svetové združenie bývalých československých politických väzňov, Nadácia Jána Langoša, Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, Múzeum SNP, Ústredný zväz židovských náboženských obcí, Dokumentačné stredisko holokaustu, Fórum kresťanských inštitúcií, ako aj Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity.

O spolupráci v rámci oceňovania účastníkov a veteránov protikomunistického odboja sa bližšie hovorí v časti 11.2.

V spolupráci s Bratislavským samosprávnym krajom ÚPN realizoval osvetové a vzdelávacie projekty počas Víkendu zatvorených hraníc v Devínskej Novej Vsi 18. - 20. novembra. Predseda BSK Pavol Frešo sa zúčastnil aj na tlačovej konferencii k otvoreniu Festivalu slobody. Uskutočnilo sa stretnutie so štátnym tajomníkom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Petrom Krajňákom, ktoré otvorilo dvere k užšej spolupráci aj so Štátnym pedagogickým ústavom. 19. októbra sa pán štátny tajomník Peter Krajňák zúčastnil na tlačovej besede pri príležitosti Dňa otvorených dverí ÚPN.

Prehľad jednotlivých podujatí v kapitole 12 ukazuje, že komunikácia s partnermi umožnila nové možnosti spolupráce na konkrétnych projektoch. Súčasne mala aj pozitívny vplyv na uplňovanie dobrého mena ÚPN na verejnosti.

9. ZAHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA

Ukazuje sa, že krajiny, ktoré vykročili z komunistického systému na cestu demokracie, spája mnoho podobných problémov. Preto ÚPN aj v roku 2016 rozvíjal zahraničnú spoluprácu predovšetkým s pamäťovými inštitúciami z krajín strednej a východnej Európy a bol ich rešpektovaným partnerom. S viacerými boli v minulosti uzavreté bilaterálne zmluvy o spolupráci, ako sú Ústav národnej pamäti Poľskej republiky, Ústav pre štúdium totalitných režimov Českej republiky (ďalej len „ÚSTR“), Archív bezpečnostných zložiek Českej republiky (ďalej len „ABS“) a Národná rada pre štúdium archívov Securitate Rumunska. Pokračovala aj spolupráca s Európskou sieťou úradov spravujúcich písomnosti tajných polícií (partnerské inštitúcie z Nemecka, Rumunska, Poľska, Bulharska, Česka a Maďarska). Rovnako pokračovala spolupráca ÚPN s Nemeckom, Poľskom a Maďarskom v rámci Európskej siete Pamäť a Solidarita (ďalej len „ENRS“), ktorej cieľom je dokumentovať dejiny totalitných režimov 20. storočia, predovšetkým v strednej a východnej Európe a pomocou koordinácie lepšie naplňať ciele jednotlivých inštitúcií. Pokračovala spolupráca s Inštitútom Ludwiga Boltzmanna (ďalej len „LBI“) z Rakúska.

V roku 2016 bol ÚPN prijatý za člena Platformy Európskej pamäti a svedomia (PEPS), čo považujeme za významný úspech. Rešpekt a akceptácia ÚPN vo vedeckom i politickom priestore viedla k prijatiu ÚPN za člena PEPS.

So zahraničnými partnermi boli na báze partnerskej spolupráce zrealizované predovšetkým odborné konferencie, výstavy, kultúrne a osvetové podujatia.

Medzinárodná odborná konferencia pod názvom *Černobyl' 1986 – minulosť, dôsledky, východiská* sa uskutočnila 26. apríla 2016 v Primaciálnom paláci v Bratislave v spolupráci so Slovenským hydrometeorologickým ústavom a Slovenskou akadémiou vied v deň výročia havárie za účasti renomovaných odborníkov z rôznych oblastí z domova i zo zahraničia, ako aj zástupcov diplomatického zboru v Slovenskej republike. Z konferencie už aj vyšiel zborník.

ÚPN v spolupráci s Bratislavským samosprávnym krajom a Platformou európskej pamäte a svedomia inštaloval v hraničnom pásme s Rakúskou republikou v Petržalke pamätnú tabuľu jednej z obetí tzv. železnej opony, mladému, 18-ročnému Hartmutovi Tautzovi z bývalej NDR. Slávnostne ju odhalili 9. augusta 2016 pri príležitosti 30. výročia tejto tragickej udalosti. Pamätné podujatie napĺňa poslanie ÚPN, ktorým je okrem iného zachovanie pamäti národa na obe totalitných režimov a vyjadrenie úcty voči ich utrpeniu.

Medzinárodná konferencia k Európskemu dňu pamiatky obetí totalitných režimov sa v rámci slovenského predsedníctva v Rade Európskej únie konala za účasti viacerých ministrov spravodlivosti v Bratislave 22. - 23. augusta 2016. Hlavným organizátorom konferencie bolo Ministerstvo spravodlivosti SR; ÚPN bol organizátorom II. bloku konferencie dňa 23. augusta 2016 pod názvom *Spravodlivosť a trestno-právne vyrovnávanie sa so zločinmi totalitných režimov*. ÚPN organizoval spomínaný II. blok konferencie v spolupráci s Platformou Európskej pamäti a svedomia a ENRS. ÚPN pozval na tento panel zástupcov partnerských pamäťových inštitúcií z krajín Európskej únie, ktorí predniesli svoje príspevky na tému konferencie. V rámci podujatia sa 22. augusta 2016 konala spomienka na obe totalitných režimov pri pamätníku Brána slobody pri Devíne za účasti všetkých pozvaných hostí. ÚPN pripravuje zborník z tohto podujatia.

ÚPN organizoval v dňoch 8. - 20. novembra 2016 multižánrový medzinárodný festival, ktorým si už po šiestykrát pripomenul a zároveň aj analyzoval obdobie neslobody na Slovensku (pozri bližšie časť 11.6.4). Slávnostným vyvrcholením festivalu za účasti zahraničných hostí bolo oceňovanie osobností, ktoré sa podieľali na boji proti totalite. Oceňovania sa tradične zúčastnil aj riaditeľ Ústavu pre štúdium totalitných režimov z ČR. Uvedením divadelného predstavenia bulharského autora Stefana Caneva, ako aj živá diskusia

v rámci Festivalu slobody 2016 pokračovala aj úspešná spolupráca s veľvyslanectvom Bulharskej republiky na Slovensku. ÚPN v spolupráci s Českým centrom zorganizoval divadelné predstavenie, Poľský inštitút sa podieľal na príprave výstavy *Communism – La Belle Epoque*. V rámci festivalu sa konala aj medzinárodná diskusia na tému vyrovnávania sa s minulosťou, problematika tzv. hrubej čiary, za účasti partnerských inštitúcií z Maďarska (Historický archív bezpečnostných služieb), Českej republiky (Archív bezpečnostných služieb), Poľska (Inštitút pamäti národa). Záštitu nad festivalom prevzal minister kultúry SR Marek Maďarič.

Konferencia k výročiu Novembra '89 ***Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945-1989*** sa konala v spolupráci s Nadáciou Konrada Adenauera 23. - 24. novembra 2016 v Bratislave. Na konferencii predniesli príspevky aj zástupcovia partnerských inštitúcií z Českej republiky. Cieľom konferencie bolo prezentovať doteraz dostatočne nespracované prípady a príbehy ľudí postihnutých komunistickými perzekúciami v ČS(S)R počas ich rozpracovávaní ŠtB, vyšetrovania, väznenia alebo zaistenia Pohraničnou strážou pri útekoch cez tzv. železnú oponu v rokoch 1945 - 1989.

V roku 2016 pokračovala spolupráca s Inštitútom Ludwiga Boltzmana z Rakúska na príprave zborníka z konferencií prvých troch ročníkov, ktoré sa konali v Bratislave, v Prahe a v Brne. Pracovníci Sekcie dokumentácie poslali editorovi zborníka päť príspevkov.

V dňoch 29. - 30. novembra 2016 sa v Krakove stretli zástupcovia Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície. Bolo prítomných viac ako 20 odborníkov reprezentujúcich archívy týkajúce sa obdobia neslobody z Poľska, Nemecka, Maďarska, Česka, Rumunska, Lotyšska, Slovinska, Bulharska, Estónska a Slovenska. Odborný program bol zameraný na elektronické počítačové systémy, ktoré využívali orgány štátnej bezpečnosti v strednej a východnej Európe na sklonku režimu, teda najmä v osemdesiatych rokoch minulého storočia. V rámci rotácie predsedníctva poľský IPN predsedal sieti od 1.1.2016. V rámci spolupráce sa postupne naplňa webová stránka <http://sovietblocksecurity.eu/>, ktorá pomôže študovať problematiku prenasledovania v časoch totality vo vzájomnom porovnaní jednotlivých krajín. Za dôležitý prejav podpory ÚPN a predsedovi Správnej rady ÚPN možno považovať spoločný list prítomných zástupcov národných pamäťových inštitúcií. V reakcii na ataky niektorých poslancov NR SR namierené proti predsedovi SpR ÚPN signatári medziiným uviedli: „Sme presvedčení, že výsledky činnosti ÚPN vrátane aktivít na medzinárodnej úrovni sú dôkazom zodpovedného plnenia úloh ústavu, spojených so zverejňovaním zločinov spáchaných v dobe totalitných režimov.“

Snaha prepisovať dejiny, a to najmä členmi bývalej tajnej polície, je typická pre všetky postkomunistické krajiny. Odolávanie takýmto snahám si nepochybne vyžaduje občiansku odvahu. Preto vyzývame predstaviteľov politických strán na Slovensku, aby sa zasadili o zodpovedné hodnotenie obdobia neslobody a aby pre ÚPN vytvorili priaznivé pracovné prostredie, ktoré mu umožní riadne fungovať.“

V rámci spolupráce s ENRS sa v r. 2016 realizovali viaceré projekty: Festival slobody 2016, Vzdelávacie letáky pre študentov, film *Sound in the Silence*, *Hi-story Lessons* a ďalšie.

Na projekte *Sound in the Silence* sa v mesiacoch september až október 2016 zúčastnili študenti stredných škôl zo štyroch krajín: Nemecka, Poľska, Maďarska a Slovenska. Program pre študentov sa konal v Osvienčime a v Terchovej. ÚPN nakrútil dokumentárny film o ceste študentov, ktorý zachytil reflexiu súčasných študentov na pohnutú históriu holokaustu. Film bol prezentovaný v rámci Festivalu slobody.

Projekt *Hi-story Lessons Teaching&Learning about 20th century* je viacjazyčný vzdelávací projekt, ktorého cieľom je vytvorenie interaktívnej webovej stránky, vďaka ktorej možno

zaujímavovo a atraktívne vyučovať históriu 20. storočia. Okrem Slovenska a Poľska sú v ňom zapojené Česko, Maďarsko, Rumunsko a Nemecko.

V Bratislave sa v dňoch 21. a 22. novembra 2016 konalo výročné stretnutie výborov ENRS - Vedeckej rady a Poradného výboru spoločne s Riadiacim výborom. Osemnásť zástupcov z oblastí vedy, vzdelávania, kultúry a politiky zo siedmich krajín (Nemecko, Maďarsko, Poľsko, Slovensko, Albánsko, Rakúsko a Rumunsko) sa zúčastnilo na diskusii o aktivitách ENRS uskutočnených v roku 2016 a o aktivitách plánovaných na rok 2017. Delegovaní zástupcovia z jednotlivých krajín predstavili svoje pohľady aj na úlohu siete v meniacej sa Európe a tomu zodpovedajúcim dlhodobým cieľom.

V roku 2016 pokračovala úzka spolupráca na spoločných projektoch s partnerskými inštitúciami v Českej republike, predovšetkým s Ústavom pre štúdium totalitných režimov, Archívom bezpečnostných zločiek. Okrem vzájomnej účasti predsedov na slávnostných oceňovaniach to boli intenzívne vzťahy spolupráce v poskytovaní archívnych materiálov, medzi väčšie projekty patril napr. Kuriéri a prevádzkači 1945 – 1953. Rovnako je stále živá spolupráca s Etickou komisiou ČR, kde sa vďaka aktívnej účasti predsedu SpR ÚPN na oceňovaní darí vymieňať si pohľady a inšpirácie na aktuálne problémy v činnosti pamäťových inštitúcií.

Pokračovala tiež dlhoročná spolupráca s Post Bellum z ČR na projekte Pamäť národa zameraná na zverejnenie výpovedí svedkov z obdobia neslobody v rokoch 1948-1989.

V rámci spolupráce s Viedenskou univerzitou navštívila ÚPN v apríli 2016 skupina členov Viedenského spolku akademikov z Rakúska. Po prednáške „Zabudnúť alebo odpustiť?“ program pokračoval projekciou filmu z produkcie ÚPN Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok. Po nej si hostia prezreli výstavu o vojenskej okupácii ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy v auguste 1968 a absolvovali exkurziu v Archíve ÚPN.

Na základe prípravných rokovaní, ktoré sa konali na pôde ÚPN 28. januára 2016, zástupcovia ÚPN a Výboru národnej pamäti z Maďarska podpísali v Budapešti dňa 9. 3. 2016 vzájomnú Dohodu o spolupráci.

V roku 2016 sa uskutočnili viaceré stretnutia zástupcov ÚPN s predstaviteľmi Platformy Európskej pamäti a svedomia, ktorá združuje 55 členských inštitúcií. Konečne 26. novembra v Kyjeve prijali ÚPN prijatý za riadneho člena. Jedným z hlavných projektov je Justice 2.0 (Spravodlivosť 2.0). Medzi hlavné ciele patrí iniciovať zriadenie Medzinárodného súdneho tribunálu pre stíhanie zločinov komunizmu.

Dňa 25. júla 2016 navštívil ÚPN iracký atašé Hassan Khalid Al-Shmailawi, ktorý informoval o aktuálnom dianí v Iraku a humanitárnej kríze na vojnu zničených irackých územiach. Vyjadril nádej, že celosvetové médiá budú informovať o situácii v Iraku pravdivo a objektívne a taktiež vyjadril nádej, že bude čoraz menej krajín, ktoré podporujú medzinárodný terorizmus a tzv. Islamský štát „Daeš“.

10. ÚPN A MASMÉDIÁ

V roku 2016 ÚPN úspešne prezentoval v masmédiách svoje aktivity. Pozornosť médií bola zameraná na súdne spory vedené proti ÚPN s osobami, ktoré ústav žalovali za podľa nich neoprávnené zverejnenie ich mien v registračných protokoloch ŠtB. Z nich bol mediálne najviac sledovaný prípad Andreja Babiša, ktorý v súčasnosti pôsobí v politike v Českej republike. Médiá pozorne sledovali vývoj káuz a priebeh súdnych konaní, na ktorých sa zúčastňovali a boli im v týchto súvislostiach poskytované informácie, vyjadrenia a stanoviská.

V roku 2016 v médiách rezonovali viaceré aktivity a udalosti. Odhalenie pamätníka Hartmutovi Tautzovi v Bratislave Petržalke na Kopčianskej ulici pri príležitosti 30. výročia jeho smrti po napadnutí psami pohraničníkov. Ďalej v médiách vzbudilo pozornosť zverejnenie zodpovedných za prenasledovanie občanov podľa § 109 a § 110 za ilegálne prekročenie hraníc bývalého Československa. S veľkým záujmom médií sa stretlo referovanie predsedu SR ÚPN na Výbore pre ľudské práva a národnostné menšiny NR SR o činnosti ústavu v októbri a v novembri.

Zvýšený mediálny záujem a pozitívne mediálne hodnotenie malo aj prepustenie dvoch zamestnancov ÚPN. Médiá monitorovali účasť jedného z nich na podujatiach usporiadaných extrémistickými skupinami, druhého médiá vnímali ako bývalého člena KSS. Ďalšou sledovanou udalosťou bol úspešný Deň otvorených dverí v ÚPN 20. októbra.

Popritom médiá venovali pozornosť aktivitám ÚPN, ktoré súvisia s riadnym plnením jeho poslania. Z nich zvýšenú pozornosť venovali spomienkam na Sviečkovú manifestáciu, multižánrovému Festivalu slobody pri príležitosti 27. výročia 17. novembra 1989. V roku 2016 sa uskutočnili 5 tlačových konferencií. Médiám boli priebežne poskytované tlačové informácie z aktivít ÚPN, konferencií, výstav, pietnych aktov, projektov, partnerských návštev, či podujatí, uskutočnených pri rozličných príležitostiach. Pracovníci ÚPN úzko spolupracovali pri poskytovaní stanovísk pracovníkom domácich a zahraničných printových či elektronických médií alebo pri výrobe publicistických relácií. Z domácich printových to boli najčastejšie informácie uverejnené v mienkotvorných denníkoch SME, Pravda, Hospodárske noviny, Denník N, ale aj v Novom čase, Plus jeden deň a Plus 7 dní. Z elektronických to boli RTVS, TV Markíza, TV Joj a TA 3. Zo zahraničných najmä médiá z Českej republiky, ako Mladá fronta Dnes, EURO, Reflex, a z elektronických TV NOVA, TV Prima, ČT, Český rozhlas. V roku 2016 bolo poskytnutých viac ako 80 oficiálnych tlačových správ, odborných stanovísk, odpovedí a interview predsedu Správnej rady a hovorca ÚPN. Poskytnuté informácie sa najčastejšie objavovali v spravodajských servisoch TASR, SITA, TK KBS, vo vydaniach celoštátnych mienkotvorných denníkov SME, PRAVDA, Denník N, ČAS, Plus jeden deň, týždenníkov Plus 7 dní, Týždeň, Katolícke noviny, Slovenské národné noviny, ÚjSzó, spravodajských a publicistických reláciách verejnoprávneho RTVS, komerčných a regionálnych televíznych a rozhlasových staníc Markíza, JOJ, TA3, EXPRES a ďalších. Celkom v roku 2016 v médiách o ÚPN zaznelo alebo bolo publikovaných 631 mediálnych informácií. Poskytovanie denného monitoringu médií bolo zabezpečené prostredníctvom tlačovej agentúry NEWTON Media, s. r.o., ktorá podľa vykonaného prieskumu trhu poskytla najvýhodnejšie finančné a obsahové podmienky.

Môžeme konštatovať, že ÚPN sa darilo v médiách zlepšiť svoj obraz. V roku 2016 sme zaznamenali zvýšenie pozitívnych článkov o činnosti ÚPN. V mienkotvorných médiách (SME, Pravda, Hospodárske noviny, DENNÍK N) aj v bulvárnych periodikách (Nový čas, Plus jeden deň, portál Aktuality) pozitívne oceňovali postoje predsedu Správnej rady ÚPN Ondreja Krajňáka k dôležitým otázkam, týkajúcich sa činnosti ústavu, najmä personálnu politiku. Negatívne hodnotenia ústavu a predsedu SR ÚPN sa objavovali v menej významných periodikách a periodikách blízkych extrémizmu (Slovenské národné noviny, Extra Plus, konšpiračné webové stránky). Rovnako aj v časopise SVEDECTVO, ktorý vydáva PV-ZPKO

a ktorého členom redakčnej rady je aj člen SpR ÚPN I. A. Petranský. Personálna politika v ÚPN v roku 2016 smerovala k hlbšiemu naplneniu etického kódexu pracovníkov ÚPN, a to sa pozitívne prejavilo aj v médiách, ktoré v minulosti prinášali kritické články o ÚPN. Médiá rovnako oceňujú orientáciu ústavu na odkrývanie zločinov dvoch totalitných režimov a na rýchlu reakciu ústavu na slovenský extrémizmus. Na spoluprácu ÚPN s inštitúciami ministerstva školstva pri predchádzaní extrémizmu, ktorá sa začala koncom roka 2016, pozitívne reagovali odborné médiá v školskom rezorte.

Svoju úlohu si plnila aj inovovaná webová stránka ÚPN, na ktorej sme priebežne informovali o všetkých významnejších podujatiach a iniciatívach. ÚPN aktívne využíval sociálnu sieť Facebook a uverejňoval svoje výstupy aj na webovej stránke YouTube.

11. PLNENIE KONKRÉTNÝCH ÚLOH, ČINNOSŤ A AKTIVITY V ROKU 2016

11.1. Sprístupňovanie dokumentov a poskytovanie informácií štátnym orgánom

ÚPN na základe písomnej žiadosti podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa sprístupňuje žiadateľom dokumenty po bývalých bezpečnostných zložkách štátu z obdobia rokov 1939 – 1989. V roku 2016 ÚPN prijal 156 žiadostí fyzických osôb o sprístupnenie dokumentov, bolo oboznámených 57 osôb. ÚPN pripravil a sprístupnil žiadateľom celkovo 7.590 strán dokumentov.

11.2. Agenda účastníkov a veteránov protikomunistického odboja

Podľa § 11 zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a podľa § 8 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa ÚPN rozhoduje o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja. Tento štatút je oprávnený získať občan, ktorý sa v období rokov 1944 – 1989 postavil na odpor proti komunistickému režimu. ÚPN o priznaní štatútu rozhoduje na základe písomnej žiadosti, súčasťou ktorej je dotazník. Pri skúmaní oprávnenosti žiadosti sa zisťujú možné prekážky, ktoré sú v zákone uvedené. Údaje z dotazníka sa podľa možnosti a dostupnosti údajov kriticky overujú vyhľadaním relevantných dokumentov uložených v archívoch.

V roku 2016 pribudlo na riešenie 31 nových prípadov, z toho 26 žiadostí a 5 z vlastného rozhodnutia. Problémom naďalej ostáva nekompletnosť požadovaných dokladov. V roku 2016 boli v 13 prípadoch zaslané dožiadania, v 7 sporných prípadoch vyjadrenia a v 5 prípadoch usmernenia. V roku 2016 ÚPN priznal a udelil tento štatút 27 osobám, z toho v 22 prípadoch na základe žiadosti a v 5 prípadoch z vlastného rozhodnutia. Najpočetnejšiu kategóriu tvoria osoby zaradené v minulosti do PTP, druhou najčastejšou kategóriou boli politickí väzni. Osobám, ktorým sa kladne vyhovel, vydal ÚPN rozhodnutie a preukaz účastníka protikomunistického odboja. ÚPN priznal k 31. decembru 2016 postavenie účastníka protikomunistického odboja celkovo 749 osobám, z toho 231 in memoriam.

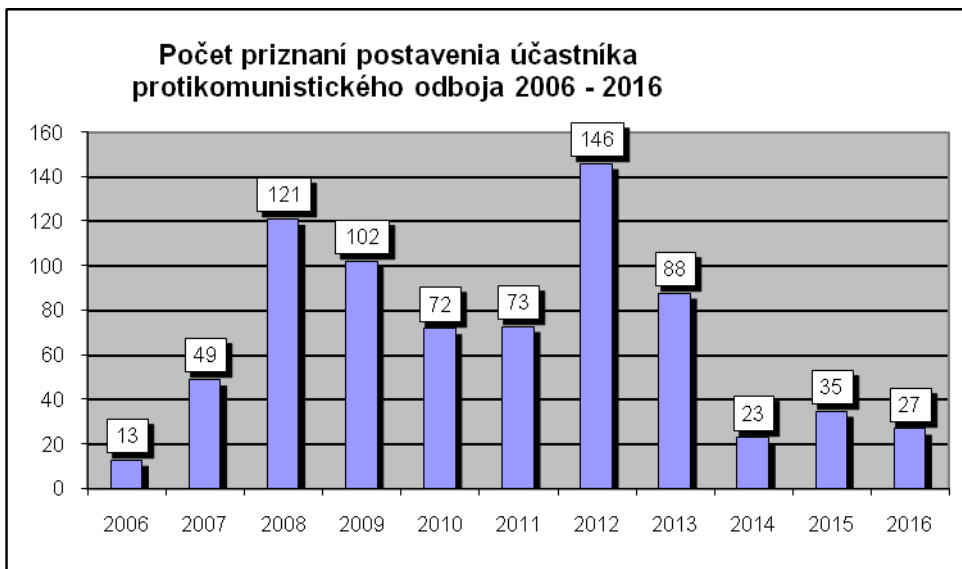
Od roku 2009 môže ÚPN priznávať oprávneným žiadateľom aj postavenie veterána protikomunistického odboja podľa zákona č. 58/2009 Z. z. V spolupráci s Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia ÚPN poskytoval informácie o všetkých doteraz udelených priznaniach a v roku 2016 sedemkrát zaslal zoznam osôb, ktorým bolo aktuálne priznané postavenie veterána protikomunistického odboja. V roku 2016 ÚPN priznal a udelil tento štatút 31 osobám, pričom v 19 prípadoch išlo o postavenie veterána protikomunistického odboja in memoriam. Preukazy sme následne vydali ich blízkym osobám v 12 prípadoch. V 7 prípadoch ÚPN využil ustanovenie § 11b ods. 2, písm. a) zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a začal konanie a rozhodol z vlastného podnetu. ÚPN udelil k 31. decembru 2016 tento štatút a vydal preukaz veterána protikomunistického odboja celkovo 698 osobám, z toho 232 osobám in memoriam.

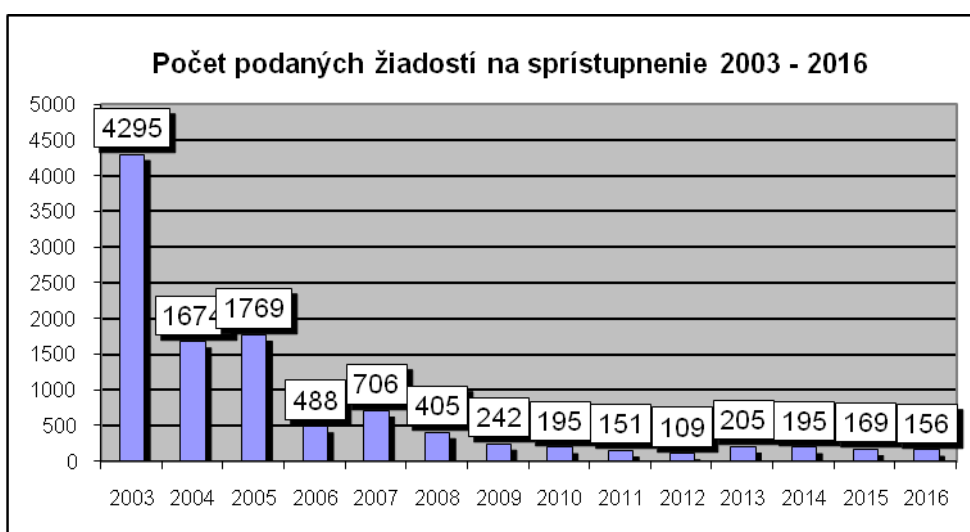
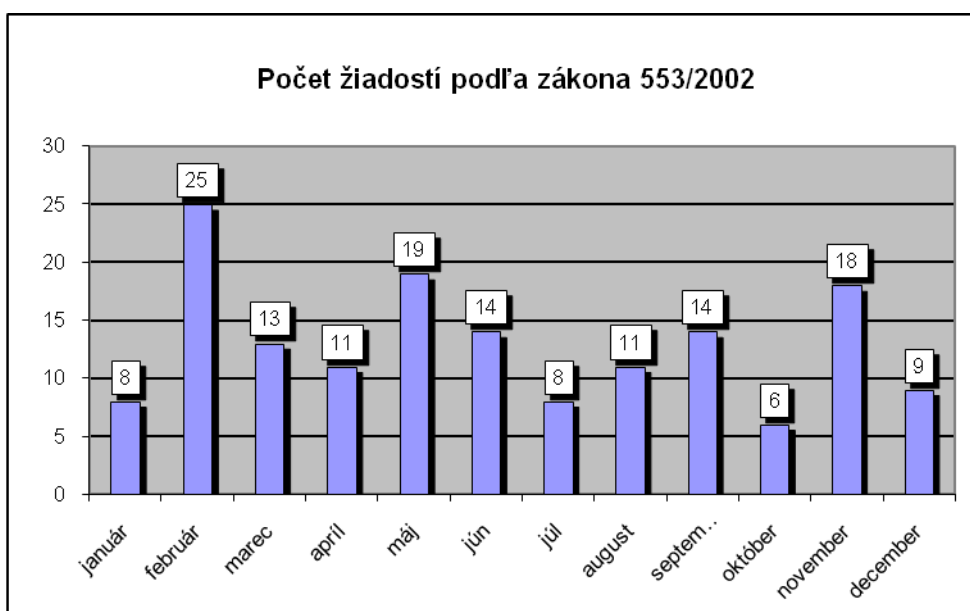
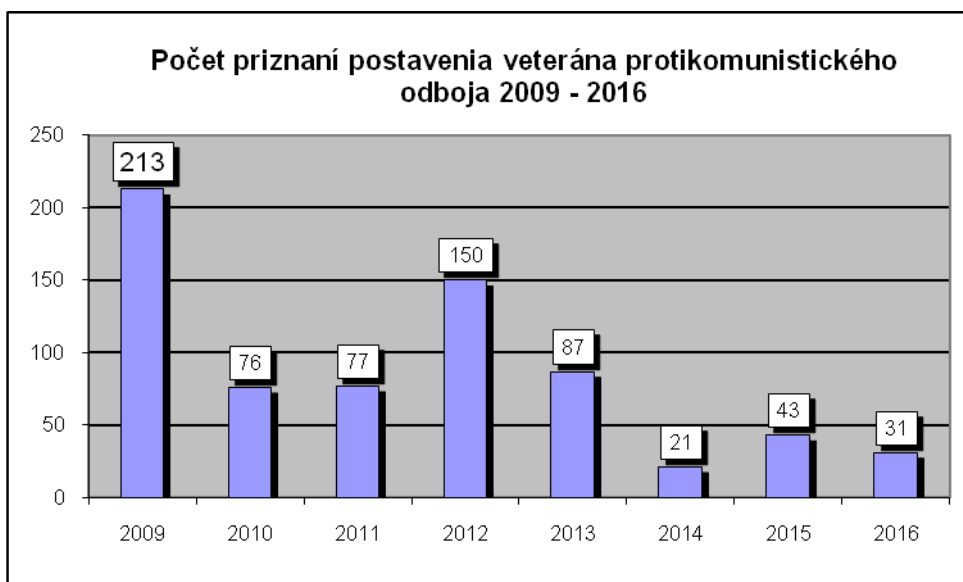
ÚPN na základe rozhodnutia NR SR a po iniciovaní a nadviazaní spolupráce so samosprávnymi orgánmi – s magistrátmi krajských miest a s vyššími územnými celkami v Slovenskej republike - pokračoval v slávnostnom verejnom odovzdávaní dekrétov o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja, buď žijúcim veteránom alebo osobám blízkym veteránom in memoriam. Odovzdávanie dekrétov v roku 2016 sa konalo v Košickom a Trnavskom kraji, v každom z nich už po tretí raz. Odovzdávanie sa uskutočnilo 18. apríla 2016 v Košiciach po prvýkrát v spolupráci s Magistrátom, kde bolo pripravených 31 ocenení, z toho 11 in memoriam a 31. mája v Michalovciach bolo ocenených 10 veteránov a účastníkov protikomunistického odboja z regiónu Zemplína. V Trnave 26. októbra 2016

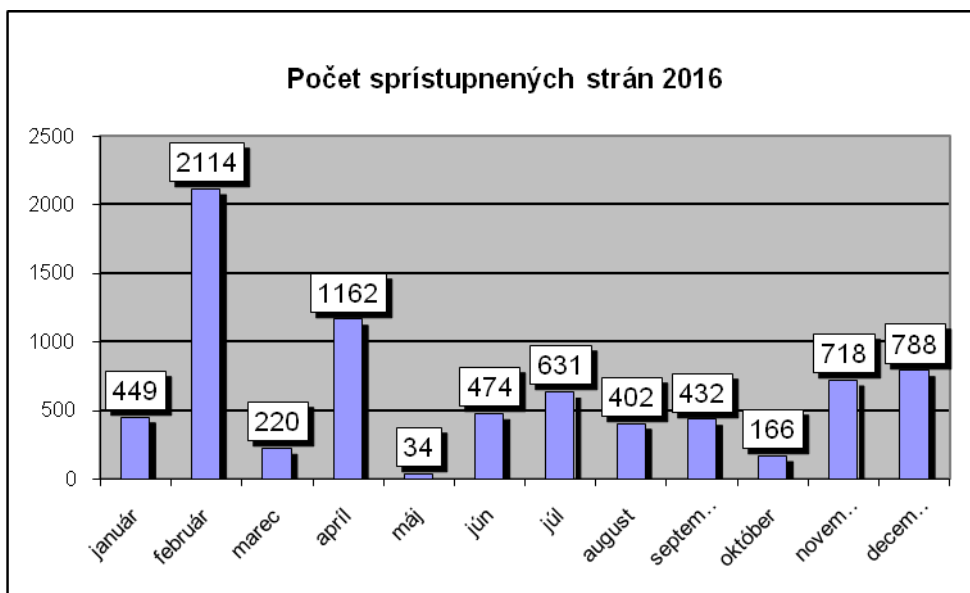
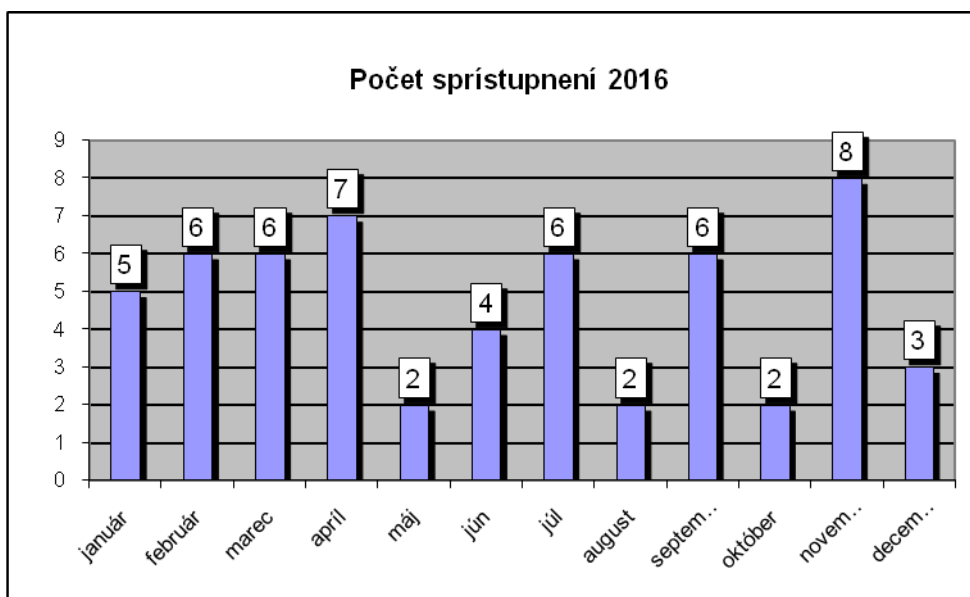
taktiež po prvýkrát v spolupráci s mestským úradom boli pripravené dekréty na slávnostné odovzdanie 22 veteránom protikomunistického odboja, z toho 8 in memoriam.

Ocenení viedli v minulosti mimoriadne aktívny a angažovaný život, trpeli za svoje presvedčenie. Dnes sú to zväčša starí ľudia a prejavovaný záujem o ich život a verejné ocenenie je pre nich a ich rodinných príslušníkov veľkou satisfakciou. Ako drobný príklad spomenieme úprimné vyznanie jedného oceneného, ktorý pracoval celý svoj aktívny život ako vodič autobusu a najazdil niekoľko miliónov kilometrov. S dojatím v očiach vyznal: „Ako vzorný vodič som dostal v živote viacero vyznamenaní, ale toto si cením najviac!“

Na oceňovania pozývame aj stredoškolských študentov. Považujeme za dôležité predkladať mladým pozitívne vzory.

11.3. Archívna činnosť, tvorba a správa evidencií a databáz

11.3.1. Činnosť Archívu ÚPN

Plán Archívu Ústavu pamäti národa, ktorý organizačne zabezpečuje sekcia archívu, vychádzal z úloh, ktoré určuje zákon č. 553/2002 Z. z. V zamestnaneckom pomere k 31. decembru 2016 bolo v Archíve ÚPN zamestnaných spolu 10 zamestnancov na plný úväzok a jedna pracovníčka na polovičný úväzok. V porovnaní s predchádzajúcim rokom nastalo v tejto oblasti mierne zlepšenie. Avšak z hľadiska množstva dlhodobých úloh, na ktoré popri každodennej naliehavej agende zostáva malá kapacita, je Archív ÚPN stále personálne poddimenzovaný. Správu čiastkovej registratúry sekcie archívu zabezpečoval jeden zamestnanec. Ťažiskové oddelenie Archívu ÚPN - Oddelenie písomností ŠtB, ktoré spracúva a inventarizuje archívne fondy, disponuje v súčasnosti žiaľ len dvomi pracovníkmi. Na Oddelení bádateľne a knižnice, ktorého zamestnanci majú v pracovnej náplni prevažne styk so študujúcou verejnosťou, bolo v zamestnaneckom pomere sedem pracovníkov, čo však reálne predstavuje iba 6,5 pracovného úväzku. Jeden pracovník Oddelenia bádateľne a knižnice mal

okrem povinností, ktoré vyplývajú z práce v študovni, navyše na starosti správu knižnice Archívu ÚPN (Historickú knižnicu ÚML a Prírastkovú knižnicu ÚPN). Uvedený útvar taktiež zabezpečoval činnosť Referátu prípravy a ochrany dokumentov, ktorý pripravuje archívne dokumenty na digitalizáciu pre Oddelenie digitalizácie dokumentov sekcie informatiky.

Z hľadiska dosiahnutého vzdelania, ktoré je nevyhnutné pre profesionálnu archívnu činnosť v archíve, vysokoškolské vzdelanie dosiahlo sedem zamestnancov, z toho šesť v požadovanom odbore archívniectvo a pomocné vedy historické. Traja zamestnanci absolvovali stredoškolské štúdium. Pre poddimenzované personálne zabezpečenie oddelenia bádateľne a knižnice mu často museli už dlhobojšie vypomáhať i niektorí pracovníci mimo sekcie archívu z oddelenia sprístupňovania a sekcie evidencií pri príprave vyjadrení k sprístupneniu archívnych dokumentov a foliácii dokumentov. To pokladáme za nesystémový a núdzový postup. Stále zostáva nepridelené miesto knihovníka, čo sa prejavuje ako nedostatok pri náraste prírastkov do príručnej knižnice, ale takisto bez neho nemožno ukončiť ani kontrolu stavu Historickej knižnice ÚML a jej sprístupnenie na internete.

11.3.2. Úradná agenda Archívu ÚPN - spolupráca so štátnymi inštitúciami

V zmysle zákona o Ústave pamäti národa zabezpečuje Archív ÚPN spisovú agendu aj vo vzťahu k orgánom verejnej moci (Národný bezpečnostný úrad, Slovenská informačná služba, Vojenské spravodajstvo, Ministerstvo obrany SR). ÚPN v súlade so zákonom poskytoval štátnym inštitúciam podklady na plnenie zákonom stanovených úloh – požiadavky Národného bezpečnostného úradu v 790 prípadoch, v 363 prípadoch požiadavky Vojenského spravodajstva. V roku 2016 boli popri uvedenej činnosti vybavované i žiadosti partnerských inštitúcií z Českej republiky ako napr. Archívu bezpečnostných zložiek, Ústavu pre štúdium totalitných režimov a Oddelenia vydávania osvedčení – 3. odboja Odboru pre vojnových veteránov Ministerstva obrany Českej republiky - v 16 prípadoch. Archív ÚPN v roku 2016 vybavil 1570 spisov, čo predstavovalo takmer 85 % spisovej agendy Ústavu pamäti národa.

11.3.3. Oddelenie písomností ŠtB a iných bezpečnostných zložiek

Primárnou činnosťou oddelenia je preberať, usporadúvať a inventarizovať archívne fondy a zbierky. Z dôvodu vyššie zmienenej rozsiahlej agendy orgánov verejnej moci voči Archívu ÚPN však ťažisko práce nutne spočívalo vo vybavovaní úradnej agendy a vo vyhľadávaní, príprave, vyhotovovaní a overovaní kópií archívnych dokumentov pre súdne konania. Pracovníci Archívu ÚPN overili pre účely súdnych konaní 73 kópií 60 zväzkov v celkovom rozsahu cca 11 427 listov. V zmysle plánu prác na rok 2016 bola usporiadaná a inventarizovaná Zbierka rozkazov, nariadení a riadiacich aktov 1955 - 1991, Krajská správa ZNB Správa ŠtB Bratislava – 3. odbor 1967 – 1990 (191 škatúl), Krajská správa ZNB Správa ŠtB Bratislava – Analytická skupina 1984 – 1990 (32 škatúl), Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Banská Bystrica 1983 – 1990 (9 škatúl), Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Čadca 1972 – 1990 (13 škatúl).

Archív ÚPN v rámci akvizičnej činnosti prevzal aj viacero zaujímavých prírastkov. V spolupráci so sekciami vedy a výskumu sa podarilo získať osobný fond Petra Legnera (obet invázie sovietskych vojsk v roku 1968), archív prebral i súdne spisy a rozsudky – Otto Šimko (8 spisov), ako aj pomerne značné množstvo samizdatov z obdobia rokov 1984 – 1989 (119 ks najmä od dominikánskeho konventu vo Zvolene). Prostredníctvom daru od p. Seberínyho boli rozšírené zbierky "November 1989" a Voľby 1990". Okrem viacerých menších akvizícií si pozornosť zaslúži i zisk torz viacerých osobných pozostalostí ako napr. Henrika Barteka, Hansa Kellera a Zory Mistríkovej, či dokumentov Združenia Slovákov vo Švajčiarsku.

V rámci dopĺňania informačných báz Ústavu boli prepísané archívne knihy agentúrnych zväzkov z Banskej Bystrice, operatívnych zväzkov Krajskej správy ZNB Správy ŠtB Košice a archívna kniha zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania Krajskej správy ZNB Správy ŠtB Bratislava čo súhrnne predstavuje spolu 5 381 záznamov t. j. 44.384 údajov. Taktiež bol doplnený prepis kartotéky operatívnych pracovníkov a zväzkov Banskobystrického kraja (cca 50 000 údajov). V spolupráci so sekciou IT bolo v aplikácii „Lustrátor“ v databáze „Prevzaté spisy“ doplnených a opravených 786 záznamov t. j. 12 858 údajov k fondovému oddeleniu Organizačný a analytický odbor Krajskej správy ZNB Správy ŠtB Banská Bystrica. Databáza „Prevzaté spisy“ bola taktiež rozšírená o 1 111 záznamov t. j. 5 555 údajov personálnej dokumentácie príslušníkov VKR ako aj o informácie k zväzkovej agende IV. oboru tzv. sledovačky - cca 368 záznamov t. j. 3680 údajov. Doplnené a verifikované boli i údaje osôb prechádzajúcich fondovým pododdelením BA-T, čo súhrnne predstavovalo fyzickú kontrolu a doplnenie cca 14 400 záznamov t. j. 63 800 údajov. V rámci kontroly zväzkovej agendy sa realizovala fyzická kontrola, ako aj preverenie a verifikovanie údajov i viac než 37 000 dokumentov archívneho fondu I. správy ZNB.

Pokračovala digitalizácia archívnych dokumentov. Z archívneho fondu I. Správy ZNB bolo na digitalizáciu odovzdaných 98 inventárnych jednotiek v celkovom počte 698 slidov. V rámci prípravy papierových dokumentov pre digitalizačné pracovisko bolo súhrnne Referátom prípravy a ochrany archívnych dokumentov v roku 2016 odovzdaných 773 inventárnych jednotiek v celkovom počte cca 73 080 listov. Pre potreby referátu Oral history bolo na digitalizáciu pripravených 423 magnetofónových a VHS pásov. Taktiež bolo skontrolovaných a foliáciou na digitalizáciu pripravených cca 12 000 listov dokumentov z archívnych fondov Krajská správa Zboru národnej bezpečnosti Bratislava (1948 - 1967) a archívnych fondov "E", "U" a "T".

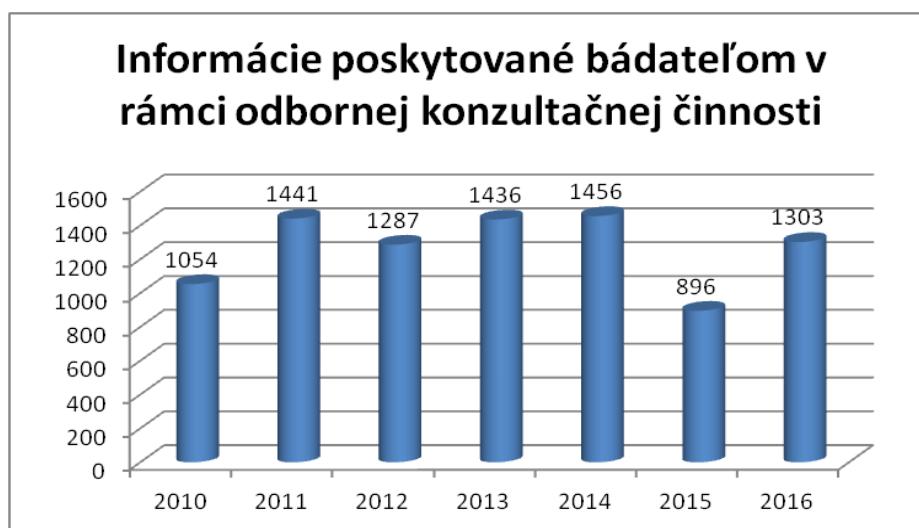
11.3.4. Oddelenie bádateľne a knižnice

V roku 2016 sa v Archíve ÚPN uskutočnil výber materiálu pre potreby študujúcej verejnosti, digitalizačného pracoviska a štátnych inštitúcií v celkovom počte 1 908 položiek. Prostredníctvom bádateľne Archívu ÚPN bolo sprístupnených viac než 450 000 strán archívnych dokumentov a niekoľko desiatok knižničných dokumentov pochádzajúcich najmä z Historickkej knižnice Ústavu marxizmu-leninizmu. Počet výpožičiek z Príručnej vedeckej knižnice činil 26 titulov. Odbornú a laickú verejnosť, ktorá v roku 2016 študovala archívne a knižničné dokumenty v priestoroch Archívu ÚPN, tvorili popri bádateľoch zo Slovenskej republiky najmä bádatelia z Českej republiky. Počet bádateľov činil 169, z uvedeného počtu bolo 142 externých bádateľov a 27 zamestnancov ÚPN. Bádatelia v rámci svojho výskumu uskutočnili viac než 500 bádateľských návštev, z čoho externí bádatelia 329 a zamestnanci ÚPN 179. Počet vydaných povolení pre používanie digitálneho fotoaparátu na študijný účel predstavoval 63, počet vydaných povolení pre používanie reprografických prístrojov a kamier na mediálne účely činil 20. Pracovníci oddelenia pre bádateľov pripravili viac než 11 000 xerokópií a digitálnych študijných kópií archívnych dokumentov. Podľa účelu sprístupnenia sa z dôvodu spravodajstva a publicistiky poskytli materiály 15 bádateľom, na prípravu dokumentárnych filmov 14 bádateľom, na súkromný účel (napr. štúdium vlastného spisu / blízkej osoby) 18 bádateľom, na nazretia úradného charakteru 14 bádateľom, na vedecké spracovanie (bakalárske, diplomové práce, výskumné projekty) 108 bádateľom. Z hľadiska tematických okruhov štúdia materiálov sa perzekúcií osôb venovalo 28 bádateľov, dejinám cirkví, perzekúcií cirkví a vzťahu cirkví a ŠtB 29 bádateľov, menšinám na Slovensku 9 bádateľov, obdobiu Slovenského štátu 5 bádateľov, normalizácii 4 bádatelia, organizácii, metodike a činnosti ŠtB 27 bádateľov, genealógiám 14 bádateľov, dôchodkovému zabezpečeniu 7 bádateľov, problematike ochrany hraníc ČSSR 16 bádateľov, téme Nenápadní hrdinovia 6 bádateľov a súdnym sporom 3 bádatelia. Popritom sa medzi oblasťami záujmu

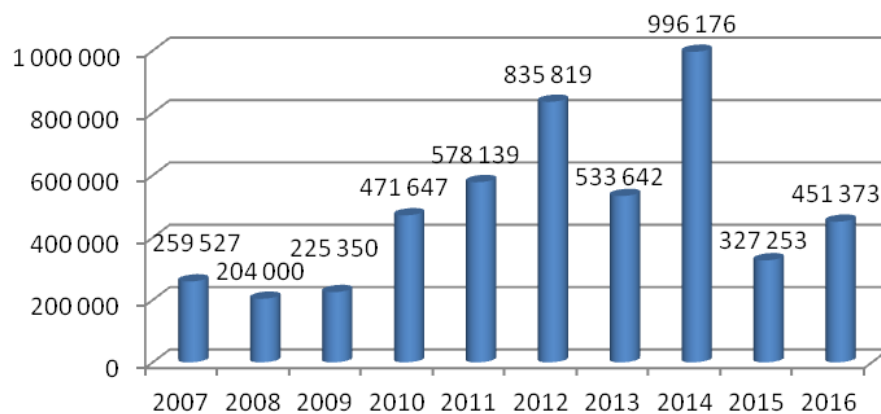
bádateľov objavili aj témy Havária v Černobyle a jej dopad na Slovensko, Čierny trh v Československu pred rokom 1989, Esperanto, Funkcionári KSČ 1921 - 1989, Každodenný život v 60-tych rokoch 20. storočia zachytený v periodikách, kronikách a iných historických prameňoch, Kolektívizácia v okrese Šahy, Osobnosť Karola Koča z hľadiska literárneho a filozofického, Podpisové akcie v rokoch 1969 - 1989, Reformné prúdy v KSS v 80-tych rokoch 20. storočia, Rok 1968 v ČSSR a Francúzsko, Rudolf Macúch - Prvý slovenský religionista?, Šport a emigranti, Vzťah ČSSR s krajinami Blízkeho východu a OOP, Vzťahy medzi KSČ (KSS) a talianskou komunistickou stranou v rokoch 1968 - 1989.

11.3.5. Odborná, konzultačná a prednášková činnosť

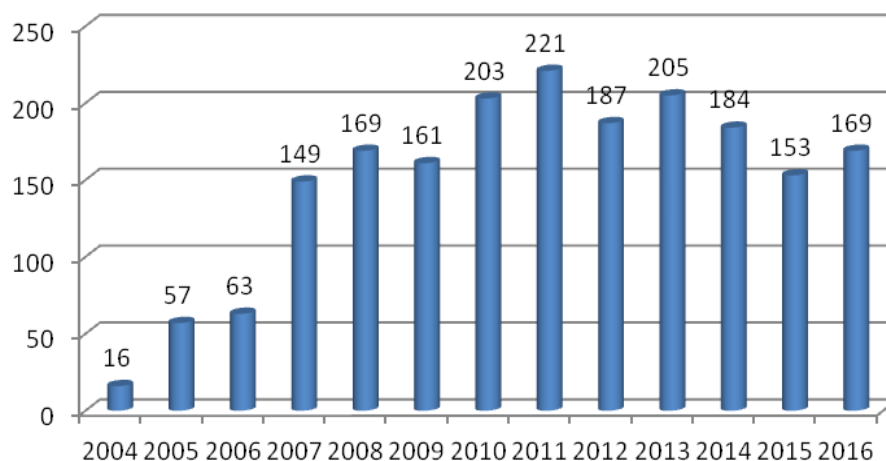
Sekcia archívu vykonávala aj odbornú konzultačnú činnosť v kontexte s vybavovaním bádateľskej agendy, ktorá bola poskytovaná pracovníkmi oddelenia najmä v súvislosti s informáciami o metodike a činnosti štátnobezpečnostných zložiek, stupni spracovania archívnych fondov, či spôsobe a možnostiach sprístupnenia archívnych dokumentov. Pracovníci Oddelenia bádateľne a knižnice vypracovali taktiež takmer 120 súhrnných správ pre predsedu Správnej rady o možnostiach sprístupnenia archívnych dokumentov. V rámci cyklu prednášok venovaných slovenskému archívnictvu, ktoré sa uskutočnili na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne, pracovníci Archívu ÚPN vystúpili s dvomi prednáškami - *Archív Ústavu pamäti národa, jeho postavenie ako pamäťovej inštitúcie a Genéza archívnych fondov a sprístupňovanie dokumentov pre bádateľskú verejnosť*. V roku 2016 sa uskutočnilo i viacero exkurzií v priestoroch A ÚPN: Exkurzia Wiener Akademikerbund v spolupráci so sekciou Oral History - 7 osôb, Gymnázium Nováky - 18 účastníkov + sprievod, Katedra žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave - 22 účastníkov + sprievod, Katedra porovnávacej religionistiky Univerzity Komenského v Bratislave - 9 účastníkov + sprievod a v rámci Dňa otvorených dverí navštívilo archív cca 100 návštevníkov

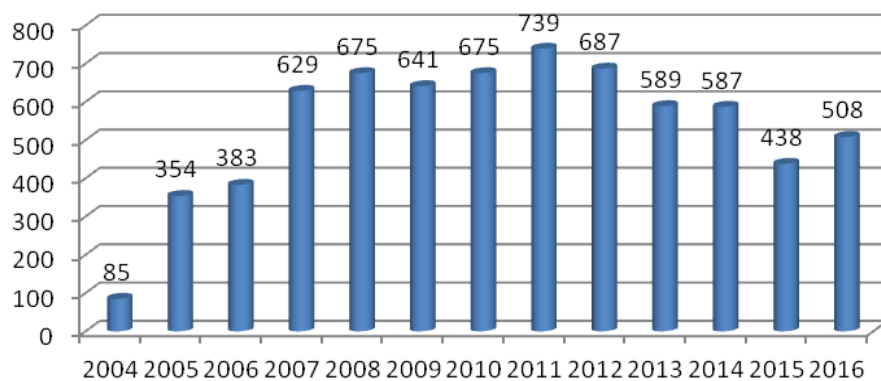
Počet sprístupnených strán archívnych dokumentov

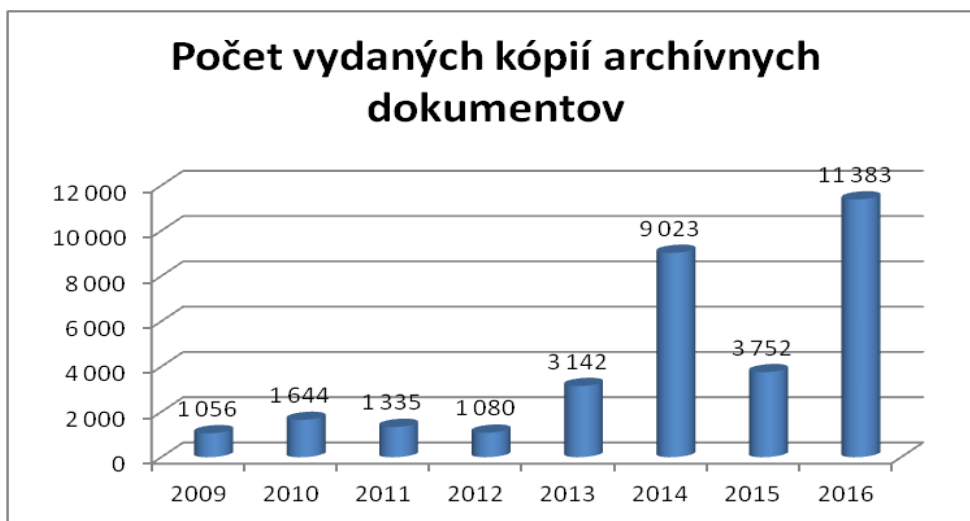

Počet bádateľov v Archíve ÚPN

Počet bádateľských návštev v Archíve ÚPN

11.3.6. Evidencie a databázy

Pracovníci sekcie evidencií v roku 2016 pokračovali v prácach na projekte pod názvom „Registračné protokoly operatívnych zväzkov XII.S a KS MV (KS FMV, ZNB) S-ŠtB“. Úloha projektu spočívala v príprave údajov na publikáciu evidenčných záznamov zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov zväzkov a ďalších evidenčných pomôcok Štátnej bezpečnosti v zmysle § 19 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. V roku 2016 boli spracovávané registračné protokoly Krajskej správy Ministerstva vnútra Bratislava (vrátane XII. správy ZNB). Zo 43 kníh registra Bratislava a Nitra (všeobecný register 38 kníh, tajní spolupracovníci 4 knihy, spravodajské rozpracovanie 1 kniha) bolo skontrolovaných 11 kníh. Po ukončení kontroly bude nasledovať vytvorenie pomocných indexov, tlačových predlôh a vytvorenie editorskej poznámky. Súčasne sa pripravuje do tlače časť projektu týkajúca sa Krajských správ ZNB Banská Bystrica a Košice. Tieto údaje budú použité pre korekciu údajov už skôr spracovaných a zverejnených tabuliek a databáz. Je reálne, že v priebehu roku 2017 budú spracované a skonsolidované údaje zo všetkých troch krajských správ (Bratislava, Banská Bystrica aj Košice) a postupne pripravené do tlače. Bude vydaná tiež súhrnná publikácia so záverečnou štúdiou.

Podobne pokračovali aj práce v rámci projektu pod názvom „Register súdne rehabilitovaných osôb, trestné a justičné orgány“. Úloha vo svojej prvej fáze spočívala v štúdiu súdnych spisov bývalého Štátneho súdu v Bratislave, ktorý vykonával svoju činnosť v rokoch 1948 – 1952. Výstupom je výsledná databáza mien súdených alebo súdne stíhaných osôb doplnená o príslušné trestné činy, za ktoré boli súdené, mená ich sudcov, prokurátorov, obhajcov, údaje o výške a druhu trestu, miestach výkonu trestu, o viacstupňových a rehabilitačných súdoch. Za rok 2016 sa do vytváratej evidencie spracovalo 233 súdnych spisov, čomu pripadajú údaje o 363 stíhaných osobách. K spisom sa vypracúvajú fotokópie rozsudkov a zápisníc z hlavných súdnych pojednávaní. Súčasne boli z evidencií týkajúcich sa Štátnej prokuratúry vyexcerpované údaje „problematiky“ (dôvody súdneho stíhania, napr. útek za hranice, Katolícka akcia, protištátne letáky) k jednotlivým stíhaným osobám a doplnené do databázy, čo uľahčuje získavanie informácií o obetiach politických procesov. Údaje boli po konsolidácii spolu s fotodokumentáciou vložené do programu Lustrátor a používajú sa v ÚPN.

Pracovníci sekcie vykonávali priebežné konzultácie pre pracovníkov ÚPN v oblasti vedenia a interpretácie materiálov bývalej ŠtB, vyhotovovali odborné stanoviská k žiadostiam oprávnených osôb, poskytovali konzultácie pre verejnosť o súdne stíhaných osobách z

politických dôvodov v rokoch 1948-1989, spoluorganizovali konferenciu ÚPN Akcie, zločiny a obeť ŠtB a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989, ktorá sa uskutočnila v novembri 2016.

11.4. Vedecký výskum a dokumentácia obdobia neslobody

11.4.1. Vedeckovýskumné okruhy

V rámci napĺňania vedeckovýskumného poslania ÚPN plnili sekcia vedeckého výskumu a sekcia dokumentácie úlohy v nasledovných okruhoch a projektoch:

a) Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1939 – 1945

Cieľom výskumného okruhu je výskum politického systému a režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 – 1945 v perspektíve ich vývoja a premien.

b) Osudy slovenských Židov 1939 – 1945

Výskumný okruh sa zameriava na zisťovanie a spracovávanie údajov o židovskej komunite na Slovensku a obmedzovaní jej ľudských a majetkových práv v rokoch 1939 – 1945.

c) Obete komunistického režimu

Cieľom výskumného okruhu je vyhľadávanie a spracovanie konkrétnych prípadov osôb, ktoré sa stali obeťami totalitného komunistického režimu tým, že boli poškodené ich základné ľudské práva, alebo náboženské slobody zo strany štátnych a bezpečnostných orgánov. Jedná sa o doplnenie existujúcich zoznamov obeť totalitného komunistického režimu, ktoré zomreli priamo, alebo následkom perzekúcie, vyšetrovania a väznenia.

d) Politické procesy na Slovensku po roku 1948 a rehabilitácie

Cieľom výskumu boli vykonávané súdne procesy z prvej polovice 50. rokov a následné rehabilitácie v 60. rokoch.

e) Násilná kolektivizácia poľnohospodárstva

Cieľom výskumného okruhu je mapovanie násilnej kolektivizácie v oblasti poľnohospodárstva, ako jedného z najcitlivejších zásahov komunistického režimu do súkromného vlastníctva obyvateľov, obmedzenia ich majetkových práv a následných perzekúcií s ňou spojených.

f) Štát a cirkvi 1945 – 1989

Výskumný okruh sa zameriava na mapovanie snáh a prejavov komunistického režimu v Československu súvisiacich so snahou o využitie a likvidáciu cirkví, ako aj náboženského svetonázoru medzi obyvateľstvom.

g) Osudy ľudí odvečených do gulagov a zajateckých táborov v bývalom ZSSR

Cieľom tohto výskumu je mapovanie osudov občanov násilne odvečených do koncentračných a pracovných táborov v bývalom Sovietskom zväze.

h) Perzekúcie Rómov na Slovensku v rokoch 1939 – 1945

Novovytvorený vedeckovýskumný okruh, ktorého cieľom je podrobnejšie spracovanie represálií vykonaných na príslušníkoch rómskeho etnika.

i) Perzekúcie obyvateľstva na národnostnom základe 1938 – 1989

Cieľom výskumu bolo zmapovanie perzekúcií obyvateľstva na národnostnom princípe predovšetkým na územiach, ktoré aj so svojimi obyvateľmi niekoľkokrát zmenili štátnu príslušnosť.

j) Retribučné súdnictvo na Slovensku

Cieľom tohto výskumného okruhu je podať ucelený obraz fenoménu retribučného súdnictva na Slovensku, najskôr prostredníctvom vedeckých štúdií a v neskoršej fáze aj publikovaním ucelených edícií dokumentov a perspektívne aj komplexnej monografie.

11.4.2. **Projekty Sekcie dokumentácie**

a) Rekonštrukcia (personálna a organizačná) Správy – ŠtB KS ZNB Bratislava v rokoch 1975 – 1989

Ide o personálne najväčšiu a organizačne najnáročnejšiu časť rekonštrukcie krajských správ ZNB na Slovensku. Pre potreby dohľadania a získania pramenných zdrojov na vypracovanie databázy bola uskutočnená pracovná cesta do Archívu bezpečnostných zložiek v Kaniciach. Na prezentáciu na webe ÚPN bola pripravená databáza rekonštrukcie Správy ŠtB KS ZNB Bratislava v rokoch 1975 – 1989. (17. februára 2017 sa uskutočnila tlačová konferencia k tomuto projektu.) Na webe je možné nájsť personálnu (tabuľkovú) časť, organizačnú časť a prílohy - fotografie a ukážky dokumentov.

b) Rekonštrukcia vzázkovej agendy I. správy ZNB

Na plnenie tejto úlohy boli taktiež využité materiály Archívu bezpečnostných zložiek v Kaniciach. Boli dohľadané príslušné dokumenty a materiály, ktoré budú zaslané a vyžiadané na digitalizáciu spoločne po dopracovaní III. časti projektu v roku 2017.

c) Doplnenie a rozšírenie databázy z objektových vzázkov odsúdených za trestný čin podľa §109 (nedovolené opustenie republiky) v Západoslovenskom, Stredoslovenskom a Východoslovenskom kraji

Po úspešnom spracovaní bola na stránke ÚPN a v Lustrátore zverejnená databáza Odsúdených za trestný čin podľa § 109 a § 110 v rokoch 1977 – 1989 pre bývalý Západoslovenský kraj. Tlačová konferencia k sprístupneniu databázy a problematike § 109 a § 110 sa uskutočnila 14. 9. 2016. Prezentácia projektu, ako aj zločinov na železnej opone mala silný a dlhodobý pozitívny mediálny ohlas tak v televízii a rozhlase (RTVS, TA3, Rádio Lumen), ako aj v printových a elektronických médiách (Denník N, SME, Plus 7 dní, aktuality.sk a ďalšie). Záujem médií podporila inštalácia pamätníka Hartmutovi Tautzovi 9. augusta pri príležitosti 30. výročia jeho smrti v Bratislave - Petržalke. Tento prípad vzbudil pomerne veľký mediálny ohlas a pripravil pôdu na zverejnenie informácií z tejto oblasti. Téma bolo tiež odborne spracovaná pre časopis Pamäť národa.

Na úlohe sa pokračuje spracovávaním databáz dokumentov z bývalého Stredoslovenského a Východoslovenského kraja.

d) Vypracovanie stratégie pre novelizáciu zákona o protikomunistickom odboji

V októbri 2016 bol ÚPN zaslaný poslanecký návrh novely zákona o protikomunistickom odboji (Zákon č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji v znení zákona č. 58/2009 Z. z.) a o doplnení niektorých ďalších súvisiacich zákonov z iniciatívy poslancov NR SR za OĽaNO, týkajúci sa zmien (krátenia) vo výsluhových dôchodkoch bývalých príslušníkov ŠtB a zároveň odškodnenia účastníkov protikomunistického odboja. Odborní pracovníci ÚPN zo Sekcie dokumentácie a zo Sekcie evidencie vypracovali stanovisko ÚPN k tomuto návrhu zákona. Predložená novela nebola v NR SR schválená.

e) Oblastné odbory ŠtB na Slovensku 1980 – 1989

Autor pripravuje cca. 200-stranový Zborník dokumentov oblastných odborov ŠtB na Slovensku (BA, BB, KE), ktorý bude obsahovať úvodnú štúdiu, vybrané dokumenty, personálnu rekonštrukciu oblastných odborov a prehľad založených zväzkov oblastných odborov. Zatiaľ je 44 prepísaných normostrán dokumentov k Oblastnému odboru ŠtB Košice.

f) Kariéry v ŠtB

V roku 2015 boli spracované dva profilové články príslušníkov ŠtB pre časopis Pamäť národa a zaradené do publikačného plánu: *P. Korbel, náčelník ŠtB v Stredoslovenskom kraji* a *Jozef Buberník – kariéra vyšetrovateľa*.

g) Odborný príspevok o zločinoch ŠtB z pohľadu dokumentov tajnej polície

V časopise Pamäť národa bol publikovaný príspevok: *Akcia „IGOR“. Provokácia Štátnej bezpečnosti proti Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku v roku 1951*

h) Publikovanie odborného profilu príslušníka spravodajského odboru 11. Brigády PS

Redakcii Pamäti národa bol v decembri odovzdaný profil príslušníka spravodajského oddelenia 11. brigády Pohraničnej stráže pod názvom: *„Michal Bilík – opora spravodajských zložiek na slovensko-rakúskej hranici“*.

11.4.3. **Publikované výstupy**

Pracovníci ÚPN v roku 2016 publikovali výsledky svojich výskumov v podobe monografií, štúdií, zborníkových konferenčných referátov, alebo popularizačných článkov. Svoje práce uverejňovali predovšetkým v časopise Pamäť národa, ale aj v publikáciách a časopisoch iných inštitúcií na Slovensku aj v zahraničí.

ADF - vedecké práce v domácich nekarentovaných časopisoch

DUBOVSKÝ, P.: Salezián Viliam Vagač v zovretí a zápase s komunistickým režimom. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 1, s. 19 – 37.

JAKUBČIN, P.: Jezuita Oskár Formánek a Štátna bezpečnosť. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 2, s. 21 – 46.

JAŠEK, P.: Rok 1985 vo vysielaní slovenskej redakcie Vatikánskeho rozhlasu. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 2, s. 3 – 20.

JAŠEK, P.: Dokumenty o ohlase obyvateľstva na haváriu atómovej elektrárne v Černobyle na príklade správ ŠtB v Trnavskom okrese. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 1, s. 63 – 72.

KINČOK, B.: Prípád „protištátnej skupiny“ Ladislav Hölc a spol. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 3, s. 3 – 19.

KINČOK, B.: Perzekúcia bývalých sociálnych demokratov. Prípád Antona Tomečka. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 4, s. 22 – 44.

MAKYNA, P.: Riešenie tzv. rómskej otázky na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 a masová vražda Rómov v Dubnici nad Váhom. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 1, s. 3 – 18.

PODOLEC, O.: Slovenská ozvena Katyne (Prípád Andrej Žarnov). *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 1, s. 38 – 55.

HALČÍN, Daniel: Pavel Korbel, náčelník Správy ŠtB v Stredoslovenskom kraji. *Pamäť národa*, roč. 12, 2016, č. 3, s. 62 – 71.

GULA, Marian: Jozef Buberník – kariéra vyšetrovateľa. *Pamäť národa*, roč. 12, 2016, č. 2, s. 72 – 84.

SIVOŠ, Jerguš: Akcia „IGOR“. Provokácia Štátnej bezpečnosti proti Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku v roku 1951. *Pamäť národa*, roč. 12, 2016, č. 2, s. 47 – 54

OBŠITNÍK, L.: Kňaz František Lepp, odporca štátnej Katolíckej akcie a poštátnených Katolíckych novín. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 2, s. 55 – 71.

AEC - Vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch

MEDVECKÝ, Matej – SIVOŠ, Jerguš: Slovakia: State Security and Intelligence since 1945. In: DE GRAAF, Bob – NYCE, James N. (eds): *The Handbook of European Intelligence Cultures*. Lanham, Maryland, United States, Rowman & Littlefield, 2016, s. 335-346. (J. Sivošovi ako spoluautorovi bola publikovaná kapitola vo vedeckej monografii, vydané v zahraničnom vydavateľstve)

AFD - publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

DUBOVSKÝ, P.: Slovo na záver. In: MELICHEROVÁ, T. – NEUPAUER, F. – POPAROVÁ, A. (zost.): *Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská*. Bratislava 2016, s. 389 – 395.

JAŠEK, P.: Havária v Černobyle a jej dôsledky na Slovensku pohľadom Štátnej bezpečnosti. In: MELICHEROVÁ, T. – NEUPAUER, F. – POPAROVÁ, A. (zost.): *Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská*. Bratislava : ÚPN, 2016, s. 291 – 310.

JAŠEK, P.: Malá vojna v slovenskej historiografii. In: LACKO, M. – MALATINSKÝ, M. (zost.): *Malá vojna v marci 1939 a jej miesto v pamäti národa*. Bratislava 2016, s. 127 – 152.

NEUPAUER, F.: Neinformovanosť o havárii v Černobyle. In: MELICHEROVÁ, T. – NEUPAUER, F. – POPAROVÁ, A. (zost.): *Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská*. Bratislava 2016, s. 311 – 340.

NEUPAUER, F.: Väzeň Štefan Sandtner SDB. In: HAMRÁČEK, R. (ed.): *Odborné príspevky k téme Štefan Sandtner SDB*. Internetová konferencia. Dostupné na: <http://www.saleziani.sk/storocnica-stefana-sandtnera/odborne-prispevky-o-stefanovi-sandtnerovi/vaezen-stefan-sandtner>

PODOLEC, O.: Esterházy János Szlovákia politikai 1938 és 1945 között / János Esterházy v politickom živote Slovenska v rokoch 1938 – 1945. In: ZILIZI, Z. (ed.): *Esterházy Jánosról a közép-európai dialógus jegyében / O Jánosovi Esterházym v duchu stredoeurópskeho dialógu*. Nitra: Živé Podzoborie – Élő Zoboralja - Living Zoborregion 2016. s. 84 – 103.

PODOLEC, O.: Vojenský konflikt na pozadí prvých týždňov samostatného štátu. In: LACKO, M. – MALATINSKÝ, M. (eds.): Malá vojna v marci 1939 a jej miesto v pamäti národa.

Zborník príspevkov z konferencie organizovanej ÚPN a mestom Spišská Nová Ves v dňoch 19. – 20. marca 2015. Krakov - Bratislava: Spolok Slovákov v Poľsku, o. z. Múzeum ozbrojených zložiek SR 1939 – 1945 2016, s. 76 – 92.

SIVOŠ, Jerguš: Pracovné a sústred'ovacie tábory na Slovensku v rokoch 1948 – 1948. In: DUNAJSZKY, Géza (ed.): 1946 – Rok po svetovej vojne. Zborník z konferencie. Kárpát-medencei Értékmentő

BAB - odborné knižné práce vydané v domácich vydavateľstvách

KLUBERT, T.: Slovenská armáda v druhej svetovej vojne slovom a obrazom. Bratislava: Perfekt - ÚPN, 2016. 448 s.

BDF - odborné práce v domácich nekarentovaných časopisoch

JAKUBČIN, P.: Akcia „PACEM“. *Pamäť národa*, roč. XII., 2016, č. 4, s. 69 – 81.

KINČOK, B.: Denník Dominika Mandráka z Povstania a nemeckého zajatia (1944 – 1945). *Pamäť národa*, roč. XII., 2016, č. 3, s. 34 – 62.

NEUPAUER, F.: Žiadosti roľníkov z okresu Vranov nad Topľou o vystúpenie z JRD v roku 1953. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 3, s. 45 – 67.

EDI - recenzie v časopisoch a zborníkoch

JAKUBČIN, P.: Recenzia na dielo GAVENDA, M.: Fortes in fide. Skúsenosť z tajnej kňazskej formácie na Slovensku v rokoch 1969 – 1989. Trnava : Dobrá kniha 2014, 461 s. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 1, s. 119 – 120.

JAKUBČIN, P.: Recenzia na dielo HROMJÁK, Ľ. (zost.): Mons. Štefan Náhalka. Prvý riaditeľ Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Spišské Podhradie: Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka 2011, 149 s. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 4, s. 103 – 104.

JAŠEK, P.: Recenzia na dielo VAJDA, B.: Rádio Slobodná Európa a jeho činnosť vo východnej Európe. Komárno: Pedagogická fakulta Univerzity J. Selyeho 2013, 178 s. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 3, s. 108 – 112.

PODOLEC, O.: Recenzia na dielo ČARNOGURSKÝ, P.: *Súboj s komunizmom 2*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2015, 368 s. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 4, s. 101 – 103.

FAI - redakčné a zostavovateľské práce

KLUBERT, T.: redaktor časopisu *Pamäť národa* (č.1 - 3/2016)

NEUPAUER, F.: redaktor časopisu *Pamäť národa* (č. 1 - 2/2016)

MELICHEROVÁ, T. – NEUPAUER, F. – POPAROVÁ, A. (zost.): Černobyľ 1986. Minulosť, dôsledky, východiská. Bratislava : ÚPN, 2016, s. 403

MAKYNA, P.: Editorická a grafická práca na časopise *Verbum historiae* 1 a 2 v roku 2016 (vydáva Katedra histórie Pedagogickej fakulty UK v Bratislave - dostupné na <http://verbum-historiae.blogspot.sk/>).

GHG - práce zverejnené na internete

NEUPAUER, F.: *Tri roky bez Silva*. Dostupné na: <https://blog.postoj.sk/17002/tri-roky-bez-silva-vyrocie-je-prave-dnes>

NEUPAUER, F.: *Spomienky na Antónia*. Dostupné na: <https://blog.postoj.sk/14581/spomienka-na-antonia-v-den-jeho-narodenin>

NEUPAUER, F.: *Štefan Barnáš*. Dostupné na: <https://blog.postoj.sk/12970/stefan-barnas-1900-1964-spissky-biskup-martyr>

NEUPAUER, F.: *Desivé ticho z Osvienčimu*. Dostupné na: <https://dennikn.sk/blog/desive-ticho-z-osviencimu>

GII - rôzne publikácie a dokumenty, ktoré nemožno zaradiť do žiadnej z predchádzajúcich kategórií

JAŠEK, P. – PÁLFFY, J.: "Vonku zúril socializmus, no my sme boli v sebe slobodní." Rozhovor s predstaviteľom neoficiálnej výtvarnej scény a spoluzakladateľom Verejnosti proti násiliu Rudolfom Sikorom. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 2, s. 85 – 111.

JAŠEK, Peter: November bol zhadzovaním pút neslobody. Rozhovor s Vladimírom Oktavcom. *Pamäť národa*, roč. XII, 2016, č. 4, s. 81 – 99.

11.4.4. Organizácia vedeckých a odborných konferencií, kolokvií a seminárov

Konferencie organizovali predovšetkým pracovníci Sekcie vedeckého výskumu, ale na organizácii a naplnení ich obsahu sa podieľali aj pracovníci sekretariátu predsedu SpR ÚPN, a Sekcie dokumentácie a Sekcie evidencie.

DUBOVSKÝ, P.: Slovensko – česká vedecká konferencia „Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989, Bratislava“, 23. - 24. 11. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: Odborný seminár „Fakty, interpretácie, pamäť“, Banská Bystrica, 12. 10. 2016. Organizátori: ÚPN, Konrad-Adenauer-Stiftung, Katedra histórie FF UMB v B. Bystrici.

DUBOVSKÝ, P.: Odborný seminár „Fakty, interpretácie, pamäť“, Ružomberok, 13. 10. 2016. Organizátori: ÚPN, Konrad-Adenauer-Stiftung, Katedra histórie FF KU v Ružomberku.

NEUPAUER, F.: Konferencia: „Prof. Kolakovič a jeho dielo“, Košice, 22. 10. 2016. Organizátori: ÚPN, Spoločenstvo Fatima, priatelia R. Fibyho.

NEUPAUER, F.: Medzinárodná multimediálna vedecká konferencia „Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská“, Bratislava, 26. 4. 2016. Organizátori: ÚPN, SHMÚ, SAV.

POPÁROVÁ, A.: Medzinárodná multimediálna vedecká konferencia „Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská“, Bratislava, 26. 4. 2016. Organizátori: ÚPN, SHMÚ, SAV.

PODOLEC, O.: Odborný seminár „Fakty, interpretácie, pamäť“, Košice, 18. 10. 2016. Organizátori: ÚPN, Konrad-Adenauer-Stiftung, Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach.

11.4.5. Účasť na vedeckých konferenciách a seminároch

DUBOVSKÝ, P.: Mons. Viktor Trstenský v zápase so Štátnou bezpečnosťou. Seminár k 10. výročiu úmrtia V. Trstenského „Odkaz Viktora Trstenského“, Trstená, 10. 12. 2016. Organizátor: mesto Trstená a Rímsko-katolícky farský úrad Trstená.

DUBOVSKÝ, P.: Mons. Viktor Trstenský v zápase so ŠtB. Slovensko – česká vedecká konferencia „Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989“, Bratislava 23. – 24. 11. 2016, organizátori: ÚPN a KAS.

JAKUBČIN, P.: Štefan Náhalka ako predmet rokovaní medzi Svätou stolicou a ČSSR. Vedecká konferencia: „Msgr. Štefan Náhalka – perla slovenského kňazstva“, Ružomberok, 7. – 8. 11. 2016. Organizátori: Rada KBS pre históriu, KU v Ružomberku, Pápežský slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme, Slovenský ústav v Ríme.

KINČOK, B.: Reakcia Štátnej bezpečnosti na udalosti v Poľsku a v Maďarsku v roku 1956. Slovensko – česká vedecká konferencia „Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989“, Bratislava 23. – 24. 11. 2016, organizátori: ÚPN a KAS.

NEUPAUER, F.: Samizdat a Rudolf Fiby, SF. Konferencia: „Prof. Kolakovič a jeho dielo“, Košice, 22. 10. 2016. Organizátori: ÚPN, Spoločenstvo Fatima, priatelia R. Fibyho.

NEUPAUER, F.: Neinformovanosť o havárii v Černobyle. Medzinárodná multimediálna vedecká konferencia „Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská“, Bratislava, 26. 4. 2016. Organizátori: ÚPN, SHMÚ, SAV.

JAŠEK, P.: Havária v Černobyle a jej dôsledky na Slovensku pohľadom Štátnej bezpečnosti. Medzinárodná multimediálna vedecká konferencia „Černobyl' 1986. Minulosť, dôsledky, východiská“. Bratislava, 26. 4. 2016, organizátori: ÚPN, SHMÚ, SAV.

SIVOŠ, Jerguš: Pracovné a sústreďovacie tábory na Slovensku v rokoch 1945 - 1948. Konferencia 1946 - rok po veľkej vojne. ZO Csemadok Bratislava - Petržalka, Maďarský inštitút v Bratislave, OZ Petržalka - Engerau - Ligetfalu. Bratislava, 1. 7. 2016. Publikované ako SIVOŠ, Jerguš: Pracovné a sústreďovacie tábory na Slovensku v rokoch 1948 – 1948. In: DUNAJSZKY, Géza (ed.): 1946 – Rok po svetovej vojne. Zborník z konferencie. Kárpát-medencei Értékmű Alapítvány, 2016, s. 37 – 45.

SIVOŠ, Jerguš: Náčrt organizácie, personálneho obsadenia a činnosti Správy NB Jáchymov (1952 - 1959). Medzinárodná konferencia Jáchymov ve 20. storočí – miesto pamäte evropských dejín. Ústav pro studium totalitních režimů, Muzeum Karlovy Vary, New York University Prague, Collegium Carolinum. Muzeum Královská mincovna, Jáchymov, 12. – 14. 10. 2016.

SIVOŠ, Jerguš: Štátna bezpečnosť a perzekúcia M. Kusého. Kolokvium od filozofie k politológii. Miroslav Kusý a jeho vedecká a publicistická spisba od 60. rokov 20. storočia do súčasnosti. Ústav politických vied SAV, Katedra politológie FiF UK, Sociologický ústav SAV. Malé kongresové centrum SAV. Bratislava, 6. 12. 2016.

LABJAK, S.: Nenápadná a odvážna práca Ruda Fibyho v tajnej cirkvi. Seminár Rudolf Fiby a Kolakovičovo dielo. Partnerstvo ÚPN, Spoločenstvo Fatima, OZ Samizdat.sk. Košice 21.10.2016.

LABJAK, S.: Spomienky politických väzňov na mučenie a ponižovanie. Slovensko – česká vedecká konferencia ÚPN a KAS Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989, Bratislava 23. - 24. 11. 2016.

PASTVOVÁ, E.: Prípud Labuda – Kesegová. Slovensko – česká vedecká konferencia ÚPN a KAS Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989, Bratislava 24. 11. 2016

11.5. Edičná činnosť a audiovizuálna tvorba

11.5.1. Vydávanie publikácií

V roku 2016 boli vydané tieto publikácie:

POPAROVA, Alžbeta, NEUPAUER, František, MELICHEROVÁ, Terézia (zost.): Zborník z konferencie Černobyľ 1986. Minulosť, dôsledky, východiská, Bratislava 2016, 404 s.

KLUBERT, T.: Slovenská armáda v druhej svetovej vojne slovom a obrazom. Bratislava: Perfekt - ÚPN, 2016. 448 s.

POLLÁK, M. (editor): Udavačstvo. Občianske združenie Krásny Spiš a Kalligram, Levoča – Bratislava (vydané s finančnou podporou ÚPN)

Ďalšie plánované tituly boli priebežne pripravované až do fázy zadania do tlače. Na základe aktualizovaného edičného plánu boli pripravené podklady na verejné obstarávanie na tlač publikácií. V dôsledku viacerých objektívnych i subjektívnych príčin, je viacero titulov v pokročilom stave rozpracovanosti a ich vydanie sa zrealizuje v roku 2017.

ÚPN robí mnohé aktivity, aby propagoval svoje publikácie cez knižné veľtrhy na Slovensku a v zahraničí. Hlavným podujatím je veľtrh BIBLIOTÉKA, ktorý sa konal 10 – 13. októbra 2016 v Bratislave. Okrem toho bol ÚPN, najmä prostredníctvom Literárneho informačného centra reprezentovaný na týchto podujatiach: Dni slovenskej literatúry, Bratislava, september 2016; na medzinárodných knižných veľtrhoch v Paríži 17. - 20. marca 2016; v Londýne 12. - 14. apríla 2016; v Lipsku 17. - 20. marca 2016; v Prahe 11. - 14. mája 2016; v Belehrade v máji 2016; Budapešti v apríli 2016. ÚPN figuruje aj v prehľade SLOVAK PUBLISHERS 2015, Published by the Centre for Information on Literature, LIC.

11.5.2. Časopis Pamäť národa

V roku 2016 boli vydané štyri čísla v poradí už XII. ročníka, časopisu. ÚPN v nich prezentoval výsledky vedeckej práce svojich pracovníkov a zároveň dal priestor aj odborníkom z partnerských inštitúcií zaoberajúcich sa témami súvisiacimi s výskumnými aktivitami ÚPN. Jednotlivé čísla mali rozsah cca 124 strán formátu A4. Časopis uverejňoval vedecké štúdie, materiály, dokumenty, spomienky a iné odborné články. Informoval tiež verejnosť o činnosti ÚPN. Za prípravu jednotlivých čísiel, ich zostavenie a redakčnú úpravu bola zodpovedná redakcia na čele so šéfredaktorom Petrom Juščákom. Posudzovanie odbornej kvality príspevkov bolo úlohou redakčnej rady zloženej z renomovaných odborníkov z vedeckých a akademických inštitúcií zo Slovenska i zahraničia. Na jej čele stál prof. Róbert Letz. Vedecké štúdie okrem toho oponovali odborníci na danú problematiku. V spolupráci s referátom distribúcie bola administrovaná agenda predplatiteľov časopisu.

V roku 2016 bol časopis vydávaný s nasledovným obsahom:

Číslo 1/2016

Prvé číslo prináša čitateľom ďalšie výsledky výskumu obdobia neslobody. Rubrika Štúdie tentoraz obsahuje dva príspevky. V prvej štúdii Pavla Makynu "Riešenie tzv. rómskej otázky na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 a masová vražda Rómov v Dubnici nad Váhom" pripomíname prenasledovanie Rómov v čase druhej svetovej vojny. Patrik Dubovský v štúdii "Salezián Viliam Vagač v zovretí a zápase s komunistickým režimom"

publikuje informácie o prenasledovaní významného predstaviteľa odporu voči komunistickému režimu. V rubrike Dokumenty prináša Ondrej Podolec zaujímavý text o živote významného slovenského patológa, účastníka exhumácie obetí katynského masakru. Nesie názov "Slovenská ozvena Katyne (Prípady Andrej Žarnov)". O Oblastnom odbore rozvedky v Banskej Bystrici v roku 1980 píše v rovnomennom článku Michal Miklovič. Peter Jašek publikoval "Dokumenty o ohlase obyvateľstva na haváriu atómovej elektrárne v Černobyle na príklade správ ŠtB v Tnavskom okrese", kde píše o utajovaných manipuláciách s informáciami o černobyľskej katastrofe. Daniel Halčín publikuje text o náčelníkovi ŠtB - "Emil Blaho – náčelník normalizačnej Štátnej bezpečnosti v Stredoslovenskom kraji" a Róbert Letz píše o postavení katolíckej cirkvi na Slovensku v čase, keď musel zomrieť páter Emanuel Jozef Cubínek. V rubrike Svedectvo predstavujeme Knihu o udavačstve Miroslava Polláka s ukázkami, a Rozpamätávanie Rudolfa Dobiáša. V časopise je obsiahly rozhovor s predsedom Správnej rady ÚPN Ondrejom Krajňákom. V Živej pamäti prináša časopis správy o diskusných večerach, prezentácii čaty Slovákov vo Varšavskom povstaní, návšteve maďarského ústavu NEB v ÚPN, ocenení saleziánov, spomienkového podujatia ku Sviečkovej manifestácii a ďalšie aktuality ostatných troch mesiacov.

Číslo 2/2016

Časopis prináša štúdiu Petra Jaška „Rok 1985 vo vysielaní slovenskej redakcie vatikánskeho rozhlasu“. Uvádza informácie o prelomovom roku 1985, kedy sa začala perestrojka a uvoľnili sa mnohé informačné zdroje. Štúdia s bohatým dokumentačným materiálom približuje čitateľom situáciu na Slovensku koncom osemdesiatych rokov. Pavol Jakubčín publikuje štúdiu „Jezuita Oskár Formánek a štátna bezpečnosť“ o prenasledovaní všestranného cirkevného aktivistu.

V rubrike Dokumenty autor Jerguš Sivoš publikuje článok „Akcija „IGOR“. Provokácia štátnej bezpečnosti proti Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku v roku 1951“. O prenasledovaní kritika komunistického režimu píše Lukáš Obšitník v článku „Kňaz František Lepp, odporca štátnej katolíckej akcie a poštatnených Katolíckych novín“. Marián Gula v rubrike Kariéry v ŠTB prináša profil príslušníka tejto organizácie s názvom „Jozef Buberník – kariéra vyšetrovateľa“ a najmä jeho pozoruhodný kariérny postup. Peter Jašek a Ján Pálffy pripravili obsiahly rozhovor s protagonistom Novembra '89, výtvarníkom Rudolfom Sikorom. V ankete časopisu odpovedajú rôzne osobnosti na otázku o stavaní pamätníkov osobnostiam totalitných režimov, ktoré sa budujú spravidla v rodných obciach bývalých funkcionárov. Rubrika "Živá pamät" spravodajsky pokrýva návštevu ruského diplomata a členov Akademického spolku z Viedne v ÚPN, ocenenie veteránov protikomunistického odboja v Košickom kraji, medzinárodnú vedeckú konferenciu o jadrovej havárii v Černobyle, správu o spolupráci s Platformou európskej pamäti a svedomia a ďalšie informácie.

Číslo 3/2016

Časopis prináša štúdiu Branislava Kinčoka "Prípady protištátnej skupiny Ladislav Hölc a spol." o vykonštruovanom súdnom procese z obdobia päťdesiatych rokov. Prípady je príkladom toho, ako ŠtB dokázala z marginálnych dôvodov vyvodit' závažné dôsledky a zničit' život trom mladým ľuďom. K tragédii na rakúskej hranici sa vracia dokument Stanislava Gryma "Poslední sonáta pro klarinet na železné oponě." Prináša podrobné informácie o pokuse študenta Hartmuta Tautza prekročit' československo-rakúsku hranicu a jeho tragickej smrti po útoku psov pohraničnej stráže. Obsiahly Denník Dominika

Mandráka z povstania a nemeckého zajatia je ukážkou bežných dní slovenského vojaka v prelomových rokoch 1944 a 1945. Daniel Halčín pripravil dokument o kariére v ŠtB, "Pavel Korbeľ, náčelník Správy ŠtB v Stredoslovenskom kraji". O trestoch za pokusy aj prekročenie štátnych hraníc píše Emília Pastvová. Názov článku je "Odsúdení podľa § 109 a nositelia súdnych perzekúcií v rokoch 1977 - 1989". Oddelenie sprístupňovania ÚPN prináša informácie o vývoji záujmu verejnosti o sprístupnenie archívnych dokumentov. Jozef Mikloš publikuje článok o prenasledovaní skauting. Má názov "Skauting, trňom v oku diktatúr". Na záver prináša časopis anketu na tému vysporiadania sa s komunistickou minulosťou a publikuje názory rôznych osobností na túto tému. V Živej pamäti prinášame informácie o odhalení busty A. Srholcovi, premiére filmu Stopy v snehu, odhalení pamätníka v Sliachi, návšteve irackého ataše v ÚPN a pietnych spomienkach v Zakamennom a v Poprade. Monitoruje stretnutie ministrov spravodlivosti krajín EÚ v Bratislave a informuje o súdnom spore, ktorý mal dohru na Ústavnom súde, taktiež o zverejnení databázy odsúdených za pokusy o úteky za hranice.

Číslo 4/2016

Štvrté číslo prináša štúdiu Pavla Makynu „Augustín Morávek – karieristický úradník s diktátorskou právomocou" a informuje o vzostupe a páde jedného z hlavných strojcov arizácie počas slovenského štátu v období rokov 1940 až 1942. Druhú štúdiu s názvom „Perzekúcia bývalých sociálnych demokratov, prípad Antona Tomečka" pripravil Branislav Kinčok. O roľníkoch z okresu Vranov nad Topľou a ich úsilí vystupovať z jednotných roľníckych družstiev prináša podrobné informácie spolu s dobovými dokumentmi text Františka Neupauera. O tom, ako sa štátna moc zaujímala o nekonformné myslenie občanov, sa píše v článku „Akcia Pacem". Prináša informácie o intenzívnom pátraní represívnych orgánov po tvorcoch a šíriteľoch letákov namierených proti podstate totalitného režimu. V rozhovore s Vladimírom Oktavcom, aktivistom novembra 1989, približujeme jeho osobnosť a jeho pohľad na udalosti, ktoré sprevádzali pád komunistického režimu. K téme výsluhových dôchodkov príslušníkov ŠtB a odškodnenia politických väzňov sa vraciame v ankete s publikovanými názormi oslovených osobností. O zaujímavom podujatí zmierenia sa píše v článku "Kajúcna tryzna v Levoči". Na záver v širšom nekrológu spomíname na Romana Scalfiho, šíriteľa posolstva lásky, mieru a porozumenia v krajinách, kde vládli diktátorské režimy. V rubrike "Živá pamäť" prináša časopis aktualitu z diania v ÚPN počas posledných troch mesiacov. Je to správa o vzdelávacích aktivitách ÚPN, o pracovnej ceste predsedu SR ÚPN do Českej republiky, o Dni otvorených dverí v ÚPN, prináša správy o spomienkových stretnutiach k výročiam, a venuje sa obsérne tradičnému Festivalu slobody. Monitoruje stretnutie zástupcov ENRS v Bratislave a prináša správy o ocenených osobnostiach.

11.5.3. Produkcia, projekcie a distribúcia dokumentárnych filmov

V rámci výroby audiovizuálnych formátov sa ÚPN aj v roku 2016 zamerl na plnenie základného cieľa svojho pôsobenia a zachovania živej pamäti národa na obdobie neslobody. Pokračoval v produkcii dokumentárnych filmov s cieľom prezentovať ich postupne širokej verejnosti prostredníctvom televízneho vysielania, filmových festivalov, verejných projekcií a vydávania DVD nosičov.

Príprava dlhometrážneho dokumentárneho filmu o slovenskom kresťanskom disente s názvom *Rodina* má za sebou fázu zberu materiálu (rešerš v archíve SFU, Ruskom národnom filmovom archíve) a do filmu boli nakrútení šiesti respondenti. Film je už vo fáze postprodukcie, prebieha strih materiálu.

ÚPN koprodukčne spolupracoval s ENRS na príprave filmu *Sound in the Silence*, participoval na ňom dramaturgicky, v zostave štábu, poskytoval konzultácie, realizoval skúšobné projekcie. Premiéra sa uskutočnila na Festivale slobody 2016

Podľa zmluvy o spolupráci na hranom filme *Posol*, ktorý realizuje Punkchart, s. r. o., sa uskutočnilo niekoľko pracovných stretnutí s režisérom. Urobili sme rešerš v Archíve ÚPN - lustrovanie „hladovkárov“. Podnikli sme pracovný výjazd do Spišských Vlachov, kde sme sa stretli s hlavným organizátorom hladovky. Ide o film, ktorý sa odohráva počas komunizmu na kňazskom seminári v Bratislave – hladovka mladých bohoslovcov a kňazov ako protest proti štátom podporovanému združeniu tzv. mierových kňazov *Pacem in Terris*.

Realizuje sa zmluva s režisérom Petrom Kerekešom na príprave dokumentárneho cyklu *Budujeme Slovensko*, ktorý do svojho vysielania zaradí RTVS v druhej polovici roku 2017. ÚPN prispieva odbornou spolupracou.

Film *Stopy v Snehu* bol dvakrát vysielaný v RTVS (priemerná sledovanosť 40 tisíc divákov), a raz v TV Lux. Celkovo päť filmov ÚPN bolo vysielaných na TV NOE. Na Festivale proti totalite *Mene Tekel* v Prahe, sa uskutočnila premiéra českej verzie filmu *Stopy v snehu*. Tento film bol taktiež s úspechom premietnutý v auguste na festivale *Camp fest*. Realizovala sa zmluva s Poľskou televíziou (POLSAT) na odkúpenie licencie na film *Stopy v snehu*. Film *Stopy v snehu* sa premietal v Žiline, Trenčianskych Tepliciach a Banskej Bystrici a po predstavení boli diskusie.

Popritom boli filmy z produkcie ústavu hojne premietané v rámci prednášok, besied, sympózií či spomienkových stretnutí, ktoré po celom Slovensku i v zahraničí organizoval ústav, alebo iné kultúrne či vzdelávacie inštitúcie a občianske združenia. Aj v roku 2016 bol najčastejšie prezentovaný dokumentárny film *Stopy v snehu*. (viď bod 12. Chronologický prehľad najdôležitejších aktivít a udalostí roka 2016).

11.5.4. **Zaznamenávanie výpovedí svedkov obdobia neslobody**

V roku 2016 sa nakrútilo a uložilo v archíve ústavu 30 svedeckých výpovedí. Súčasťou toho bolo legislatívne a administratívne ošetrenie svedectiev a ich zaradenie do databázy audiovizuálneho archívu a vytvorenie kópie svedeckej výpovede pre účely jej ďalšieho spracovania. Výber pamätníkov prenasledovaných pre ich politické, či náboženské presvedčenie závisel od výšky veku a ich zdravotných dispozícií. V súčasnosti je nakrútených viac ako 500 svedeckých výpovedí v celkovej dĺžke viac ako 900 hodín audiovizuálnych záznamov. Audiovizuálny archív ÚPN obsahuje svedectvá politických väzňov a občanov prenasledovaných pre svoju politickú alebo náboženskú príslušnosť. Databáza svedeckých výpovedí registruje svedectvá vojakov z druhej svetovej vojny, kňazov a rehoľníkov, intelektuálov, emigrantov, ľudí odvečených do koncentračných táborov alebo do gulagov. Výpovede slúžia na bádateľské, osvetové a vzdelávacie účely, prípadne na výrobu dokumentárnych filmov. V roku 2016 sa zdigitalizovalo 121 v archíve uložených svedeckých výpovedí, ktoré sa neskôr v rámci digitalizácie kultúrneho dedičstva budú podrobne popisovať a zverejňovať. V spolupráci s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied pokračoval ÚPN v prepise zaznamenaných audiovizuálnych svedectiev do písomnej elektronickej podoby, aby mohli byť podrobne spracované na vedecké a bádateľské účely historikov, lingvistov, žurnalistov a pod. Do konca roka 2016 bolo realizovaných celkom 229 prepisov. Pre zaregistrovaných užívateľov sú prepisy dostupné spolu s uverejnenými životopisnými svedectvami pamätníkov na stránke portálu www.memoryofnation.eu, čo súvisí so zapojením ústavu do medzinárodného projektu *Pamäť národa* (Memory of Nation), ktorého cieľom je prehľadnou a zrozumiteľnou formou sprístupniť bádateľom aj širokej verejnosti formou internetového portálu individuálne svedectvá pamätníkov významných dejinných

udalostí 20. storočia (celé nahrávky, ukážky nahrávok, fotografie, denníky, archívne dokumenty atď.).

11.6. Verejné aktivity, osвета a vzdelávanie

11.6.1. Osvetové a vzdelávacie projekty

ÚPN plnil svoje úlohy v oblasti osvety a vzdelávania mládeže a spoločnosti a zvlášť budovania živej pamäti národa aj v roku 2016. Verejne prezentoval výskumné a bádateľské výstupy, realizoval aktivity, ktoré boli súčasťou plánu činnosti, projektov, alebo vyplývali z dohôd o spolupráci s partnerskými inštitúciami či subjektmi so záujmom o spoluprácu s ústavom. Medzi nosné formy patrili podujatia organizované pri príležitosti výročí, tematické výstavy, projekcie dokumentárnych filmov v rámci filmových festivalov, diskusné podujatia pre laickú verejnosť, exkurzie, či prednášky. V roku 2016 boli v ÚPN spracované návrhy osvetových a vzdelávacích projektov na získanie grantových finančných prostriedkov z International Visegrad fund, Konrad Adenauer Stiftung, Audiovizuálny fond, Európska sieť pamäť a solidarita (ENRS) a Európa pre občanov.

ÚPN prijal ponuku a rozhodol sa vstúpiť do spoločného projektu s Múzeom SNP v Banskej Bystrici, partnerským ÚSTR v Českej republike a Občianskym združením Krásny Spiš. Projekt má názov „*Lepšie neskoro, ako nikdy*“ a jeho cieľom je získanie kópií dokumentov z moskovských archívov NKVD v Rusku a ich následný výskum. Projekt *Politika pamäte* sa realizoval v rámci projektu *Genealógia pamäte*. V roku 2016 bol ÚPN zapojený do ďalšieho projektu pod názvom *Hi-story Lessons Teaching and Learning about 20th Century*. Je to medzinárodný vzdelávací projekt organizácie ENRS v rámci programu EÚ Erasmus Plus. Partnermi projektu sú ÚPN a Pedagogická fakulta UK v Bratislave. Výstupom projektu bude interaktívny webový portál so spracovanými dejinami 20. storočia jednotlivých krajín v domácom, neskôr anglickom jazyku.

V spolupráci s ENRS pokračoval projekt na podporu osvetových a vzdelávacích aktivít pre študentov a pedagógov rôznych stupňov škôl na témy a historické udalosti súvisiace s obdobím neslobody. Ich cieľom je zoznámiť mladú generáciu s prejavmi a následkami totalitných režimov v rokoch 1939 - 1989. Autori z radov odborných vedeckých pracovníkov ÚPN zvolili jednoduchú a prístupnú formu – monotematické letáky (skladačky) formátu A4. Stručne opisujú skutočnosti a konkrétne prejavy porušovania ľudských práv a náboženských slobôd, praktiky nacistického a komunistického režimu, dejinné súvislosti aj v medzinárodnom kontexte. Letáky sú určené najmä pre študentov a pedagógov základných a stredných škôl. V roku 2014 boli spracované témy „Holokaust“, „Kolektivizácia“, „Prenasledovanie cirkví“, „Sviečková manifestácia“, „Pád komunizmu a Nežná revolúcia v roku 1989“, „Rok 1968 v Československu“. V roku 2015 boli spracované témy: "Deportácie obyvateľov Slovenska do ZSSR (1944-1945)", "Železná opona", "Náboženské púte na Slovensku v 80. rokoch", "Slovenské národné povstanie", "Spravodlivý medzi národmi" a "Štátna bezpečnosť na Slovensku 1948-1989". Letáky boli vydané v tlačenej podobe v náklade 4000 kusov v slovenskej a 1500 kusov v anglickej verzii. V elektronickej podobe boli prístupné na stiahnutie aj na webstránke ÚPN.

V roku 2016 pracovníci Sekcie vedeckého výskumu, resp. referátu Oral history pripravili ďalšie letáky: DUBOVSKÝ, P.: Disent na Slovensku počas tzv. normalizácie, JAŠEK, P.: Zločiny komunizmu na Slovensku, KINČOK, B.: Politické procesy na Slovensku (1948 – 1954), KLUBERT, T.: Režim prvej SR, PODOLEC, O.: Február 1948 - nastolenie komunistického režimu, MITÁČ, J.: Prvá Viedenská arbitráž.

11.6.2. Podujatia pri príležitosti výročí

Pri príležitosti výročí historických udalostí spojených s obdobím neslobody sa ÚPN aj v roku 2016 aktívne podieľal prostredníctvom účasti svojich pracovníkov na rôznych aktivitách, pietnych spomienkach, či pietnych aktoch. Každoročné a už tradičné aktivity boli spojené v marci s 28. výročím Sviečkovej manifestácie, v auguste s výročím augusta 1968 a v novembri s 27. výročím Nežnej revolúcie. Pri týchto príležitostiach boli k pamätníkom a pamätným tabuliam položené vence aj v mene ústavu, odzneli príhovory, alebo prednášky historikov. Pracovníci ústavu boli zapojení aj do organizácie sprievodných podujatí (viď chronológia najdôležitejších udalostí) pri príležitosti pamätných dní pripomínajúcich si obeť obdobia neslobody. V tomto roku, keďže bolo 60. výročie Maďarskej revolúcie (1956), sa zástupcovia ÚPN zúčastnili aj viacerých podujatí pripomínajúcich túto ťažkú etapu novodobých maďarských dejín.

Pri príležitosti 27. výročia Sviečkovej manifestácie sa uskutočnila projekcia filmu o Sviečkovej manifestácii pre študentov bratislavských stredných škôl. Po zhladnutí filmu mohli študenti diskutovať s priamymi účastníkmi manifestácie a historikmi z ÚPN. (viď bod 12. Chronologický prehľad najdôležitejších aktivít a udalostí roka 2016)

V rámci spomienky na Sviečkovú manifestáciu sa na pôde ÚPN uskutočnil aj vzdelávací seminár pre učiteľov stredných škôl. Zamestnanci ÚPN faktograficky priblížili udalosti spojené s touto významnou udalosťou a v druhej časti podujatia mali učelia možnosť zúčastniť sa vzorovej simulovanej vyučovacej hodiny na tému Sviečková manifestácia.

Spomenieme aj niektoré s výročiami spojené vystúpenia historikov ÚPN:

KINČOK, B.: Prednáška na tému „Maďarská revolúcia 1956 a Slovensko“. Spomienkové podujatie pri príležitosti 60. výročia Maďarskej revolúcie 1956. Dunajská Streda, Mestské kultúrne stredisko, 25. október 2016. Organizátori: MsÚ Dunajská Streda, ÚPN, MKS Dunajská Streda.

JAŠEK, P.: „Pád komunistického režimu“. Spomienkové podujatie pri príležitosti výročia pádu komunistického režimu na Slovensku. Ružomberok, 17. november 2016. Organizátor: Katolícka univerzita.

DUBOVSKÝ, P.: Rekonštrukcia zásahu na Národnej triade v Prahe 17. novembra 1989. Dojč, 17. novembra 2016. Organizátor: Obecný úrad Dojč.

11.6.3. Výstavy

ÚPN spolupracoval na realizácii výstavy v Trenčíne (vernisaž 15. 11. 2016) Protikomunistický odboj na Slovensku.

V rámci Festivalu slobody bola v spolupráci s poľským IPN (Inštitút národnej pamäte) na Šafárikovom námestí inštalovaná výstava *Communism - La Belle Epoque*, ktorá prezentovala realitu v rôznych sférach života počas socializmu 70. rokov.

11.6.4. Festivaly

ÚPN organizoval 8. - 20. novembra 2016 po šiestykrát multižánrový medzinárodný Festival slobody, ktorým pripomína a zároveň aj analyzuje obdobie neslobody na Slovensku. Záštitu nad festivalom prevzal minister kultúry SR Marek Maďarič. Festival ponúkal pestrú paletu zaujímavých filmov, výstav, divadelných predstavení, diskusií a ďalších podujatí. Slávnostným vyvrcholením festivalu bolo oceňovanie osobností, ktoré sa podieľali na boji proti totalite.

Od 8. do 10. 11. 2016 sa už od 9:00 premietali pre základné a stredné školy filmy o prenasledovaných v období neslobody. Následne prebiehali so žiakmi a študentmi diskusie. Slávnostné otvorenie za hojnej účasti publika sa konalo večer v kine Lumiere. Moderátorom bol Milan Markovič. Po príhovoroch hostí bol premietnutý film Učiteľka z obdobia normalizácie v roku 1983, ktorý opisuje manipulatívne praktiky učiteľky s rodinami žiakov a celým svojim okolím. Film hlboko zapôsobil na divákov.

V stredu 9. 11. 2016 bol dôležitým bodom programu dokumentárny film Zločin a beztrestnosť, ktorý priniesol unikátny rozhovor s Bélom Biskom, bývalým ministrom vnútra, spoluzodpovedným za krvavé potlačenie maďarskej revolúcie v roku 1956. Šokujúce bolo, že priznal, že by násilné potlačenie bol ochotný zopakovať. Premietanie bolo spojené s prednáškou a diskusiou na tému Maďarsko – vyrovnávanie sa s totalitnou minulosťou. Večerný program bol ukončený Oscarovým historickým filmom Saulov syn, ktorý mimoriadne citlivo a sugestívne zobrazuje realitu holokaustu.

Štvrtkový (10. 11. 2016) program pokračoval premietaním filmov a podvečer aj veľmi silným diskusným večerom na tému Atentát na Jána Pavla II. – fakty a otvorené otázky. Andrzej Grajewski, ktorý sa téme venuje mnoho rokov, hovoril o dôkazoch napojenia atentátnika Aliho Agcu na tajné služby komunistického Bulharska a o podozrení z organizovania akcie sovietskou KGB. Priame dôkazy sa zatiaľ nájsť nepodarilo, najmä kvôli uzavretým sovietskym archívom.

Večer si bolo možné pozrieť zaujímavý dokument Červená armáda, ktorý podáva príbeh najúspešnejšej päťky hokejovej histórie – o tíme Červená armáda - armádneho klubu CSKA Moskva. Film sa opiera najmä o svedectvo jej dlhoročného kapitána Slava Fetisova a jeho spoluhráčov. V časoch studenej vojny bol ľadový hokej jedným z pilierov sovietskej propagandy, symbolom komunistickej dominancie. Autor Gabe Polsky sa vo svojom filme venuje aj odvrátenej strane úspechu – de facto vojenskému režimu, ktorému boli hráči podriadení.

Program v piatok, 11. 11. 2016 začal spomienkou na pochod študentov 16. novembra 1989. Diskutovali účastníci pochodu Radoslav Števík, starosta Starého Mesta, Ján Budaj, bývalý disident, a Ondrej Krajňák, predseda Správnej rady ÚPN. Premietli aj niekoľko zachovaných videoukážok. Reprezentanti inštitúcií už tradične položili vence k pamätnej tabuli na budove Univerzity Komenského venovanú tejto udalosti.

Program pokračoval diskusiou na tému: „Prečo hrubá čiara alebo Čo ešte ukrývajú archívy bezpečnostných zložiek?“. Hostami boli Dr. Gergő Bendegúz Cseh (ABTL, Maďarsko), Mgr. Svetlana Ptáčniková (ABS, Česká republika) a PaedDr., ThDr. Ondrej Krajňák PhD. (ÚPN, Slovensko), moderátorom bol Patrik Dubovský (ÚPN).

Deň vyvrcholil úžasným divadelným predstavením Cigánsky boxer v podaní Filipa Tellera o príbehu profesionálneho rómskeho boxera, ktorý v nacistickom Nemecku získal titul majstra v polotiažkej váhe, ale pre jeho pôvod mu ho neskôr odobrali. V roku 1943 bol zavraždený vo Wittenbergu, pobočnom tábore koncentračného tábora Neuengamm. Po predstavení nasledovala diskusia s jeho tvorcami.

V sobotu 12. novembra, bola na Šafárikovom námestí otvorená medzinárodná výstava: „Communism – La Belle Epoque“, ktorú sprostredkoval Inštitút pamäci narodowej z Poľska. Výstava sa venovala 70-tym rokom 20. storočia v Bulharsku, Československu, Maďarsku, v Nemeckej demokratickej republike, v Poľsku a Rumunsku. Bolo to relatívne pokojné obdobie, ktoré mnohí označovali za víťazstvo tzv. reálneho socializmu. Ľudia väčšinou nepoznali život v inom svete a zdalo sa, že sú s režimom zmierení. Život však kontrolovala tajná polícia a slabiny komunistického systému – jeho neudržateľnosť v konkurencii so slobodným svetom – sa postupne viac a viac prejavovali.

Vrcholom sobotného večera bola prvotriedne zvládnutá rekonštrukcia politického monsterprocesu "Stříteský a spol." z októbra 1950. F. A. Stříteský bol rešpektovaným rektorom piaristického kolégia v Litomyšli a spolu so študentmi prejavoval nesúhlas s nedemokratickým vývojom po februári '48, čím si vyslúžili pozornosť Štátnej bezpečnosti. Výsledkom bolo obvinenie 24 osôb „zo spolčovania sa navzájom i s inými osobami za účelom zničenia alebo rozvrátenia ľudovo demokratického zriadenia zaručeného ústavou“. Ôsmim obžalovaným hrozil trest smrti. Nakoniec boli udelené tresty medzi polročným odňatím slobody až po 25 rokov (rektor Stříteský). Predstavenie pripravili študenti a absolventi Právnickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe pod vedením Mgr. Jana Řeřichu, v odbornej gescii prof. JUDr. Jana Kuklíka, dekana PF UK. Sála s viac ako 200 návštevníkmi bola plná na prasknutie a účastníci si odniesli silný zážitok, ktorý išiel „pod kožu“.

V nedeľu 13. 11. v Moyzesovej sieni predseda SpR ÚPN slávnostne odovzdal Ceny ÚPN a Pamätné medaily ÚPN osobnostiam bojovníkov proti nacizmu a komunizmu. Záštitu nad podujatím prevzal rektor Univerzity Komenského Karol Mičieta, večer moderoval Štefan Bučko.

Festival slobody sprostredkovala celému Slovensku Slovenská televízia, diváci si mohli pozrieť dokumentárny film Stopy v snehu. Film z produkcie ÚPN uviedli v rámci spomienky na Nežnú revolúciu. Ide o dokumentárny film o pašovaní literatúry v období neslobody. Vo filme vystupujú mnohí ľudia, ktorí toho pre našu krajinu a pre našu kultúru urobili veľa, no tak ako boli nenápadní vtedy, zostali nenápadní aj dnes. Komunistický režim v Československu neumožňoval občanom slobodný prístup k informáciám. Len v 50. rokoch bolo v Československu zlikvidovaných okolo 28 miliónov kníh, mnoho autorov bolo zakázaných a bola zriadená cenzúra. Ústredným motívom je príbeh troch kamarátov, ktorí sa zapojili do pašovania literatúry cez hory. V roku 1983 boli zatknutí, uväznení a následne odsúdení. Súdny proces vyvolal protest verejnosti a na medzinárodnom poli sa ich zastal dokonca aj americký prezident Ronald Reagan. Film mapuje nielen pašovanie, ale aj tlačenie kníh, samizdatov a ich distribúciu a objasňuje motivácie ľudí, ktorí nezištne riskovali vlastnú slobodu, aby napomohli k vnútornej slobode ostatných.

Festival slobody pokračoval vo štvrtok 17. novembra v divadle Malá scéna STU vernisážou výstavy scénických výtvarníkov bratov Daubravovcov. Nasledovala diskusia „Ideály revolúcie a realita“ s bulharským spisovateľom a scenáristom Stefanom Canevom, Jánom Budajom a jeho hosťami. V rámci večera Ondrej Krajňák predseda SpR odovzdal Stefanovi Canevovi Cenu Ústavu pamäti národa. Laudatio predniesla mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa Bulharskej Republiky Margarita Ganeva. Večer zavŕšilo divadelné predstavenie Stefana Caneva „Panna Jana a Čajka“, ktorého ústrednou témou bol umelec a jeho svedomie vystavené tlaku okolia.

Počas nasledujúceho víkendu (18. – 20. novembra) boli symbolicky uzatvorené hranice na Cyklomoste slobody v Devínskej Novej Vsi. Pripomenuli sme tak dobu, kedy boli hranice zatvorené. Podujatie sprevádzal kultúrny program, bol prečítaný texty Charty 77, „Několik vět“ a so sviečkami účastníci vykročili za slobodou a pripomenuli si pád Železnej opony. Týmto sa ukončila bratislavská časť tohtoročného Festivalu slobody.

Festival sa následne presunul do regiónov, konkrétne do miest Púchov (štvrtok 1.decembra) a Bardejov (piatok 2.decembra). Aj v regiónoch bol dopoludňajší program určený pre študentov škôl, popoludnie a večer boli otvorené pre verejnosť.

11.6.5. Diskusné podujatia

V roku 2016 ÚPN organizoval pravidelné diskusné podujatia zamerané na prezentáciu výsledkov vedeckého výskumu a názorov na historické udalosti obdobia neslobody.

Pokračovalo sa v cykle diskusií v Bratislave a v Košiciach pod názvom Diskusné večery ÚPN. Diskusie v rámci tohto cyklu sa konali spravidla v mesačných intervaloch zvyčajne posledný štvrtok v mesiaci.

Diskusie v Bratislave bývali v priestoroch Poľského inštitútu alebo v Univerzitetnej knižnici.

Uskutočnili sa tieto diskusie:

20. januára 2016 - *NÁVRAT ZABRATÉHO ÚZEMIA JUŽNÉHO SLOVENSKA DO ČSR V ROKU 1945*, prednáška historikov PhDr. Antona Hruboňa, PhD. (Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici) a Mgr. Jána Mitáča (ÚPN) spojená s diskusiou.

25. februára 2016 - *FEBRUÁR 1990 - KONIEC ŠTÁTNEJ BEZPEČNOSTI*, prednáška bývalého ministra vnútra SR doc. RNDr. Vladimíra Palka, CSc., riaditeľa sekcie dokumentácie ÚPN Ing. Mariána Gulu a historika Mgr. Petra Jaška, PhD. (ÚPN) spojená s diskusiou.

31. marca 2016 - *OSLOBODZOVANIE ČESKOSLOVENSKA A VZNIK NOVÉHO BEZPEČNOSTNÉHO APARÁTU*, prednáška historikov PhDr. Jana Kalousa, Ph.D, PhDr. Milana Bárta (obaja Ústav pro studium totalitných režimů v Prahe), Mgr. Mateja Medveckého, PhD. (Vojenský historický ústav v Bratislave) a Mgr. Jerguša Sivoša, PhD. (ÚPN) spojená s diskusiou.

21. apríl 2016 - *ČERNOBYL 1986 A OTVORENOSŤ (GLASNOSŤ)*, prednáška jadrového fyzika prof. RNDr. Pavla Povinca, DrSc. (Katedra jadrovej fyziky a biofyziky Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave), meteorológa Ing. Štefana Škuleca, CSc. (Slovenský hydrometeorologický ústav v Bratislave) a historikov Mgr. Petra Jaška, PhD. a Mgr. Františka Neupauera, PhD. (obaja ÚPN) spojená s diskusiou.

26. mája 2016 - *JÁN LANGOŠ - DISIDENT, KREŠŤAN V POLITIKE, ZAKLADATEL ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA*, prednáška vysokoškolského pedagóga Ing. Jaroslava Franeka, CSc. (Fakulta elektrotechniky a informatiky Technickej univerzity v Bratislave), riaditeľa Sekcie dokumentácie ÚPN Ing. Mariána Gulu a bývalého námestníka federálneho ministra vnútra Mgr. Jana Rumla spojená s diskusiou.

23. júna 2016 - *POZNANSKÉ POVSTANIE V JÚNI 1956 A JEHO OHLAS V ČSR*, prednáška historikov PhDr. Petra Blažeka, Ph.D (Ústav pro studium totalitných režimů v Prahe) a Dr. Pawla Sasanku (Instytut pamieci narodowej vo Varšave) spojená s diskusiou.

22. septembra 2016 - *HOLOKAUST A RASOVÉ NÁSIE - SPORY A SPOCHYBŇOVANIA*, prednáška etnologičky PhDr. Moniky Vrzgulovej, CSc. (Etnologický ústav Slovenskej akadémie vied v Bratislave, Dokumentačné stredisko holokaustu), etnografa prof. PhDr. René Lužicu, ArtD. (Romologický ústav Fakulty sociálnych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre) a historika Mgr. Pavla Makynu, PhD. (ÚPN) spojená s diskusiou.

10. novembra 2016 - *ATENTÁT NA JÁNA PAVLA II. - FAKTY A OTVORENÉ OTÁZKY*, prednáška politológa Dr. Andrzeja Grajewského (redaktor týždenníka Gosć Niedzielny) a historika Mgr. Pavla Jakubčina, PhD. (ÚPN) spojená s diskusiou

8. decembra 2016 - *NOVEMBER 1989 A CIRKVI NA SLOVENSKU*, prednáška rím. kat. kňaza ThDr. Júliusa Mariána Prachára a historikov Mgr. Petra Račka, PhD. (Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici) a Ing. PhDr. Jána Šimulčíka (spolupracovník ÚPN) spojená s diskusiou.

V spolupráci s Maďarským inštitútom sa 27. októbra 2016 v priestoroch Ministerstva kultúry SR realizoval diskusné podujatie: *MAĎARSKÁ REVOLÚCIA 1956: HRDISNKÝ BOJ A*

KOMUNISITCKÝ TEROR, prednášky predniesli historici Áron Mathé, PhD. (Výbor pamäti národa v Budapešti) a Mgr. Branislav Kinčok (ÚPN).

Diskusie v Košiciach sa uskutočňovali v spolupráci s Katedrou histórie FF UPJŠ v Košiciach a Ecce Historia – Spolku študentov histórie UPJŠ a v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach v jej priestoroch. Uskutočnili sa tieto diskusie:

20. januára 2016 - *JOZEF A JEHO BRATIA*, projekcia filmu ÚPN spojená s diskusiou s historikmi: PhDr. Stanislavom Konečným, CSc. (Centrum spoločenských a psychologických vied SAV Košice) a doc. PhDr. Michalom Šmigelom, PhD. (Univerzita Mateja Bela v B. Bystrici).

24. februára 2016 - *NAPRÁVANIE NARUŠENEJ PAMÄTI. MUZEALIZÁCIA KULTÚRNEHO DEDIČSTVA NEMCOV V ČESKEJ REPUBLIKE*, prednáška historika Jana Šichu (Collegium Bohemicum) spojená s diskusiou.

23. marca 2016 - *SVIEČKOVÁ MANIFESTÁCIA ALEBO BRATISLAVSKÝ VEĽKÝ PIATOK*, projekcia filmu ÚPN spojená s predstavením novej knihy ÚPN *SVIEČKOVÁ MANIFESTÁCIA I. ŠTÚDIE, SPOMIENKY A SVEDECTVÁ* a diskusiou s historikmi: Mgr. Pavlom Jakubčinom, PhD. a Mgr. Petrom Jašekom, PhD. (obaja ÚPN).

20. apríla 2016 - *CESTY NÁDEJE*, projekcia filmu ÚPN spojená s diskusiou s historikmi: doc. ThDr. Petrom Borzom, PhD. (Prešovská univerzita v Prešove) a doc. PaedDr. Martinom Pekárom, PhD. (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach).

18. mája 2016 – *ARBITRÁŽ*, projekcia filmu ÚPN spojená s diskusiou s historikmi: Mgr. Zuzanou Tokárovou, PhD. (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach) a Mgr. Jánom Mitáčom (Ústav pamäti národa).

22. júna 2016 - *VOLNE ŽIJÚCA MLÁDEŽ*, projekcia filmu ÚPN spojená s diskusiou s historikom Mgr. Petrom Jašekom, PhD. (ÚPN) a výtvarníkom Petrom Kalmusom.

Okrem toho boli realizované aj rôzne nepravidelné diskusné podujatia.

Diskusie so žiakmi stredných škôl a verejnosťou *Otvorene o extrémizme*, 8. 5. 2016 Brezno; 20. 9. 2016 Veľký Krtíš; 24. 10. 2016 Dolný Kubín; 25. 11. 2016 Revúca; hlavný organizátor podujatia: Zabudnuté Slovensko, n.o. Historik za ÚPN: Patrik Dubovský.

Diskusie so žiakmi ZŠ po premietaní filmu *Stopy v snehu*, 5. októbra 2016, Kino Film Europe, Bratislava. Organizátor podujatia: ÚPN. Účastníci diskusie za ÚPN: Patrik Dubovský, Pavol Jakubčin.

11.6.6. Exkurzie

18. októbra sa uskutočnila vzdelávacia exkurzia pracovníkov ÚPN do Múzea holokaustu v Seredi. Účastníci mali možnosť popri trvalej expozícii vidieť aj putovnú výstavu *Koncentračný tábor Sobibor*, a pozreli si aj film židovskej pamätníčky *Cesta Magdalény Robinsonovej*.

Dôležitým novým prvkom v aktivitách bol Deň otvorených dverí ÚPN - 20. októbra v priestoroch ústavu aj archívu. Vyše 100 študentov i ľudí z verejnosti využilo túto príležitosť pozrieť si priestory, komunikovať s pracovníkmi, pozrieť si niekoľko filmov z produkcie ÚPN a zúčastniť sa aj na mimoriadne živej besede s bývalým politickým väzňom pánom Rudolfom Dobiášom a dcérami politických väzňov.

11.6.7. Vzdelávacie a prednáškové aktivity

Vzhľadom na rozmáhajúci sa pravicový aj ľavicový extrémizmus, v roku 2016 ÚPN kládol veľký dôraz na prednáškové a vzdelávacie aktivity zamerané na študentov stredných a vysokých škôl. Prednášky a besedy na rôznych typoch škôl ale aj pre ostatnú verejnosť na rôznych miestach Slovenska zabezpečujú predovšetkým pracovníci Sekcie vedeckého výskumu. Vo viacerých prípadoch boli spojené s tematickou projekciou filmov približujúcich totalitné režimy.

DUBOVSKÝ, P.: *Sviečková demonštrácia 1988*. ZŠ Matky Alexie, Bratislava, 23. 3. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Likvidácia reholí na Slovensku*. Projekcia filmu ÚPN *Tiene barbarskej noci*. Domov sociálnych služieb, Bratislava, 12. 4. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Likvidácia reholí na Slovensku v 50. rokoch min. stor.*, PAKA Modra, 16. 3. 2016

DUBOVSKÝ, P.: *Sviečková demonštrácia 1988*. Projekcia filmu ÚPN *Sviečková demonštrácia 25. 3. 1988*. ZŠ Kráľova pri Senci, 28. 4. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Likvidácia reholí na Slovensku*. ZŠ Terňa, 20. 5. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Akcia R a film Pilátova amnestia*. ZŠ Matky Alexie, Bratislava, 27. 5. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Sviečková demonštrácia, Likvidácia reholí*. Gymnázium Zvolen, 30. 5. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Odsun sovietskej armády z Československa*. ZŠ Sliač, 27. 6. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Ladislav Dúbrava - veriaci učiteľ za komunizmu*. MsKS Dunajská Streda, 30. 9. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Činnosť ÚPN a Archívu ÚPN*. UMB, Katedra histórie. Banská Bystrica, 12. 10. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *Činnosť ÚPN a Archívu ÚPN*. KU. Katedra histórie. Ružomberok, 13. 10. 2016.

DUBOVSKÝ, P.: *November 1989 a Ústav pamäti národa*. MsKS Partizánske. Spomienka na 17. November 1989. Projekcia filmu ÚPN: *Stopy v snehu*. Partizánske, 17. 11. 2016.

JAKUBČIN, P.: *Laické spoločenstvá kresťanov v období komunizmu*. ZŠ Matky Alexie, Bratislava, 20. 5. 2016.

JAKUBČIN, P.: *Cirkev v osídlach štátnej moci v období komunizmu*. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, 12. 10. 2016.

JAŠEK, P.: *Alexander Dubček*, ZŠ Atómová ulica. Trnava, 8. 6. 2016.

JAŠEK, P.: *August 1968. Ako tanky Varšavskej zmluvy prevalcovali socializmus s ľudskou tvárou*. EduCafe, Bratislava, 9. 8. 2016. Prednáška bola v rámci spolupráce s EduCafe a projektu *Letná škola slovenských dejín 20. storočia*.

JAŠEK, P.: *Pád komunistického režimu na Slovensku*. Gymnázium Malacky, Malacky, 15. 11. 2016.

JAŠEK, P.: *Pád komunistického režimu na Slovensku*. Gymnázium Tilgnerova Bratislava, 16. 11. 2016.

JAŠEK, P.: Pád komunistického režimu na Slovensku. Univerzitná knižnica/Bratislavský okrásľovací spolok, Bratislava, 16. 11. 2016.

JAŠEK, P.: August 1968. Ako tanky Varšavskej zmluvy prevalcovali socializmus s ľudskou tvárou. Gymnázium sv. Tomáša Akvinského, Košice, 18. 11. 2016.

JAŠEK, P.: Pád komunistického režimu na Slovensku. EduCafe, Bratislava, 22. 11. 2016.

JAŠEK, P.: Pád komunistického režimu na Slovensku. Gymnázium Einsteinova, Bratislava, 1. 12. 2016.

KLUBERT, T.: Za komunizmu (vraj) bolo lepšie... Základná škola v Petrovanoch, 21. 3. 2016.

KLUBERT, T.: Na správnej i nesprávnej strane. Účasť Slovákov po boku Hitlera a v ozbrojenom zápase proti nacizmu, EduCafe, Bratislava, 12. 7. 2016.

KLUBERT, T.: Mýty a fakty o Slovenskom národnom povstaní, EduCafe, Bratislava, 23. 8. 2016.

KLUBERT, T.: Partizáni vo filme a výtvarnom umení, Kaviareň Berlínka, Bratislava, 29. 9. 2016.

MAKYNA, P.: Holokaust na Slovensku. Spojená škola Tilgnerova ul. Bratislava, 14. 3. 2016.

MAKYNA, P.: Holokaust v SR 1939 – 45. Gymnázium Ľ. Štúra Zvolen, 2. 6. 2016.

MAKYNA, P.: Holokaust a Slovensko. SOŠ Holič, 28. 9. 2016.

MAKYNA, P.: Protižidovské zákonodarstvo v SR 1939 – 45. Práv. fakulta UK, Bratislava, 19. 10. 2016.

NEUPAUER, F.: Násilná kolektivizácia. Katedra histórie, Ružomberok, 13. 10. 2016.

NEUPAUER, F.: Čo by nebolo bez 17. novembra 1989? SpŠ sv. Františka, Malacky, 19. 11. 2016.

PODOLEC, O.: Ako sa robila politika na Slovensku v rokoch 1938 – 1945 alebo politický systém a režim po Mníchove. EduCafe, Bratislava, 16. 8. 2016.

Pre rôzne záujmové okruhy, najmä však pre školy, prednášali aj pracovníci Sekcie dokumentácie a Referátu Oral history:

ENDRÖDI, J.: Železná opona, jej vznik, fungovanie a ochrana počas totality v rokoch 1948 – 1989. Edukatívno-popularizačné podujatie pre študentov Strednej zdravotníckej školy Záhradnícka a Gymnázia Metodova v Bratislave. Podujatie zorganizovali OZ združenie Zachráňme petržalské bunkre, Čestná stráž prezidenta SR, Personálny úrad OSSR – Regrutačná skupina Bratislava, Vojenská polícia OSSR, v spolupráci s ÚPN a Sekciou dokumentácie. Vojenský bunker BS-8, Kopčianska ulica v Bratislave – Petržalke, 21. 9. 2016

ENDRÖDI, J.: Železná opona a jej obeť. Príbeh Hartmuta Tautza v rámci podujatia „Strihanie železnej opony na štátnej hranici“ pri vojenskom bunkri BS-8 na Kopčianskej ulici v Bratislave – Petržalke. Diskusia s účastníkmi podujatia, 17. 11. 2016

SIVOŠ, J.: Tábory nútenej práce na Slovensku v rokoch 1948 - 1953, ZŠ Matky Alexie, 6. 6. 2016

SIVOŠ, J.: Pracovný tábor a Tábor nútenej práce v Ústí nad Oravou, Konfederácia politických väzňov Slovenska, Ústie nad Oravou, 4. 8. 2016

SIVOŠ, J.: Slovensko-rakúsky úsek Železnej opony. Stredná zdravotnícka škola Záhradnícka, 21. 9. 2016

SIVOŠ, J.: Slovensko-rakúsky úsek Železnej opony. Gymnázium Metodova, 22. 9. 2016

SIVOŠ, J.: ŠtB a voľná mládež. Gymnázium Alberta Einsteina, 1. 12. 2016

MIKLOVIČ, M.: Historický prierez pravicovým extrémizmom v SR, Vzdelávací kurz Monitorovanie, odhaľovanie, objasňovanie a vyšetrovanie extrémizmu v kyberpriestore, Stredná odborná škola Policajného zboru Bratislava, 3. 10. 2016

MIKLOVIČ, M.: Demokracia a totalitarizmus, predmet Úvod do politológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK v Bratislave, 26. 10. 2016

MIKLOVIČ, M.: Diskusia s účastníkmi podujatia „Strihanie železnej opony na štátnej hranici“ pri vojenskom bunkri BS-8 na Kopčianskej ulici v Bratislave – Petržalke, 17. 11. 2016

PASTVOVÁ, E.: Väznená v čase normalizácie, Konferencia Dievčatá a ženy proti totalitám. OZ Nenápadní hrdinovia, Bratislava, 1. 10. 2016

PASTVOVÁ, E.: §173 - marenie dozoru nad cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, Gymnázium Gröslingova, Bratislava, 15. 12. 2016

BABÁL, M.: Akcia B (byty) v Bratislave, Pedagogická a kultúrna akadémia Modra, 12.3.2016, Gymnázium Ľudovíta Štúra vo Zvolene, 1.6.2016, Katedra žurnalistiky UK, 18.10.2016

11.7. Informatizácia a digitalizácia

11.7.1. Digitálny archív ÚPN

Z dôvodu plánovaného rozširovania a dopĺňovania dát do aplikácie Lustrátor_php sa uskutočnila v prvom štvrtroku optimalizácia zdrojového kódu a databáz, čím sa urýchlila funkčnosť aplikácie. Z užívateľského pohľadu bola novinkou dizajnová inovácia a zvýšenie bezpečnosti prístupu do aplikácie cez osobné užívateľské práva.

V druhom štvrtroku boli do aplikácie Lustrátor_php doplnené databázy a ich vizualizácie: Arizácie podnikov Židov, Hlinkova garda, Likvidácie podnikov Židov. Ďalej bolo rozšírené vyhľadávanie (tabuľka Archívne knihy) o detailné informácie a do tabuľky „Prevzaté spisy“ Fond - Oddelenia vojenskej kontrarozvedky bolo pridaných 1110 záznamov.

Priebežne sa odstraňujú existujúce chyby a pripravujú sa vizualizácie naskenovaných materiálov formou fotoalbumu. Transformácia a optimalizácia naskenovaného materiálu do jednotného formátu (.jpg) za celé obdobie činnosti ÚPN (2004 – 2015) bola ku koncu roka 2016 ukončená s počtom 2 259 056 snímkou. Rok 2016 bude transformovaný a optimalizovaný priebežne.

Neoddeliteľnou súčasťou aplikácie Lustrátor_php je evidencia elektronického procesu digitalizácie, vkladanie metadát a tvorba digitálneho archívu ÚPN.

11.7.2. Digitalizácia archívnych dokumentov

V roku 2016 sa pokračovalo v digitalizácii papierových a mikrofišových dokumentov z Archívu ÚPN a z iných archívov na Slovensku a v Česku.

Prioritou je digitalizácia pre Oddelenie sprístupňovania a Oddelenie bádateľne, zároveň digitalizácia pre externých žiadateľov a partnerské inštitúcie (NBÚ, SIS, VS, USTR, MO ČR a pod.) a taktiež digitalizácia a predpríprava digitálnych kópií pre súdne spory.

Operatívne skenovanie sa realizovalo na základe požiadaviek jednotlivých sekcií v súvislosti s ich rozpracovanými projektmi, či už dlhodobými, alebo aktuálnymi úlohami (v roku 2016 Kanice – Archív ABS, SNA, Leopoldov). Dokončila sa digitalizácia a následné spracovanie fondu ZNŠT.

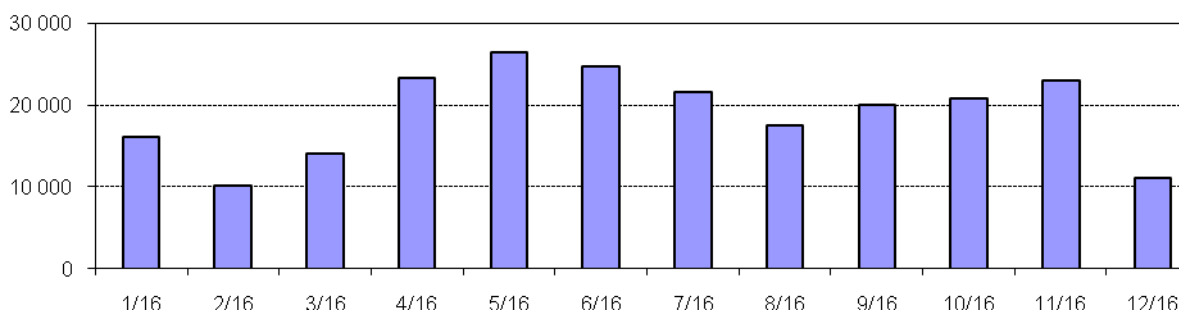
Priebežne sa digitalizovali vytipované archívne fondy ako celky (fond A, A 39, B8, E, atď.)

A taktiež sa priebežne budujú a aktualizujú príslušné databázy zdigitalizovaného materiálu /evidencia skenovaných dokumentov, Lustrator.php/.

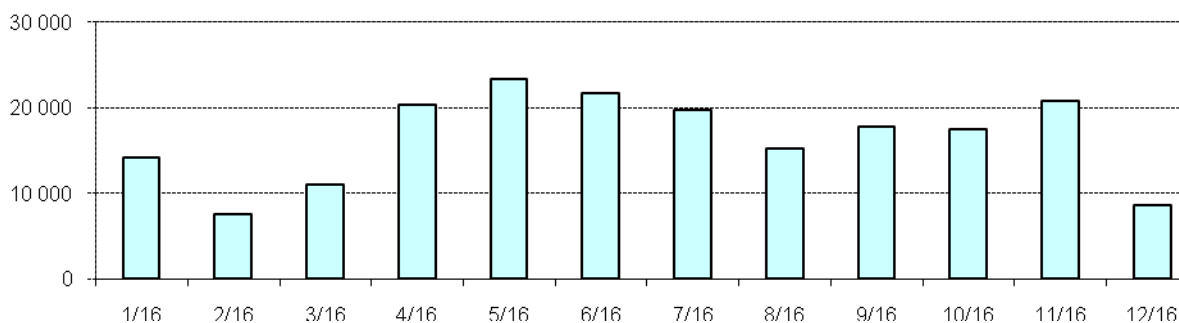
Fond mikrofiš I. správa sa digitalizuje priebežne, ale s prihliadnutím na dlhodobé požiadavky Sekcie dokumentácie, Oddelenia sprístupňovania a Archívu ÚPN.

V skenovacej prevádzke bolo v roku 2016 zdigitalizovaných celkovo 228 904 strán dokumentov, z toho bolo 197 272 strán papierových a 31 632 mikrofišových.

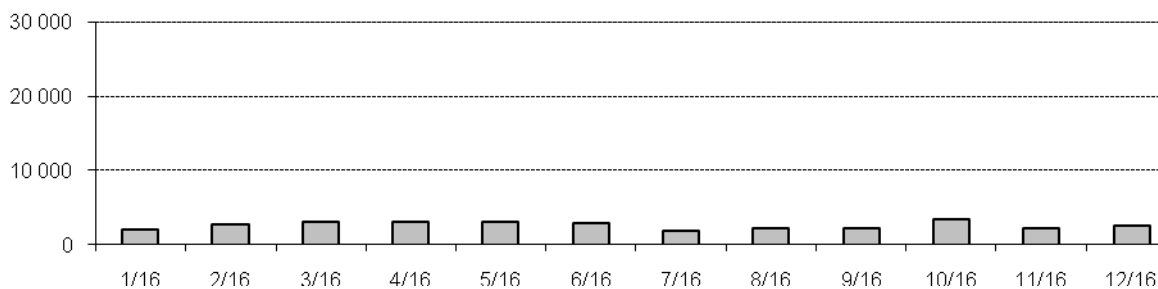
Skenovanie 2016 - celkom mesačne

Skenovanie 2016 - celkom mesačne papierové

Skenovanie 2016 - celkom mesačne mikrofíše

Do digitálneho archívu ÚPN a následne aj do príslušných databáz a evidencií pribudol prírastok vyše 3500 zdigitalizovaných jednotiek (t.j. dávok).

Prístup k digitalizovaným dokumentom je umožnený cez aplikáciu Lustrátor_php, ktorá je súčasťou digitálneho archívu ÚPN

11.7.3. Správa informačného systému ÚPN

Nezastupiteľná je rola sekcie v oblasti správy a rozvoja celej informačnej technológie v ÚPN. Na základe vypracovaných analýz sme získali súhlas Ministerstva financií na vybudovanie technologickej miestnosti, vnútornej siete a aj prostriedky na obmenu časti serverov a switchov, ktoré sú v nepretržitej prevádzke od roku 2003. Pracovníci Oddelenia systémov nesú zodpovednosť za fungovanie všetkého hardvérového vybavenia, počnúc zariadeniami v technologickej miestnosti ústavu (aktuálne 11 inteligentných administratívnych zariadení, telefónna ústredňa, externé disky a 2 diskové polia, záložný zdroj elektrického napätia a pod.) a končiac koncovými zariadeniami v jednotlivých kanceláriách, ako sú personálne počítače, notebooky, tlačiarne, skenery a externé disky. Všetky tieto hardvérové zariadenia nesú v sebe množstvo softvérových produktov, o ktoré je treba sa starať - čas od času upgradovať, kontrolovať stav, zálohovať údaje. Z laického pohľadu užívateľa sú to najmä služby elektronickej pošty, prístupu na internet (a s tým súvisiaca komunikácia s poskytovateľom tejto služby Govnetom), zverejňovanie informácií na internetovej a intranetovej stránke ÚPN, ďalej vytváranie a udržiavanie prostredia pre bezproblémovú prevádzku digitálneho archívu ÚPN /skenovací proces, ukladanie údajov, prehľadávanie v databázových údajoch, úprava digitalizovaných údajov vzhľadom na ich prezentovanie, atď./ a udržiavanie funkčnosti a aktuálnosti celého ekonomického softvéru v ÚPN.

Z dôvodu úspory finančných prostriedkov, uvedenie novo zakúpených produktov do chodu vykonávajú pracovníci oddelenia systémov sami - teda príslušný softvér na serveroch konfigurujú bez pomoci externých dodávateľských firiem.

Získali sme moderný firewall z radu novej generácie komerčných firewallov Checkpoint, kde je integrovaný hardvér aj softvér od toho istého výrobcu. Implementovali sme na ňom všetky politiky tak, aby bezpečnosť komunikácie v rámci ústavu aj smerom k verejnosti bola čo najvyššia a pritom sa rýchlosť komunikácie čo najmenej spomaľovala.

Na novozakúpenom serveri bol nainštalovaný systém pre intranetovú stránku - webová aplikácia Apache, verzia 2.4.6.40 s modulom php vo verzii 5.4.16. Taktiež bol nainštalovaný a nakonfigurovaný databázový stroj Mysql vo verzii 5.4.16 a skopírované aktuálne databázové tabuľky zo stávajúceho intranetového servera. Pri oživovaní tohto systému došlo ku kolízii softvérovej aplikácie *Intranet* vzhľadom na použitie neakceptovateľných procedúr v aktuálne pracujúcej verzii, musela byť použitá nová verzia redakčného systému Architect2.

Ukončená bola aj konfigurácia poštového servera spolu s prenesením dát a mailových schránok pracovníkov ÚPN zo starého poštového servera. Úspešne sa dokončila prekonfigurácia sieťových služieb komunikačných serverov ÚPN vzhľadom na prekonfiguráciu siete Govnet, prostredníctvom ktorej pristupujeme do internetu. Menovite sa to týkalo najmä proxy servera a DNS servera.

Dokončila sa konfigurácia nových 2 switchov (prepínačov - 48 portové 1 Gb), tieto boli zaradené do sieťovej štruktúry ÚPN, pričom bolo potrebné zmeniť aj konfiguráciu 1 stávajúceho switcha, zakúpeného v roku 2014. Ostatné staré switche s nízkou priepustnosťou boli vyradené zo sieťovej štruktúry. Nové switche boli vmontované do rackovej skrine v serverovni. Bola premontovaná celá kabeľáž medzi switchmi, servermi, externými diskami a ostatnými sieťovými prvkami v serverovni.

Po zakúpení nového diskového poľa pre skupinu Oral history, po vyriešení problému s nefunkčnosťou jedného disku a jeho výmene bolo diskové pole nakonfigurované do bezpečnosti RAID5 (ak sa 1 z diskov pokazí, údaje budú naďalej dostupné) a do 2 oddelených zväzkov. Pre pracovníkov v Oral history bol vytvorený prístup k dátam na novom diskovom poli.

Na novozakúpených personálnych počítačoch sme riešili update operačného systému Windows a sieťové konfigurácie pre prístup k iným počítačom v sieti ÚPN.

Koncom roka sa podarilo zaobstarat' novú výpočtovú techniku, ktorá bude nahrádzať zastaranú výpočtovú techniku - osobné počítače, notebooky a sieťová tlačiareň.

11.7.4. Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach

Na stránke ÚPN www.upn.gov.sk (www.upn.sk) boli v roku 2016 zverejnené 4 čísla časopisu Pamäť národa, objednávky, faktúry, 94 zmlúv a dodatkov. Zverejnené boli 3 videonahrávky príbehov pamätníkov z obdobia neslobody. Spoluprácou so sekciou dokumentácie bol zverejnený zoznam 13 000 obetí železnej opony, ich prokurátorov, vyšetrovateľov, sudcov bývalého Západoslovenského kraja. Na svojom webovom portáli sprístupnil verejnosti databázu a niekoľkoročný projekt pod názvom „Odsúdení podľa §109 a nositelia súdnych perzekúcií v rokoch 1977 – 1989“. Spracovaný prehľad súdených podľa §109 Trestného zákona (nedovolené opustenie republiky) a nositeľov súdnych perzekúcií v rokoch 1977 – 1989 dokumentuje a sprístupňuje základné údaje perzekvovaných osôb, mená vyšetrovateľov, prokurátorov, sudcov, prípadne aj znalcov, rozsudky, výšku a charakter trestu. Pripravená na zverejnenie v roku 2017 je rekonštrukcia personálneho obsadenia a organizačnej štruktúry Správy ŠtB KS ZNB hlavného mesta Bratislava a Západoslovenského kraja v rokoch 1975 - 1989.

ÚVOD O ÚPN ARCHÍV ÚPN PUBLIKÁCIE AUDIOVIZUÁLNA TVORBA Z ČINNOSTI PRE ŠKOLY ODKAZY KONTAKTY

OBDOBIE 1939-1945 OBDOBIE 1945-1989

Aktuality

Vyhľadávaj refazec

Hľadaj

Videozáznam diskusného večera ÚPN na tému - Maďarská revolúcia 1956 - hrdinský boj a komunistický teror

09.01.2017

V Dvorane Ministerstva kultúry SR sa vo štvrtok 27. októbra 2016 konala beseda z cyklu Diskusné večery Ústavu pamäti národa na tému **Maďarská revolúcia 1956 - hrdinský boj a komunistický teror**. Diskutovali Áron Mathé, PhD., podpredseda Výboru pamäti národa, Budapešť, Dr. István Zombori, Múzeum Móru Ferencsa, Szeged, Mgr. Branislav Kinčok, Ústav pamäti národa, Bratislava. Diskusiu moderoval PhDr. Tomáš Klubert, PhD. (ÚPN). Pozrite si videozáznam.

English version

Facebook

RSS

Verejně obstarávanie
Slobodný prístup k informáciám
Povinné zverejňovanie
Rozsudky

Aktualizovaná je web stránka ocenených osobností predsedom Správnej rady ÚPN spolu s chronológiou odovzdávania dekrétov protikomunistického odboja. Doplnené boli ďalšie videozáznamy z konferencií a Diskusných večerov ÚPN, ktoré sú zverejnené aj na YouTube kanále ÚPN.

Priebežne bol aktualizovaný úvod internetovej stránky. Zverejňovali sa pozvánky podujatí, ktoré ústav organizoval a tiež ostatné informácie z diania v ÚPN. Tieto informácie boli zároveň zverejňované aj na sociálnej sieti Facebook.

V roku 2016 boli naďalej udržiavané a aktualizované webové stránky www.november1989.sk a www.november1989.eu, www.festivalslobody.sk s informáciami o podujatiach ÚPN pri príležitosti výročia Novembra 1989 či Festivalu slobody. Denne sa aktualizovala intranetová stránka ÚPN, s informáciami pre zamestnancov – smernice, pokyny pre zamestnancov a denný monitoring.

12. CHRONOLOGICKÝ PREHĽAD NAJDÔLEŽITEJŠÍCH AKTIVÍT A UDALOSTÍ

Január

20. január - diskusný večer v Košiciach; projekcia filmu *Jozef a jeho bratia* - podujatie pripravili ÚPN, Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach a Ecce Historia – Spolok študentov histórie UPJŠ v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach

26. január - diskusný večer v Poľskom inštitúte na tému *Návrat zabratého územia južného Slovenska do ČSR v roku 1945* s PhDr. Antonom Hruboňom, PhD. (UMB Banská Bystrica) a Mgr. Jánom Mitáčom (ÚPN Bratislava)

28. január - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák prijal na pôde ÚPN v Bratislave Réku Kiss Földváryné, predsedníčku Národného pamäťového výboru Maďarskej republiky

29. január - diskusia v žilinských priestoroch Nadácie POLIS na tému pašovania literatúry do Československa v období neslobody spojená s premietnutím dokumentu z produkcie ÚPN *Stopy v snehu*; hostia diskusie: Marián Balázs (publicista, šéfredaktor internetového Global magazínu), Patrik Dubovský (riaditeľ Sekcie vedeckého výskumu, ÚPN), Alojz Gabaj (väznený za prenášanie náboženskej literatúry, ocenený Pamätnou medailou Za odpor proti totalitnému režimu) a Peter Žaloudek (ocenený Pamätnou medailou Za odpor proti totalitnému režimu)

Február

19. február - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa zúčastnil v Nimnici na opätovnom odhalení pamätnej tabule mladým rehoľníkom a bohoslovcom, ktorí v roku 1950 vykonávali nútené práce na stavbe Priehrady mládeže po ich násilnom vyvezení z kláštorov (pôvodnú tabuľu poškodili neznámi vandali)

20. február - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa v Trenčíne zúčastnil na pietnej spomienke organizovanej pri príležitosti 65. výročia od popravy trojice absolventov trenčianskeho štátneho reálneho gymnázia Alberta Púčika, Antona Tunegu a Eduarda Tesára, ktorí boli vo vykonštruovanom procese odsúdení trest smrti

24. február - diskusný večer; prednáška historika Jana Šíchu (Collegium Bohemicum) v Košiciach na tému *Naprávanie narušenej pamäti - muzealizácia kultúrneho dedičstva Nemcov v Českej republike*, podujatie pripravili ÚPN, Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach, Collegium Carolinum München a Ecce Historia – Spolok študentov histórie UPJŠ v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach

25. február - diskusný večer v Poľskom inštitúte na tému *Február 1990 - koniec Štátnej bezpečnosti* s doc. RNDr. Vladimírom Palkom, CSc. (bývalý minister vnútra SR), Ing. Mariánom Gulom (riaditeľ Sekcie dokumentácie ÚPN) a Mgr. Petrom Jašekom, PhD. (Sekcia vedeckého výskumu ÚPN)

Marec

1. marec - pri príležitosti blížiaceho sa 28. výročia Sviečkovej manifestácie sa na pôde ÚPN uskutočnil odborný pedagogický seminár pre učiteľov venovaný Sviečkovej manifestácii

3. marec - ÚPN s mestom Šaštín-Stráže a rehoľou Saleziánov don Bosca ocenil účastníkov protikomunistického odboja z radov saleziánov

9. marec - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák a predsedníčka maďarského Výboru národnej pamäti (NEB) Réka Kiss Földváry podpísali v Budapešti memorandum o spolupráci oboch partnerských inštitúcií

10.-18. marec - výstava prác študentov na tému zločinov komunizmu - vyvrcholenie vzdelávacieho projektu s názvom „*My sme pamäť*“, ktorý pripravila Knížnica Jána Kollára v Kremnici v spolupráci s miestnym Súkromným gymnáziom, Školou úžitkového výtvarníctva a s podporou ÚPN

12. marec - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák odovzdal ocenenie Statočný v našej pamäti a v našom srdci in memoriam príbuzným Mons. Štefana Nahálku, ktorý sa podieľal na založení Ústavu svätého Cyrila a Metoda v Ríme

23. marec - prednáška Patrika Dubovského z ÚPN na ZŠ Matky Alexie v Bratislave a vystúpenie predsedu Správnej rady ÚPN Ondreja Krajňák pri pamätníku na Námestí Eugena Suchoňa v rámci programu pripomínajúceho Sviečkovú manifestáciu

23. marec - diskusný večer; projekcia filmu ÚPN *Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok* spojená s predstavením novej knihy ÚPN *Sviečková manifestácia I. štúdie, spomienky a svedectvá* a diskusiou s historikmi Mgr. Pavlom Jakubčinom, PhD. a Mgr. Petrom Jašekom, PhD. (obaja ÚPN), podujatie pripravili ÚPN, Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach a Ecce Historia – Spolok študentov histórie UPJŠ v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach

31. marec - diskusný večer v Poľskom inštitúte na tému *Oslobodzovanie Československa a vznik nového bezpečnostného aparátu* s PhDr. Janom Kalousom, PhD (ÚSTR Praha), PhDr. Milanom Bárto, PhD (ÚSTR Praha), Mgr. Matejom Medveckým, PhD. (VHÚ Bratislava) a Mgr. Jergušom Sivošom (ÚPN Bratislava)

Apríl

1. apríl - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák prijal ruského diplomata Andreja Šabanova, radcu pôsobiaceho na Veľvyslanectve Ruskej federácie v SR

4. apríl - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa v mene ÚPN zúčastnil pietnej spomienky pri Pomníku víťazstva v Bratislave pripomínajúc si oslobodenie mesta v roku 1945

7. apríla - ÚPN navštívila skupina členov Viedenského spolku akademikov z Rakúska

13. apríl - stretnutie zástupcov ÚPN s cirkevnými historikmi k dokumentácii prenasledovania cirkví počas komunizmu

17. apríl - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa zúčastnil pietnej spomienky na obeť ozbrojenej skupiny "Ogňa", súčasťou podujatia bola aj projekcia filmu z produkcie ÚPN pod názvom *Bohom zabudnuté kúty*

18. apríl - ÚPN s mestom Košice pripravili slávnostné odovzdanie dekrétov pre ďalších veteránov a účastníkov protikomunistického odboja z Košického kraja

20. apríl - diskusný večer; projekcia filmu ÚPN *Cesty nádeje* spojená s diskusiou s historikmi ThDr. Petrom Borzom, PhD. (Prešovská univerzita v Prešove) a doc. PaedDr. Martinom Pekárom, PhD. (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach)

21. apríl - diskusný večer v Poľskom inštitúte na tému *Černobyl' 1986 a otvorenosť (glasnosť)* s prof. RNDr. Pavlom Povincom, DrSc. (Katedra jadrovej fyziky a biofyziky FMFI UK Bratislava), Ing. Štefanom Škulcom, CSc. (SHMÚ Bratislava), Mgr. Petrom Jašekom, PhD. (ÚPN Bratislava) a Mgr. Františkom Neupauerom, PhD. (ÚPN Bratislava)

21. apríl - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa zúčastnil zasadania riadiaceho výboru Európskej siete Pamäť a Solidarita vo Varšave; zástupcovia členských partnerských krajín zhodnotili spoločné projekty siete ENRS a schválili projekty plánované na rok 2016

26. apríl - ÚPN, Slovenský hydrometeorologický ústav a Slovenská akadémia vied pripravili multidisciplinárnu konferenciu *ČERNOBYL 1986. Minulosť, dôsledky, východiská*

29. apríl - predsedu Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák počas odhalenia pamätnej tabule Štefanovi Sandtnerovi SDB v Pezinku odovzdal do rúk príbuzných dekrét o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja in memoriam

Máj

10. máj - predseda Správnej rady Ondrej Krajňák sa zúčastnil na oceňovaní účastníkov odboja a odporu proti komunizmu Etickou komisiou Českej republiky a pracovného rokovania s riaditeľkou Platformy európskej pamäti a svedomia Neelou Winkelmannovou

18. máj - poslanci NR SR prerokovali a vzali na vedomie výročnú správu ÚPN za rok 2015

18. máj - diskusný večer; projekcia filmu ÚPN *Arbitráž* spojenú s diskusiou s historikmi Mgr. Zuzanou Tokárovou, PhD. (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach) a Mgr. Jánom Mitáčom (Ústav pamäti národa)

21. máj - ÚPN ocenil exallievov Don Bosca ďakovnými listami a pamätnými medailami za odpor proti totalite

26. máj - diskusný večer v Poľskom inštitúte na tému *Ján Langoš - disident, kresťan v politike, zakladateľ Ústavu pamäti národa* s Jaroslavom Franekom (Fakulta elektrotechniky a informatiky STU Bratislava), Marianom Gulom (riaditeľ Sekcie dokumentácie ÚPN) a Janom Rumlom (bývalý námestník FMV a bývalý minister vnútra ČR)

30. máj - ÚPN protestoval proti odhaleniu pamätnej tabule bývalému funkcionárovi z obdobia komunistického totalitného režimu Jánovi Pješčakovi

31. máj - ÚPN s mestom Michalovce pripravili slávnostné odovzdanie pamätných listov a pamätných medailí desiatke veteránov a účastníkov protikomunistického odboja z regiónu Zemplína

Jún

11. jún - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa zúčastnil pietnej spomienky na ženy, ktoré boli nespravodlivo väznené v Želiezovciach

22. jún - diskusný večer; projekcia filmu ÚPN *Volne žijúca mládež* spojená s diskusiou s Mgr. Petrom Jašekom, PhD. (ÚPN) a výtvarníkom Petrom Kalmusom

23. jún - diskusný večer v Poľskom inštitúte na tému *Poznanské povstanie v júni 1956 a jeho ohlas v ČSR* s PhDr. Petrom Blažekom, PhD. (ÚSTR Praha) a Dr. Pawlom Sasankom (IPN Varšava)

16. jún - predseda Správnej rady ÚPN sa zúčastnil odhalenia busty Antona Srholca pri Bráne slobody v Devíne

16. jún - slávnostná projekcia filmu z produkcie ÚPN *Stopy v snehu* v Bohemian National Hall v New Yorku

24. jún - predseda Správnej rady Ondrej Krajňák a riaditeľ Sekcie dokumentácie Ján Endrődi sa zúčastnili pietnej spomienky pri Pamätníku usmrtených na hraniciach v rokoch 1948-1989 v Kežmarku

27. jún - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa na Sliachi zúčastnil odhalenia pamätníka k odchodu sovietskych okupačných vojsk z Československa a ocenil Michaela Kocába Pamätnou medailou za odpor proti totalite a d'akovným listom ÚPN za jeho prínos k vyrovnávaniu sa s obdobím neslobody

Júl

25. jún - iracký attaché Hassan Khalid Al-Shmailawi navštívil Ústav pamäti národa

August

7. august - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa v Zákamennom zúčastnil pietnej spomienky na spišského biskupa Jána Vojtaššáka

9. august - ÚPN, Bratislavský samosprávny kraj a Platforma európskej pamäti a svedomia inštalovali a odhalili v hraničnom pásme s Rakúskou republikou v Petržalke pamätnú tabuľu Hartmutovi Tautzovi, obeť zásahu psov pohraničnej stráže

19. august - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák a riaditeľ Sekcie dokumentácie Mgr. et Mgr. Ján Endrődi sa zúčastnili pietnej spomienky pri pamätnej tabuli obetiam invázie vojsk Varšavskej zmluvy na budove Univerzity Komenského

22. august - Pri príležitosti Európskeho dňa pamiatky obetí totalitných režimov sa v rámci slovenského predsedníctva v Rade EÚ začala dvojdňová konferencia ministrov spravodlivosti členských krajín EÚ. Témou medzinárodnej konferencie bola „Radikalizácia na vzostupe v EÚ“. Podujatie sa začalo pietnou spomienkou pri pamätníku Brána slobody pod hradom Devín.

23. august - v bratislavskej Redute sa v rámci spomenutej ministerskej konferencie uskutočnilo panelové pracovné zasadnutie zástupcov pamäťových inštitúcií na tému "*Spravodlivosť a vyrovnávanie sa so zločinmi totalitných režimov z pohľadu trestného práva*"

September

9. september - zástupcovia ÚPN sa stretli s námestníkom Generálnej prokuratúry SR pre trestný úsek Petrom Šufliarskym a rokovali o odtajnení a sprístupnení spisu vyšetrovania Sviečkovej manifestácie v Bratislave. Generálna prokuratúra vyhovelá žiadosti ÚPN a pracovníci ÚPN budú môcť dokumenty využiť pri bádani aj publikovaní ďalšej časti zborníka k Sviečkovej manifestácii.

9. september - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa v synagóge v Lučenci zúčastnil na vernisáži diela "Memento" od autora Petra Kalmusa

14. september - ÚPN zverejnil zoznam viac ako 13 000 dosúdených za pokus alebo nedovolené prekročenie štátnych hraníc - ich prokurátorov, vyšetrovateľov a sudcov bývalého Západoslovenského kraja

21.-22. september - pracovníci Sekcie dokumentácie ÚPN Jerguš Sivoš a Ján Endrődi predstavili študentom počas edukatívno-popularizačnej akcie pri vojenskom bunkri BS-8 v slovensko-rakúskom pohraničí problematiku Železnej opony. Podujatie pripravilo OZ Zachráňme petržalské bunkre v spolupráci s Čestnou strážou prezidenta SR, Personálnym

úradom a Ozbrojených síl SR – Regrutačnou skupinou Bratislava, Vojenskou políciou OS SR, a s Ústavom pamäti národa.

22. september – v Prahe sa uskutočnilo rokovanie predsedu Správnej rady ÚPN Ondreja Krajňáka a riaditeľky Platformy európskej pamäti a svedomia Neely Winkelmannovej

29. september - 7. október - ÚPN sa zapojil do medzinárodného projektu študentov stredných škôl Sound in the Silence, ktorý organizuje Európska sieť Pamäť a solidarita. ÚPN sa zapojil prostredníctvom filmového štábu, ktorý počas projektu natáčal dokument o projekte (režisér Daniel Dluhý) premietaný počas Festivalu slobody.

Október

5. - 6. október - filmová projekcia a diskusia pre žiakov základných škôl mestskej časti Bratislava - Staré Mesto

19. október – tlačová konferencia pri príležitosti Dňa otvorených dverí za účasti štátneho tajomníka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Petra Krajňáka

20. október - Deň otvorených dverí Ústavu pamäti národe v sídle ÚPN aj v archíve

25. október - ÚPN a mesto Dunajská Streda pripravili pri príležitosti 60. výročia Maďarskej revolúcie spomienkové podujatie, ktorým si pri Pamätníku obetiam diktatúr uctili pamiatku obetí maďarskej revolúcie v roku 1956; následne v MDK vzdelávacie podujatie pre žiakov stredných škôl

26. október - ÚPN s mestom Trnava usporiadali slávnostné odovzdávanie dekrétov veteránom a účastníkom protikomunistického odboja

27. október - diskusný večer v Dvorane Ministerstva kultúry SR na tému *Maďarská revolúcia 1956 - Hrdinský boj a komunistický teror* s Áronom Mathé, PhD. (podpredseda Výboru pamäti národa, Budapešť) a Mgr. Branislavom Kinčokom (ÚPN, Bratislava), podujatie pripravili ÚPN v spolupráci s Maďarským inštitútom

November

1. - 30. november - poskytnutie obrazovej výstavy "*Protikomunistický odboj na Slovensku*" a filmu November+20 mestu Trenčín

3. november - ÚPN na tlačovej konferencii aj za účasti župana BSK Pavla Freša predstavil program Festivalu slobody

8. - 20. november - ÚPN usporiadal Festival slobody, multižánrový medzinárodný festival

8. - 10. november - medzinárodná filmová prehliadka pre školy aj verejnosť, diskusie

11. november - diskusia o udalostiach v novembri 1989, projekcia filmov a historických záberov na Univerzite Komenského v Bratislave, spomienka na pochod študentov zo 16. novembra 1989

11. november - diskusia na tému "*Prečo hrubá čiara alebo čo ešte ukrývajú archívy bezpečnostných zložiek*" s Dr. Gergő Bendegúz Csehom z historického archívu štátnobezpečnostných zložiek z Maďarska, Mgr. Svetlanou Ptáčnikovou z archívu bezpečnostných zložiek Českej republiky a Dr. Ondrejom Krajňákom, PhD., predsedom SpR Ústavu pamäti národa

11. november - divadelné predstavenie *Cigánsky boxer* v Divadle Malá scéna STU

11. november - vernisáž výstavy ukrajinského výtvarníka Mykolu Bilarta v Trnavskom Centre pomoci rodinám, ktorá pripomína diktátorské režimy v rôznych častiach sveta
12. november - rekonštrukcia politického monsterprocesu „*Strážeský a spol.*“ z októbra 1950
13. november - slávnostné odovzdávanie Cien ÚPN a pamätných medailí ÚPN bojovníkom proti nacizmu a komunizmu v Moyzesovej sieni Slovenskej filharmónie v Bratislave
17. november - vernisáž výstavy scénických výtvarníkov bratov Daubravovcov, diskusia na tému "*Ideály revolúcie a realita*" s bulharským spisovateľom a scenáristom Stefanom Canevom, bývalým disidentom Jánom Budajom a jeho hosťami, udelenie ocenenia ÚPN Stefanovi Canevovi v divadle Malá scéna STU
18. - 20. november - symbolické uzatvorenie slovensko-rakúskej hranice na Cyklomoste slobody v Devínskej Novej Vsi v spolupráci s Bratislavským samosprávnym krajom
21. - 22. november - výročné stretnutie poradných grémií Európskej siete pamäť a solidarita, čiže Akademickej rady a Poradného výboru spoločne s Riadiacim výborom v Bratislave
23. - 24. november - ÚPN a Konrad Adenauer Stiftung usporiadali v Centre Salvator v Bratislave slovensko-českú vedeckú konferenciu na tému *Akcie, zločiny a obeť Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989*
23. november - predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák sa v Prahe zúčastnil odovzdávania Cien Ústavu pre štúdium totalitných režimov za slobodu, demokraciu a ľudské práva
26. november - Ústav pamäti bol na rokovaní Platformy európskej pamäti a svedomia v Kyjeve prijatý za riadneho člena
29. - 30. november - účasť predsedu Správnej rady ÚPN Ondreja Krajňáka na stretnutí zástupcov Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície v Krakov

December

1. december - konanie Festivalu slobody v Púchove
2. december - konanie Festivalu slobody v Bardejove
8. december - diskusný večer v Seminárnej sále Univerzitetnej knižnice v Bratislave na tému *November 1989 a cirkvi na Slovensku* s ThDr. Júliusom Mariánom Prachárom (správca rim.-kat. farnosti v Bratislave - Rusovciach), Mgr. Petrom Račkom, PhD. (historik, Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici) a Ing. PhDr. Jánom Šimulčíkom (historik, spolupracovník ÚPN)

13. ZÁVER

V roku 2016 si ÚPN splnil všetky hlavné úlohy v súlade so zákonom o ÚPN. Bolo zabezpečené úplné a nestranné hodnotenie obdobia neslobody, sprístupňované dokumenty bezpečnostných zložiek štátu z tohto obdobia, zverejňované informácie a údaje svedčiace o zločinoch nacizmu a komunizmu, ich vykonávateľoch a obetiach a uskutočnené aktivity smerujúce k zachovaniu živej pamäti národa. Bolo zabezpečené riadenie vnútorného i vonkajšieho chodu ÚPN, ekonomika a správa majetku, právne zastupovanie, domáca a zahraničná spolupráca, projektový manažment, mediálna agenda a registratúra. Sprísnila sa príprava a vyhodnocovanie plánovacích dokumentov s cieľom zaviesť efektívne a zodpovedné plnenie úloh v záujme naplňania poslania ÚPN. V oblasti právnej agendy ÚPN dôrazne hájil pravdu o totalitnej minulosti v súdnych sporoch na ochranu osobnosti. V súvislosti s vykonávaním bezpečnostných previerok boli bez nedostatkov vybavované požiadavky Národného bezpečnostného úradu, Vojenského spravodajstva a Slovenskej informačnej služby. V oblasti archívneho bádania boli žiadateľom sprístupňované a pripravované požadované dokumenty. Odborní pracovníci ústavu realizovali historický výskum a aktívne vystupovali na konferenciách a seminároch, kolokviách či diskusných večeroch doma i v zahraničí. Výstupy boli publikované vo vedeckých a odborných časopisoch, zborníkoch a iných publikáciách. Pravidelne vychádza štvrťročník Pamäť národa. Pokračovali osvetové a vzdelávacie projekty. Pribudli ďalšie nahrávky pamätníkov z obdobia neslobody, spracúvajú sa do digitálnej podoby, prepisujú sa a pripravujú na mediálne spracovanie. ÚPN zorganizoval ďalší ročník multižánrového pamäťového podujatia pod názvom „Festival slobody“. ÚPN mal svoje zastúpenie na pietnych spomienkach a pietnych aktoch organizovaných združeniami bývalých politických väzňov, štátnymi alebo samosprávnymi inštitúciami. ÚPN priznával postavenie účastníka a veterána protikomunistického odboja.

ÚPN tak naplňal svoje poslanie v záujme spoločnosti, najmä mladej generácie a v záujme zachovania živej pamäti národa na obdobie neslobody.